

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI**

**HOTUBA YA MHE. BALOZI DKT. BASHIRU ALLY
KAKURWA (MB.), WAZIRI WA MIFUGO NA
UVUVI, AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
FEDHA KWA MWAKA 2026/2027**

Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan (pichani) akihitimisha uzinduzi wa meli ya kwanza ya Uvuvi wa Bahari Kuu kwenye hafla iliyofanyika Aprili 25, 2026 katika fukwe za Makao makuu ya Shirika la Uvuvi nchini (TAFICO) Kigamboni mkoani Dar-es-salaam.

Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Mwigulu Nchemba (wa tatu kutoka kushoto) akikagua hatua mbalimbali za ujenzi wa bandari ya Uvuvi iliyopo Kilwa mkoani Lindi Desemba 19,2025. Kushoto kwake ni Waziri wa Mifugo na Uvuvi Mhe. Balozi Dkt. Bashiru Ally Kakurwa.

Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mhe. Balozi Dkt. Emmanuel John Nchimbi
Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mhe. Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba
Waziri Mkuu

Waziri wa Mifugo
na Uvuvi

**Mhe. Balozi Dkt.
Bashiru Ally
Karukwa**

Naibu Waziri wa
Mifugo na Uvuvi

**Mhe. Ng'wasi Damas
Kamani**

Katibu Mkuu

**Bi. Agnes Kisaka
Meena**

Naibu Katibu Mkuu
(Mifugo)

**Dkt. Fabian Magawa
Madele**

Naibu Katibu Mkuu
(Uvuvi)

**Prof. Mohammed
Ali Sheikh**

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI

**HOTUBA YA MHE. BALOZI DKT. BASHIRU ALLY
KAKURWA (MB.), WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI,
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO
YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA
2026/2027**

DODOMA

14 MEI, 2026

A. UTANGULIZI

1. *Mheshimiwa Spika*, kufuatia taarifa iliyowasilishwa leo ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo iliyochambua na kushauri kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ya Mwaka 2025/2026, sasa naomba kutoa hoja kuwa Bunge lako Tukufu likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Mapitio ya Utekelezaji wa Bajeti na Mpango wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka 2025/2026. Aidha, ninaomba Bunge lako Tukufu, likubali kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha na Mpango wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka 2026/2027.

Shukrani, Pongezi na Pole

2. *Mheshimiwa Spika*, Awali ya yote nitumie nafasi hii kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema na ukarimu, kwa kutujalia uhai, afya njema na kutuwezesha kushiriki Mkutano huu wa Tatu wa Bunge la Bajeti, ikiwa ni

Mkutano mahsusi wa Bunge wa kufanya uamuzi kuhusu masuala ya msingi kwa ajili ya maendeleo ya Taifa letu. Aidha, naomba kwa dhati kabisa nimpongeze **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa ushindi mkubwa aliopata katika Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2025 na hivyo kupata ridhaa ya umma ya kuaminiwa kuendelea kuliongoza Taifa letu kwa kipindi cha pili cha Awamu ya Sita (6).

3. *Mheshimiwa Spika*, ninatoa pongezi zangu za dhati kwa Viongozi Wakuu wa Serikali; akiwemo **Mheshimiwa Balozi Dkt. Emmanuel John Nchimbi** kwa kuaminiwa na kuchaguliwa kuwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; **Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi**, kwa kuchaguliwa kwa kipindi cha pili kuwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi; na **Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba**, Mbunge wa Jimbo la Iramba Magharibi kwa kuteuliwa kuwa Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hongereni sana.

4. *Mheshimiwa Spika*, ninamshukuru Mheshimiwa Rais kwa kuniamini na kunateua tena kuwa Mbunge na kisha kunateua kuwa Waziri wa Mifugo na Uvuvi. Vilevile, ninampongeza **Mheshimiwa Ng'wasi Damas Kamani (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi. Aidha, nawapongeza **Bi. Agnes Kisaka Meena** kwa kuteuliwa kuwa Katibu Mkuu, **Dkt. Fabian Magawa Madele** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Katibu Mkuu (Mifugo) na **Prof. Mohammed Ali Sheikh** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Katibu Mkuu (Uvuvi).

5. *Mheshimiwa Spika*, napenda kukupongeza wewe mwenyewe **Mheshimiwa Musa Hassan Zungu**, Mbunge wa Jimbo la Ilala kwa kuchaguliwa kuwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, nina imani kwamba utaliongoza Bunge letu kwa umahiri na weledi mkubwa. Aidha, nampongeza Mheshimiwa **Daniel Baran Sillo**, Mbunge wa Babati Vijijini kwa kuchaguliwa kuwa Naibu Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Pia, nawapongeza Mheshimiwa Najma Murtaza Giga, Mheshimiwa Cecilia Daniel Paresso na Mheshimiwa

Deodatus Philip Mwanyika kwa kuchaguliwa kuwa Wenyeviti wa Bunge.

6. *Mheshimiwa Spika*, nachukua fursa hii kumpongeza **Mheshimiwa Deodatus Philip Mwanyika**, Mbunge wa Jimbo la Njombe Mjini, kwa kuchaguliwa kuwa Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo. Aidha, nampongeza **Mheshimiwa Mariamu Ditopile Mzuzuri**, Mbunge wa Jimbo la Kondoa Mjini kwa kuchaguliwa kuwa Makamu Mwenyekiti na Waheshimiwa Wajumbe wote wa Kamati. Vilevile, kwa niaba ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, ninawashukuru viongozi, wajumbe na Sekretarieti ya Kamati hii kwa kufanya uchambuzi makini wa Bajeti yetu. Ushauri wao umewezesha Wizara kufanya maboresho stahiki na ya kimkakati. Hakika, Mheshimiwa Spika Kamati hii itatusaidia sana. Kwa upande wetu, tunaahidi kuendelea kuipatia Kamati hii ushirikiano katika kutekeleza majukumu yake.

7. *Mheshimiwa Spika*, naomba kutumia fursa hii adhimu kumshukuru kwa dhati **Mheshimiwa Ng'wasi Damas Kamani (Mb)** Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi na Mbunge wa Kundi la Vijana, kutoka Mkoa wa Mwanza kwa umahiri wake mkubwa wa kuchapa kazi, ushauri na ubunifu wake wenye tija uliotusaidia sote katika uongozi na usimamizi wa Sekta za Mifugo na Uvuvi.

8. *Mheshimiwa Spika*, napenda kuwapongeza **Bi. Agnes Kisaka Meena** (Katibu Mkuu-Wizara ya Mifugo na Uvuvi), **Dkt. Fabian Magawa Madele** (Naibu Katibu Mkuu-Mifugo), na **Prof. Mohammed Ali Sheikh** (Naibu Katibu Mkuu-Uvuvi), kwa kuwa viongozi mahiri na wabunifu katika kuziendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi na kuwasimamia watumishi wa Wizara kwa ufanisi. Pia, ninawashukuru watumishi wa Wizara kwa utendaji na ushirikiano wanaonipatia katika kutekeleza majukumu yangu kikamilifu.

9. *Mheshimiwa Spika*, naomba kuwashukuru wadau wa Sekta za Mifugo na Uvuvi wakiwemo wawekezaji na wafanyabiashara wa mazao wa mifugo na uvuvi, wafugaji, wavuvi, wakuzaji viumbemaji, wachakataji wa mazao ya mifugo na uvuvi, wahifadhi wa mazingira na ikolojia pamoja na wadau wengine katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi nchini. Aidha, mchango wao umeendelea kuchangia katika kutoa ajira, kuimarisha Uchumi wa Buluu na usalama wa chakula na lishe. Pia, ninapenda kuwashukuru Wadau wa Maendeleo, Taasisi za fedha, na Mashirika yasiyo ya Kiserikali kwa kuendelea kushirikiana na Wizara katika juhudi za Serikali za kuendeleza shughuli za Mifugo, Uvuvi na Ukuzaji Viumbemaji.

Salamu za Pole

10. *Mheshimiwa Spika*, wakati tukiendelea na utekelezaji wa Bajeti ya Mwaka 2025/2026, Wizara ilipokea kwa masikitiko makubwa taarifa za vifo vya Wabunge, ambao ni:- Mheshimiwa William Vangimembe Lukuvi, aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge, Uratibu

na Wenye Ulemavu) Mbunge wa Jimbo la Isimani; Mheshimiwa Jenister Joakim Mhagama, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Peramiho; na Mheshimiwa Halima Idd Nassor aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum (Wafanyakazi). Tunawaomba marehemu wote Mwenyezi Mungu aziweke roho zao mahali pema peponi, Amina.

11. *Mheshimiwa Spika*, baada ya maelezo ya utangulizi, naomba sasa kuwasilisha Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka 2025/2026, na Mpango na Bajeti ya Fungu 99 - Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka 2026/2027.

B. HALI HALISI YA SEKTA ZA MIFUGO NA UVUVI KWA MUHTASARI

Sekta ya Mifugo

12. *Mheshimiwa Spika*, Sekta ya Mifugo imeendelea kuwa Sekta muhimu katika maendeleo ya wananchi na uchumi wa Taifa. Kwa mwaka 2024, Sekta ya Mifugo ilichangia asilimia **6.2** ya Pato la Taifa na kukua kwa asilimia **5.0**. Aidha, zaidi ya kaya milioni **6.5** zinafanya shughuli za ufugaji hapa nchini. Sekta hii ina mchango mkubwa katika uzalishaji wa malighafi za viwanda, ajira na kuchangia ongezeko la upatikanaji wa fedha za kigeni kupitia mauzo ya mifugo na mazao yake nje ya Nchi.

13. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Serikali imeendelea kuhamasisha na kusimamia uzalishaji wa mifugo ya aina mbalimbali nchini, hatua iliyochangia kuongezeka kwa thamani ya mifugo kutoka Shilingi **33,216,845,677,000** kwa mwaka 2024/2025 hadi Shilingi **34,328,243,052,500** mwezi Aprili, 2026 kwa makundi yote ya mifugo. Ongezeko hilo limechangiwa na kuongezeka kwa idadi ya mifugo

katika kipindi cha marejeo. Mathalani, idadi ya ng'ombe imeongezeka kwa asilimia 3.4 kutoka ng'ombe 39,241,375 hadi 40,569,621, mbuzi wameongezeka kwa asilimia 3.5 kutoka mbuzi 28,592,597 hadi 29,598,648, na kondoo wameongezeka kwa asilimia 3.0 kutoka kondoo 9,658,880 hadi 9,944,352. Pia, kuku wameongezeka kwa asilimia 4.7 kutoka kuku 108,221,085 hadi 113,361,461, ambapo kuku wa asili wameongezeka kutoka 47,391,131 hadi 49,754,408 na kuku wa kisasa wameongezeka kutoka 55,689,577 hadi 58,466,677. Vilevile, nguruwe wameongezeka kwa asilimia 5.6 kutoka nguruwe 4,131,962 hadi 4,362,829 (Kiambatisho Na.1A & 1B).

14. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kuhamasisha uzalishaji wa mazao ya mifugo ambapo, uzalishaji wa nyama umeongezeka kwa asilimia 4.4 kutoka tani 1,054,114.03 zenye thamani ya Shilingi 10,378,706,595,000 Mwaka 2024/2025 hadi tani 1,100,489.85 zenye thamani ya Shilingi 10,835,318,512,861.04 Aprili, 2026. Katika kipindi hicho, kiasi cha nyama ya ng'ombe

kilichozaishwa ni tani **689,811.46**, nyama ya mbuzi tani **159,465.19**, nyama ya kondoo tani **33,087.56**, nyama ya kuku tani **156,341.21** na nyama ya nguruwe tani **61,784.42** ikilinganishwa na nyama ya ng'ombe tani **666,227.02**; mbuzi tani **150,014.29**; kondoo tani **31,647.60**; kuku tani **147,449.98** na nguruwe tani **58,775.14** kwa Mwaka 2024/2025 (**Kiambatisho Na.2**). Aidha, ongezeko hilo limechangiwa na wafugaji kuhamasika kuvuna mifugo yao, kuenea kwa elimu ya uzalishaji wa malisho na vyakula vya mifugo, kuimarika kwa udhibiti wa magonjwa, uboreshaji wa mbari za mifugo na kukua kwa soko la nyama la ndani na nje ya Nchi.

15. *Mheshimiwa Spika*, katika kipindi cha Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB) imeendelea kusimamia Tasnia ya Maziwa nchini kwa lengo la kuinua kipato cha wadau na mchango wa Tasnia hiyo kwenye Pato la Taifa. Uzalishaji wa maziwa uliongezeka kwa asilimia **5.2** na kufikia lita **4,218,529,224** hadi kufikia Aprili, 2026 ikilinganishwa na lita **4,009,985,001** zilizozalishwa mwaka 2024/2025, kati ya hizo, lita

2,826,414,580 sawa na asilimia **67** zilitokana na ng'ombe wa asili na lita **1,392,114,644** sawa na asilimia **33** zilitokana na ng'ombe wa maziwa wafugwao kisasa. Ongezeko la maziwa limechangiwa na kuongezeka kwa ng'ombe bora wa maziwa na utoaji wa elimu ya ufugaji wa ng'ombe wa maziwa kibiashara. Aidha, lita **101,478,030** za maziwa zilisindikwa ikilinganishwa na lita **90,416,788.5** zilizosindikwa mwaka 2024/2025, sawa na ongezeko la asilimia **12**. Sambamba na hilo, vituo vya kukusanyia maziwa vimeongezeka na kufikia vituo **275** hadi mwezi Aprili, 2026 ambavyo vilikusanya maziwa lita **97,805,035** ikilinganishwa na vituo **269** mwaka 2024/2025 vilivyokusanya lita **95,614,978.76** sawa na ongezeko la asilimia **2.3**. Aidha, ongezeko la vituo vya kukusanyia maziwa na usindikaji wa maziwa lilitokana na viwanda vilivyopo kuongeza uwezo wa usindikaji halisi dhidi ya uwezo uliosimikwa na kuongezeka kwa hamasa ya uwekezaji katika teknolojia za kuongeza thamani ya maziwa.

16. *Mheshimiwa Spika*, katika kipindi cha Mwaka 2025/2026, uzalishaji wa mayai umeongezeka kwa asilimia

10.87 kutoka **7,105,907,370** mwaka 2024/2025 hadi **7,878,319,505** mwaka 2025/2026. Ongezeko hilo limechangiwa na kuimarika kwa vituo **28** vya kutotolesha vifaranga vya kuku vilivyopo nchini, mashamba **26** ya kuku wazazi, kuongezeka kwa ufugaji wa kuku wa mayai na hatua mbalimbali ambazo zimeendelea kuchukuliwa ikiwemo udhibiti wa magonjwa.

17. *Mheshimiwa Spika*, uzalishaji wa mbegu za malisho (*nyasi, mikunde na vipando*) umeongezeka kwa asilimia **85.05** kutoka tani **222.54** mwaka 2024/2025 hadi kufikia tani **411.25** mwaka **2025/2026** kutoka kwenye mashamba ya Serikali na binafsi. Aidha, uzalishaji wa malisho (*Saileji na hei*) umeongezeka kwa asilimia **128.49** kutoka tani **14,185** mwaka 2024/2025 hadi tani **32,411.31** mwaka 2025/2026. Vilevile, usindikaji wa vyakula vya mifugo umeongezeka kutoka tani **720,000** mwaka 2024/2025 hadi kufikia tani **897,750** mwaka 2025/2026. Uzalishaji huu ni sawa na asilimia **56.11** ya lengo la kuzalisha tani **1,600,000** (Kiambatisho Na 3A na 3B).

18. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, kufuatia kuzinduliwa kwa Mpango wa Chanjo na Utambuzi wa Mifugo wa miaka mitano (5) na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 16 Juni, 2025 Mkoani Simiyu, Wizara imeendelea kudhibiti magonjwa ya Mifugo kwa kuratibu zoezi la Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa ambapo, hadi kufikia Aprili, 2026 jumla ya mifugo **50,621,137** imechanjwa na kutambuliwa ikiwa ni sawa na asilimia **66.2** ya lengo la kuchanja na kutambua mifugo **76,323,300** kwa mwaka. Aidha, Serikali inaendelea kudhibiti magonjwa yaenezwayo na kupe, mbung'o na wadudu wengine kwa kuratibu uogeshaji wa mifugo katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. Pia, jumla ya michovyoo **1,643,568,297** ya mifugo imefanyika ikiwemo michovyoo ya ng'ombe **798,314,523**, mbuzi **524,931,563**, kondoo **289,526,439** na punda **30,795,772**. Michovyoo hii ni sawa na asilimia **71.46** ya lengo la mwaka la michovyoo **2,300,000,000**. Vilevile, uogeshaji wa mifugo umesaidia kupunguza matukio ya vifo vya mifugo nchini

kwa asilimia **3** kutoka **34,029** mwaka 2024/2025 hadi **30,109** kufikia Aprili, 2026.

Sekta ya Uvuvi

19. *Mheshimiwa Spika*, Sekta ya Uvuvi imeendelea kuwa nguzo muhimu katika kukuza uchumi wa Taifa letu ambapo katika mwaka 2024, sekta hii ilichangia asilimia **1.6** ya Pato la Taifa (GDP) na kukua kwa asilimia **2.3**. Aidha, katika kuimarisha Uchumi wa nchi, kuongeza fursa za ajira na kupunguza umaskini kwa mtu mmoja mmoja, Sekta ya Uvuvi imeendelea kunufaisha watazania wapatao milioni **6** katika mnyororo wa thamani wa Sekta ya Uvuvi, wakiwemo wavuvi **205,559** na wakuzaji wa viumbemaji **53,992**. Vilevile, Sekta ya Uvuvi ni nguzo muhimu katika kuimarisha usalama wa chakula na lishe, na inachangia asilimia **30** ya protini inayotokana na wanyama.

20. *Mheshimiwa Spika*, hadi Aprili, 2026, uzalishaji wa mazao ya uvuvi nchini umeongezeka kwa asilimia **10.02** kufikia tani **659,242.69** zinazojumuisha tani **477,661.93**

kutoka uvuvi wa asili na tani **181,580.76** kutoka ukuzaji viumbemaji ikilinganishwa na tani **599,200.33** zinazojumuisha tani **466,956.88** kutoka katika uvuvi wa asili na tani **132,243.45** kutoka ukuzaji viumbemaji zilizozalishwa katika kipindi kama hiki mwaka 2024/2025. Vilevile, Wizara imeendelea kuhamasisha usafirishaji wa mazao nje ya nchi ambapo hadi kufikia Aprili, 2026, tani 37,988.30 za mazao ya uvuvi zenye thamani ya shilingi **493,159,932,259.50** na samaki wa mapambo **209,772** wenye thamani ya shilingi **2,456,123,765.43** waliuzwa nje ya nchi na kuingizia Taifa mrabaha wa shilingi **13,422,684,227.38**. Aidha, ulaji wa samaki nchini kwa mtu kwa mwaka umeongezeka kwa asilimia **27.8** kutoka kilo saba pointi tisa (**7.9**) mwaka 2024/2025 hadi kilo 10.1 mwaka 2025/2026. (kiambatisho Na.4)

**C. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA
BAJETI YA MWAKA 2025/2026**

**Bajeti iliyoidhinishwa kwa Matumizi ya Kawaida na
Maendeleo**

21. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026 Wizara ya Mifugo na Uvuvi (**Fungu 99**) iliidhinishwa Shilingi **476,655,072,000** ambapo kati ya fedha hizo, Shilingi **101,516,670,000** ni Matumizi ya Kawaida na Shilingi **375,138,402,000** ni Matumizi ya Maendeleo.

Matumizi ya Kawaida

22. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara ilitengewa kiasi cha Shilingi **101,516,670,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo Shilingi **47,264,785,000** ni Mishahara na Shilingi **54,251,885,000** ni Matumizi Mengineyo (OC). Aidha, hadi kufikia Aprili, 2026, Shilingi **66,038,322,366.20** zimepokelewa sawa na asilimia **65.05** ya Bajeti ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, Shilingi **33,512,232,929.08** sawa na asilimia **70.90** ni kwa ajili ya

Mishahara (PE) na Shilingi **32,526,089,437.12** sawa na asilimia **59.95** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

Miradi ya Maendeleo

23. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99) inaendelea kutekeleza miradi ya Maendeleo kupitia Programu tatu (3), ambazo ni Mkopo wa Masharti nafuu kutoka Shirika la Fedha Duniani (IMF) kupitia dirisha la *Extended Credit Facility* (ECF), Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (AFDP) na Programu ya kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II). Katika Mwaka 2025/2026 jumla ya Shilingi **375,138,402,000** ziliidhinishwa kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, Shilingi **227,994,375,000** ni Fedha za Ndani na Shilingi **147,144,027,000** ni Fedha za Nje. Hadi kufikia Aprili, 2026 jumla ya Shilingi **120,365,341,839.19** sawa na asilimia **32.08** ya Bajeti ya Maendeleo zimepokelewa ambapo Shilingi **95,299,384,538.08** sawa na asilimia **41.80** ni Fedha za Ndani na Shilingi **25,065,957,301.11** sawa na asilimia **17.03** ni Fedha za Nje.

Makusanyo ya Maduhuli ya Serikali

24. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara ya Mifugo na Uvuvi ilipangiwa kukusanya jumla ya Shilingi **94,105,000,000**. Kati ya kiasi hicho, Shilingi **49,900,001,000** kilipangwa kukusanywa kupitia Sekta ya Mifugo na Shilingi **44,204,999,000** kupitia Sekta ya Uvuvi. Kwa makusanyo ya kila Mwezi, Sekta ya Uvuvi ilitarajiwa kukusanya wastani wa Shilingi **3,683,749,916.67** na Sekta ya Mifugo ilitarajiwa kukusanya wastani wa Shilingi **4,158,333,416.67 (Jedwali Na. 1)**.

Jedwali Na. 1: Taarifa ya Mwenendo wa Ukusanyaji wa Maduhuli Kuanzia Julai 2025 hadi Aprili, 2026

GFS Code	Chanzo	Bajeti Iliyoidhinishwa 2025/2026	Makadirio Julai 2025-April, 2026	Makusanyo Halisi kwa Mwaka Julai 2025-April, 2026	Ufanisi (%)
Sekta ya Mifugo					
14220379	Export Fee	440,000,000	366,666,666.67	486,955,898	133%
14210137	Receipts from Veterinary Charges	14,605,000,000	12,170,833,333.33	13,163,028,980	108%
14220218	Compound Fee	1,250,001,000	1,041,667,500.00	391,054,489	38%
14220217	AHMP fees (Local) other than livestock market	500,000,000	416,666,666.67	306,801,849	74%
14220217	Livestock Movement permit	24,105,000,000	20,087,500,000.00	10,108,672,124	50%
14220175	Livestock market fees	7,490,000,000	6,241,666,666.67	8,152,166,781	131%
14220190	Sale of siemen and liquid Nitrogen	430,000,000	358,333,333.33	279,636,250	78%
14220191	Receipts from Sale of Heifers	880,000,000	733,333,333.33	1,119,474,400	153%
14220193	Receipts from sale of seeds and hey	200,000,000	166,666,666.67	123,732,700	74%
Jumla Ndogo		49,900,001,000	41,583,334,166.67	34,131,523,471	82%
Sekta ya Uvuvi					
14230171	Fishing & Export License	1,314,999,000	1,095,832,500	1,019,798,058	93%
14230170	Export Royalty	28,096,000,000	23,413,333,333	13,557,983,379	58%
14220222	Import Royalty	3,000,000,000	2,500,000,000	9,251,989,387	370%

GFS Code	Chanzo	Bajeti Iliyoidhinishwa 2025/2026	Makadirio Julai 2025-April, 2026	Makusanyo Halisi kwa Mwaka Julai 2025-April, 2026	Ufanisi (%)
14220218	Compound Fees	1,605,000,000	1,337,500,000	829,493,740	62%
14220217	Movement Permit	3,760,000,000	3,133,333,333	5,078,243,763	162%
14210149	Exclusive Economic Zone Fishing License	3,700,000,000	3,083,333,333	1,709,790,000	55%
14220216	Receipt from Sale of Laboratory Services	1,900,000,000	1,583,333,333	1,115,062,037	70%
14220213	Prawn Fishing License	62,000,000	51,666,667	25,143,172	49%
14220194	Receipts from Sale of Fingerlings	330,000,000	275,000,000	179,460,904	65%
14220161	Miscellaneous Receipts	437,000,000	364,166,667	25,930,153	7%
Jumla Ndogo		44,204,999,000	36,837,499,167	32,792,894,591	89%
Jumla Kuu		94,105,000,000	78,420,833,334	66,924,418,062	85.3%

25. *Mheshimiwa Spika*, hadi Aprili 30, 2026, Wizara imekusanya kiasi cha Shilingi **66,924,418,062** sawa na asilimia **85.3** ya lengo la kukusanya Shilingi **78,420,833,334** katika kipindi cha Julai, 2025 hadi Aprili, 2026. Aidha, katika makusanyo hayo, Sekta ya Mifugo imekusanya Shilingi **34,131,523,471** kati ya Shilingi **41,583,334,166.67** ya lengo la miezi 10 sawa na asilimia **82** na Sekta ya Uvuvi imekusanya kiasi cha Shilingi **32,792,894,591** kati ya Shilingi **36,837,499,167** sawa na asilimia **89** ya lengo la miezi 10.

Maeneo ya Vipaumbele katika Mwaka 2025/2026

26. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imetekeleza maeneo manne (4) ya kipaumbele ambapo utekelezaji wake umezingatia matakwa ya Dira (2025); Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano Awamu ya Tatu (FYDP III) kwa kipindi cha 2021/2022 – 2025/2026; Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2024/2025; Ilani ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020; na Malengo Endelevu ya Maendeleo ya Mwaka 2030 (*Sustainable Development Goals–SDGs, 2030*). Aidha,

utekelezaji huo umezingatia Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006; Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015; Sera ya Taifa ya Uchumi wa Buluu ya Mwaka 2024; Mpango Kabambe wa Sekta ya Kilimo 2050 (*Agriculture Master Plan - AMP*, 2050), Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*ASDP II*); Mpango Kabambe wa Sekta ya Uvuvi wa Mwaka 2021/22–2036/37; na Mpango wa Mabadiliko wa Sekta ya Mifugo wa mwaka 2022/23 – 2026/27. Utekelezaji wa vipaumbele hivi umewezesha Wizara kupata mafanikio na matokeo ambayo yameelezwa katika Hotuba yangu. Aidha, vipaumbele hivyo na mikakati yake ni pamoja na: -

1. Kuongeza uzalishaji, masoko na thamani ya mazao ya mifugo na uvuvi

Mikakati ya Utekelezaji:

- (i) Kuboresha upatikanaji wa mbari bora za mifugo na viumbemaji ikiwemo madume, mitamba na vifaranga vya samaki;
- (ii) Kuimarisha upatikanaji wa malisho, vyakula vya mifugo na samaki, na upatikanaji wa maji kwa

kuzingatia hifadhi ya mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi;

(iii) Kuongeza thamani ya mazao ya mifugo na uvuvi;

(iv) Kukuza masoko na biashara ya mazao ya mifugo na uvuvi; na

(v) Kuimarisha afya ya mifugo, viumbemaji na mifumo ya utambuzi wa mifugo.

2. Kuimarisha ulinzi na usimamizi wa rasilimali za mifugo na uvuvi

Mikakati ya Utekelezaji:

(i) Kuboresha vituo vya ulinzi na usimamizi wa rasilimali za mifugo na uvuvi;

(ii) Kutambua na kuanzisha kanzidata ya wafugaji, wavuvi, wakuzaji viumbemaji na wachakataji wa mazao ya mifugo na uvuvi; na

(iii) Kuanzisha vyombo maalum vya utendaji kwa ajili ya kusimamia na kulinda rasilimali za mifugo na uvuvi.

3. Kuhamasisha uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi

Mikakati ya Utekelezaji:

- (i) Kuimarisha Programu ya Jenga Kesho Iliyo Bora (BBT) ili kuchagiza na kujenga uwezo wa vijana na wanawake kujiajiri katika shughuli za mifugo, uvuvi na ukuzaji viumbemaji;
- (ii) Kuimarisha uwezo wa usimamizi, udhibiti na uvuvi katika Bahari Kuu;
- (iii) Kuwawezesha wavuvi kupata vifaa vya kisasa vya uvuvi zikiwemo boti na vizimba vya kufugia samaki;
- (iv) Kuimarisha Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO); na Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) na kuboresha miundombinu na teknolojia za ufugaji na uvuvi wa kisasa;
- (v) Kuboresha miundombinu ya mifugo ikiwemo minada, majosho, mabwawa, visima, maghala na vituo vya kukusanyia maziwa;

- (vi) Kuboresha miundombinu ya uvuvi ikiwemo kukamilisha ujenzi wa Bandari ya Uvuvi Kilwa Masoko, upembuzi yakinifu wa ujenzi wa Bandari ya Uvuvi Bagamoyo na ujenzi wa masoko na mialo ya kupokelea samaki; na
- (vii) Kuhamasisha Sekta Binafsi kuwekeza kwenye Sekta ya Mifugo na Uvuvi.

- 4. Kuimarisha utafiti, mafunzo na huduma za ugani katika Sekta za Mifugo na Uvuvi

Mikakati ya Utekelezaji:

- (i) Kuboresha huduma za utafiti, mafunzo na ugani kwa wafugaji, wavuvi na wakuzaji viumbemaji; na
- (ii) Kuimarisha uwezo wa Taasisi za Utafiti na Mafunzo ya Mifugo na Uvuvi.

Sera, Sheria na Kanuni za Mifugo na Uvuvi

27. *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeendelea kusimamia utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006 pamoja na Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015 kwa

kupitia Sheria na Kanuni mbalimbali katika Sekta hizo. Aidha, Wizara inaendelea kufanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006 na Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015 ili kukidhi mahitaji ya sasa. Vilevile, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwandishi Mkuu wa Sheria imefanya marekebisho ya Kanuni ya *The Animal Disease (Animal and Animal Products Movement Control (Amendment) Regulations, G.N 32/2026; The Animal Disease (Ante and Post Mortem Inspection (Amendment) Regulations G.N 33/2026; Fisheries (Amendment) Regulations, G.N 64/2026 na Fisheries (Aquaculture) (Amendment) Regulations, G.N 65/2026*. Pia, Wizara imetafsiri Rasimu ya Marekebisho ya Kanuni ya Uvuvi, 2026 pamoja na kufanya majumuisho ya Marekebisho ya Tozo za Uvuvi kuanzia mwaka 2018 mpaka 2025 itakayoitwa *The Fisheries (Fees) Regulations, 2026* ambayo kwa sasa ipo katika hatua mbalimbali za maamuzi. Vilevile, Wizara imefanya marekebisho ya *The Animal Disease (Veterinary Pesticides Control) Regulations, 2025*.

28. *Mheshimiwa Spika*, Wizara inaendelea kufanya mapitio ya Kanuni za Uvuvi za Mwaka 2009 na kuandaa Kanuni mpya ili ziendane na mabadiliko ya kisera, kiuchumi na kiteknolojia. Kanuni mpya zinalenga kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi kwa kulinda maeneo muhimu ya mazalia na makuzi ya samaki, kudhibiti mbinu, njia, zana na teknolojia za uvuvi; na kuboresha mazingira ya biashara kwa kulinda usalama na ubora wa mazao ya uvuvi. Aidha, Kanuni mpya zinalenga kuimarisha usimamizi na udhibiti wa viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi na kuzalisha nyavu, maduka ya samaki na kusambaza zana za uvuvi, uzalishaji, matumizi na usambazaji wa barafu. Pia, Kanuni zinalenga kukidhi matakwa, masharti na viwango vya masoko ya kitaifa, kikanda na kimataifa.

29. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kutekeleza maelekezo ya Serikali ya kuunganisha Bodi ya Nyama Tanzania (TMB) na Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB) ili kuunda Bodi moja itakayosimamia mazao yote ya mifugo. Bodi hiyo itakuwa na

jukumu la kuratibu, kuendeleza, kuhamasisha na kusimamia uzalishaji, usindikaji, biashara na masoko ya mazao yote ya mifugo. Katika kutekeleza maelekezo hayo, Wizara imeandaa Waraka wa Mapendekezo ya Kutunga Sheria ya Usimamizi wa Mazao ya Mifugo ya mwaka 2026. Waraka huo umeshawasilishwa katika ngazi za maamuzi.

30. *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeandaa Waraka kuhusu Mapendekezo ya kuanzisha Mamlaka ya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi. Aidha, Mamlaka itakayoundwa itawezesha na kuongeza ufanisi katika uzalishaji wa mazao ya uvuvi, usalama wa chakula, usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi na ukuzaji viumbemaji, ukusanyaji wa maduhuli na kuongeza mchango wa Sekta katika Pato la Taifa. Waraka huo upo katika ngazi za maamuzi.

Uzalishaji, Masoko na Uboreshaji wa Mbari za Mifugo

31. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kuwezesha upatikanaji wa mbari bora za mifugo. Maeneo yaliyopewa uzito ni pamoja na kuimarisha huduma za uhimilishaji;

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba; Uzalishaji wa Kuku wa Nyama na Mayai pamoja na kuboresha Biashara ya Mifugo na Mazao yake.

Huduma ya Uhimilishaji

32. *Mheshimiwa Spika*, Kituo cha Uhimilishaji cha Taifa (*National Artificial Insemination Center (NAIC)*) ni kituo pekee cha Serikali kinachotoa huduma ya uhimilishaji nchini. Kituo hiki ni muhimu kwa utekelezaji wa mikakati ya Serikali ya kuboresha mifugo nchini ili kuongeza tija ya uzalishaji wa nyama na maziwa. Aidha, kituo kina jumla ya madume ya mbegu za ng'ombe wa nyama na maziwa **33** ambayo huzalisha mbegu kwa ajili ya uhimilishaji.

33. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, jumla ya dozi **72,747** za mbegu zimezalishwa sawa na asilimia **48.50** ya lengo la kuzalisha dozi **150,000** na kusambaza dozi **88,997**. Vilevile, kupitia Kituo cha NAIC, Wizara imewajengea uwezo wahimilishaji **60** kutoka katika Mamlaka za Serikali za Mitaa na kuendelea kuhamasisha matumizi ya teknolojia

ya uhimilishaji ambapo hadi Aprili, 2026, jumla ya ng'ombe **74,345** wamehimilishwa katika mikoa **26** ikilinganishwa na ng'ombe **58,235** waliohimilishwa katika kipindi kama hicho Mwaka 2024/2025.

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba

34. *Mheshimiwa Spika*, katika jitihada za kuendelea kuboresha mbari za mifugo nchini, Serikali inaendelea kuyaimarisha mashamba matano (5) ya kuzalisha mifugo ya Sao Hill (Mufindi), Mabuki (Misungwi), Ngerengere (Morogoro), Nangaramo (Masasi) na Kitulo (Makete) yenye jumla ya ng'ombe **7,355** ikilinganishwa na ng'ombe **6,542** waliokuwepo mwaka 2024/2025. Aidha, katika Mwaka 2025/2026, mashamba hayo yamezalisha jumla ya mitamba bora **826** sawa na asilimia **82.6** ya lengo la kuzalisha mitamba **1,000** ambapo mitamba **177** imesambazwa kwa wafugaji. Pia, mashamba ya watu binafsi (8) yamezalisha mitamba bora **3,508** na kusambaza mitamba **3,021**. Vilevile, Serikali itaendelea kuboresha mashamba yake kwa kuyawezesha zaidi kutokana na ongezeko la mahitaji ya mitamba bora.

35. *Mheshimiwa spika*, ili kuongeza tija katika uzalishaji wa mazao ya mifugo nchini, Serikali imeboresha mbari za mifugo ambapo katika kipindi cha Mwaka 2025/2026, imeingiza jumla ya ng'ombe **5,328** mbuzi/kondoo **24,540** na nguruwe **171** wa mbegu kutoka nchi za Kenya, Afrika Kusini, Uganda, Ufaransa na Namibia. Aidha, kwa madhumuni hayo, jumla ya dozi **22,567** za mbegu za ng'ombe na jumla ya dozi **40** za mbegu bora za nguruwe ziliagizwa kutoka nchi za Denmark, Brazil, Ufaransa, Afrika Kusini na Marekani. Kati ya hizo, dozi **16,913** hazijatenganishwa kijinsi, dozi **5,654** zimetenganishwa kijinsi na dozi **33** ni za viinitete kwa ajili ya shughuli za kiutafiti zilizoagizwa kutoka Marekani.

Uzalishaji wa Kuku wa Nyama na Mayai

36. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeweka mazingira wezeshi kwa Sekta Binafsi ambapo katika tasnia ya kuku imeendelea kuwa kinara kwa kutoa ajira kwa wananchi walio wengi hasa vijana na wanawake. Aidha, uwekezaji wa wadau katika mashamba ya kuku wazazi na vitotoleshi

umeendelea kukua ikihusisha jumla ya mashamba **27**. Kati ya hayo mashamba **25** ni ya kuku wazazi (*Parent Stock Farms*), mashamba **2** ya kuku wazazi halisi (*Grand Parent Stock farms*) na vitotoleshi 28. Hadi kufikia Aprili, 2026, jumla ya vifaranga vya kuku **83,926,271** vimezalishwa, kusambazwa na kuuzwa ndani na nje ya Nchi. Kati ya hivyo, vifaranga vya kuku wa nyama ni **70,524,913**, kuku chotara ni **10,267,960** na kuku wa mayai ni **3,133,398**.

37. *Mheshimiwa Spika*, kukua kwa uwekezaji uliofanyika kwenye mashamba ya kuzalishia vifaranga vya kuku nchini kumesababisha kupungua kwa uingizaji wa vifaranga vya kuku wazazi kutoka **1,157,974** mwaka 2024/2025 hadi vifaranga **1,025,642** mwaka 2025/2026. Aidha, mauzo ya vifaranga kwenda nje ya Nchi yameongezeka kutoka vifaranga **1,909,078** mwaka 2024/2025 hadi vifaranga **5,751,584** mwaka 2025/2026. Ongezeko la mauzo ya vifaranga nje ya Nchi limechangiwa na kuimarika kwa uzalishaji, udhibiti wa magonjwa na uanzishwaji wa mashamba makubwa yanayofuga kuku kibiashara.

38. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kwa kushirikiana na Kamati ya Kuratibu Tasnia ya Kuku Tanzania (TPECC) imekamilisha uandaaji wa Rasimu ya Mpango Mkakati wa Taifa wa Tasnia ya Kuku pamoja na kuaandaa makongamano mawili (2) ya kimataifa ambayo ni *Tanzania Poultry Futures Forum na Collaborative Poultry Lab platform* yaliyowaleta pamoja zaidi ya wadau **2,200** kutoka katika Nchi za Kusini mwa Jangwa la Sahara na nje ya Afrika.

Biashara ya Mifugo na Mazao yake

39. *Mheshimiwa Spika*, katika kutekeleza Mkakati wa kuongeza mauzo ya mifugo na mazao yake nje ya nchi kwa ajili ya kuongeza fedha za kigeni, Wizara kupitia Bodi ya Nyama Tanzania imeendelea kuratibu na kusimamia mauzo ya nyama kwenda nje ya nchi. Hadi kufikia Aprili, 2026 jumla ya tani **12,763.77** zenye thamani ya Dola za Marekani **54,654,931.61** zimeuzwa katika masoko ya nchi mbalimbali ikilinganishwa na tani **9,913.61** zenye thamani ya Dola za Marekani **40,366,846.3** zilizouzwa kipindi kama hicho katika

mwaka wa fedha wa 2024/2025 sawa na ongezeko la asilimia **22.3**. Kiasi hicho kinajumuisha tani **8,228.48** za nyama ya mbuzi, tani **3,787.38** za nyama ya kondoo, tani **675.31** za nyama ya ng'ombe, tani **38.60** za nyama ya nguruwe na tani **33.90** za nyama ya kuku.

41. Mheshimiwa Spika, kuendelea kuongezeka kwa mauzo ya nyama nje ya nchi ni matokeo ya hatua zilizochukuliwa na Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuongeza ushirikiano na mahusiano ya kidiplomasia yaliyosababisha kufunguka kwa fursa za kibiashara nje ya nchi. Katika kipindi hiki, nyama kutoka Tanzania imeuzwa kwenye masoko ya nchi za Bahrain, Comoro, Hong Kong, Kenya, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia, Ushelisheli, Umoja wa Falme za Kiarabu na Vietnam.

42. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Bodi ya Maziwa Tanzania imeendelea kusimamia biashara ya maziwa nchini ambapo jumla ya lita za maziwa **101,478,030** zenye thamani

ya Shilingi **152,217,045,000** zilisindikwa na kuuzwa katika masoko ya ndani ya Nchi. Aidha, vibali vya kuingiza maziwa kutoka nje ya Nchi vimepungua kutoka **630** vyenye jumla ya lita **11,551,987.87** zenye thamani ya Shilingi **22,969,085,568.85** mwaka 2024/2025 hadi vibali **609** vyenye jumla ya lita **10,089,768.50** zenye thamani ya Shilingi **21,623,010,316.22** kwa mwaka 2025/2026. Kupungua kwa kiasi cha maziwa yanayoagizwa kutoka nje ya Nchi kunatokana na hatua za Serikali za kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji hivyo, kuwezesha ongezeko la usindikaji ndani ya Nchi.

43. Mheshimiwa Spika, kuimarika kwa biashara na masoko ya mazao ya mifugo nchini kwa Mwaka 2025/2026, kumechangia kuongezeka kwa ulaji wa mazao ya mifugo kwa mtu kwa mwaka. Kiwango cha unywaji wa maziwa kwa mtu mmoja kwa mwaka uliongezeka kutoka lita 68.7 mwaka 2024/2025 hadi kufikia lita **70.5**, sawa na asilimia **2.6** mwaka 2025/2026, ulaji wa nyama kutoka kilo **17.6** mwaka 2024/2025 hadi kilo **18.4** mwaka 2025/2026 na ulaji wa mayai

kutoka mayai **119** mwaka 2024/2025 hadi mayai **132** mwaka 2025/2026 kwa mtu kwa mwaka. Pamoja na ongezeko hilo, ulaji wa mazao hayo bado haujafikia viwango vinavyopendekezwa na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) ambavyo ni lita 200 za maziwa, kilo 50 za nyama na mayai 300 kwa mtu kwa mwaka.

44. Mheshimiwa Spika, uzalishaji wa ngozi umeendelea kuongezeka mwaka hadi mwaka. Katika Mwaka 2025/2026, jumla ya vipande vya ngozi **15,712,174** (ng'ombe **4,905,172**, mbuzi **8,005,927** na kondoo **2,801,075**), vyenye thamani ya Shilingi **35,332,861,735** vimezalishwa ikilinganishwa na vipande **15,191,500** (ng'ombe **4,735,000**, mbuzi **7,728,000** na kondoo **2,728,000**), vyenye thamani ya Shilingi **34,125,750,000**, vilivyozalishwa Mwaka 2024/2025. Ongezeko hilo limechangiwa na wadau kupatiwa mafunzo kuhusu ufugaji wa kisasa ikiambatana na uvuanaji wa mifugo, uchunaji na uhifadhi wa ngozi.

45. *Mheshimiwa Spika*, Biashara ya ngozi imeendelea kuimarika na kuchangia katika Pato la Taifa. Hadi kufikia Aprili, 2026, jumla ya vipande vya ngozi ghafi **2,273,160** vyenye uzito wa kilo **7,081,784** (ng'ombe vipande **1,107,533** mbuzi vipande **815,939** na kondoo vipande **349,688**) vyenye thamani ya Shilingi **8,072,883,156** vilivuzwa katika nchi za Nigeria, Kenya, Djibouti, Ethiopia, China, Ghana, Togo na Pakistan ikilinganishwa na vipande vya ngozi **1,651,088** vyenye uzito wa kilo **6,287,881** (ng'ombe vipande **1,232,833**, mbuzi vipande **298,978** na kondoo vipande **119,277**) vyenye thamani ya Shilingi bilioni 7.95 vilivyuzwa katika nchi za Nigeria, Kenya, Djibouti, Ethiopia, China na Pakistan Mwaka 2024/2025. Aidha, mauzo ya ngozi kwenda nje ya nchi yameongezeka kutokana na mahitaji ya soko la ngozi isiyosindikwa kuongezeka katika nchi za Nigeria, Kenya na Togo. Pia, Wizara imewawezesha wamiliki wa machinjio za kisasa zilizoko chini ya Mamlaka ya Uwekezaji na Maeneo Huru Maalum ya Kiuchumi (*TISEZA*) kwa kuwaondolea kodi ya kusafirisha ngozi nje ya nchi. Hatua hii imeleta

mafaniko ya kupata soko la ngozi za mbuzi na kondoo kwa kusafirishwa kwa kiwango kikubwa kwenda nchini Kenya.

46. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa Tasnia ya Ngozi imeendelea kusimamia biashara na ubora wa ngozi kwa kusajili na kutoa leseni kwa maghala **51** ya ngozi kwa kampuni zinazosafirisha ngozi kwenda nje ya Nchi. Aidha, Wizara imeendelea kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu - TAMISEMI na Sekta Binafsi kwa kuendeleza na kufanya ukaguzi wa maghala ya ngozi katika mikoa ya Pwani, Dar es Salaam, Kilimanjaro, Arusha, Shinyanga, Mwanza, Kagera na Dodoma.

47. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuhamasisha Sekta Binafsi kuwekeza katika viwanda vya kusindika ngozi ambapo hadi Aprili, 2026, jumla ya vipande **478,850** vya ngozi ya ng'ombe na **984,000** vya ngozi za mbuzi na kondoo vyenye thamani ya Shilingi **37,167,366,000** vimesindikwa (*Kiambatisho Na.5*). Aidha, Wizara imefanikiwa kuweka

mazingira wezeshi ya upatikanaji wa malighafi kwa kuwaunganisha wamiliki wa viwanda vya kusindika ngozi na wazalishaji wa ngozi. Pia, jumla ya vipande **522,898** vya ngozi za kondoo na mbuzi vilivyosindikwa hadi hatua ya kati vimeuzwa katika nchi za Pakistan, China, na Ethiopia kwa thamani ya Shilingi **668,786,542**.

48. Mheshimiwa Spika, katika kuongeza thamani ya zao la ngozi, Wizara imeendelea kuweka mazingira wezeshi kwa Sekta Binafsi ambapo katika Mwaka 2025/2026, jumla ya jozi za viatu **3,690,800** zimezalishwa ikilinganishwa na jozi **3,391,200** zilizozalishwa Mwaka 2024/2025. Ongezeko hilo limechangiwa na kuongezeka kwa uzalishaji wa bidhaa za ngozi kutoka kwa wajasiriamali wadogo na wa kati (SMEs) wanaotengeneza bidhaa za ngozi pamoja na ongezeko la upatikanaji wa ngozi bora (*Kiambatisho Na. 6*).

Maji, Ardhi ya Malisho na Vyakula vya Mifugo

49. Mheshimiwa Spika, Katika Mwaka 2025/2026 Serikali imeendelea kufuatilia na kuhuisha taarifa za

miundombinu ya maji kwa ajili ya mifugo iliyopo kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa ambapo jumla ya malambo na mabwawa **223** yametambuliwa katika Halmashauri za Wilaya **14** za Rorya, Mpwapwa, Serengeti, Butiama, Tarime, Manyoni, Musoma, Bahi, Kongwa, Dodoma Jiji, Kilwa, Mkuranga, Bunda na Buchosa. Aidha, miundombinu hii inahudumia takribani mifugo **925,830**, ikijumuisha ng'ombe **668,733**, mbuzi **159,773** na kondoo **97,324**.

50. *Mheshimiwa Spika*, Wizara kwa kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi, imeendelea kuandaa mipango ya matumizi bora ya ardhi iliyowezesha kutenga hekta **196,324.25** za maeneo ya malisho mwaka **2025/2026**. Mipango hiyo, imefanyika katika vijiji **187** vya Wilaya **22** katika mikoa ya Tanga, Singida, Katavi, Shinyanga, Rukwa, Tabora, Mtwara, Mbeya, Mwanza, Dodoma, Pwani, Iringa, Lindi, Manyara, Simiyu, Morogoro, Kagera na Geita. Mipango hii imewezesha ardhi iliyotengwa kwa ajili ya malisho kufikia hekta **3,686,026.08** kwa mwaka **2025/2026** kutoka

hekta **3,489,701.13** Mwaka **2024/2025**. Aidha, hadi kufikia Aprili 2026 hekta **1,349,486.29** katika vijiji **365** zimepimwa na kutangazwa kwenye Gazeti la Serikali (GN Na.597 na 718). Pia, hekta **216,971.56** katika vijiji **114** zimefanyiwa upembuzi na uhakiki kwa ajili ya kutangazwa kwenye Gazeti la Serikali (GN Na. 248).

51. Mheshimiwa Spika, Uzalishaji wa mbegu za malisho (nyasi, mikundekunde na vipando) hapa nchini umeongezeka kwa asilimia **85.5** kutoka tani **222.54** mwaka 2024/2025 hadi tani **411.25** mwaka 2025/2026 kutoka kwenye mashamba ya Serikali na binafsi yenye thamani ya Shilingi **1,782,555,250**. Aidha, uhifadhi wa malisho (Saileji na Hei) umeongezeka kwa asilimia **128.49** kutoka tani **14,185** mwaka 2024/2025 hadi tani **32,411.31** mwaka 2025/2026 yenye thamani ya Shilingi **8,025,414,000**. Ongezeko la uzalishaji wa mbegu na malisho limechangiwa na kuimarishwa kwa huduma za ugani.

Udhibiti wa Migogoro baina ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi

52. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuimarisha mikakati ya udhibiti wa migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Katika mwaka **2025/2026**, Serikali imewatambua jumla ya wafugaji **3,021** katika Halmashauri za Mvomero, Gairo, Kilombero, Kilosa, Malinyi, Ulanga, Mlele, Sikonge, Kaliua, Urambo, Bahi, Kibaha, Mbarali, Magu na Sengerema. Hatua hizo zinalenga kuwapatia wafugaji elimu ya umiliki wa ardhi, matumizi endelevu ya rasilimali za malisho na kuhamasisha upangaji wa matumizi bora ya ardhi ili kulinda maslahi ya watumiaji wengine wa ardhi.

Ushirikishwaji wa Wadau katika Uendelezaji wa Maeneo ya Malisho

53. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Shirika Lisilo la Kiserikali la Watu na Wanyama Pori, imewezesha uendelezaji wa ekari **12,085** katika vijiji **26**

kwa kuondoa vichaka, mimea vamizi na kudhibiti mmomonyoko wa udongo kwa kufukia makorongo yenye urefu wa kilometa **173**, katika kongani za malisho za Lelek, Muriamunyi, Muriatata katika Wilaya ya Longido, Sepeko katika Wilaya ya Monduli na Mwada - Ngaiti katika Wilaya ya Babati.

54. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *Ujamaa Community Resource Team* (UCRT) kupitia Programu ya *Sustainable Nature Based Livelihoods*, imewezesha uandaaji wa mipango ya matumizi bora ya ardhi ya vijiji ambapo Vijiji **44** vya Wilaya za Simanjiro (**22**), Longido (**13**) na Mbulu (**9**) vimeandaa mipango ya matumizi bora ya ardhi na kutenga maeneo **53** ya malisho yenye jumla ya hekta **790,865.54** ambazo zimepatiwa Hati Miliki za Kimila kwa lengo la kuimarisha umiliki na usimamizi wa maeneo hayo, hivyo kuchangia kuongezeka kwa upatikanaji wa malisho.

Uendelezaji wa Rasilimali za Vyakula vya Mifugo

55. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuimarisha ubora wa vyakula vya mifugo kwa kuzingatia Sheria ya Ardhi ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Wanyama Sura ya **180** na Kanuni zake. Katika mwaka 2025/2026 jumla ya maeneo **949** ya kuzalisha, kuuza na kuhifadhi rasilimali za vyakula vya mifugo yamekaguliwa na kupatiwa vibali. Aidha, jumla ya maeneo mapya **57** (Arusha (**7**), Dar es Salaam (**29**), Pwani (**10**), Mbeya (**1**), Shinyanga (**2**), Dodoma (**2**), Kagera (**1**), Kilimanjaro (**1**), Tanga (**1**), Rukwa (**2**) na Mwanza (**1**) ya kuzalisha vyakula vya Mifugo yamesajiliwa. Usajili huu umeongeza maeneo ya kuzalisha vyakula vya Mifugo kutoka maeneo **279** mwaka **2024/2025** hadi **336** mwaka **2025/2026**.

56. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuboresha mazingira ya kibiashara ya vyakula vya mifugo na uhamasishaji wa uwekezaji kwa Sekta binafsi. Katika mwaka **2025/ 2026** uzalishaji umeongezeka hadi tani **897,750** zenye thamani ya Shilingi **1,436,400,000,000**, ikiwa

ni ongezeko la asilimia **24.69** ikilinganishwa na tani **720,000** mwaka **2024/2025** zenye thamani ya Shilingi **1,152,000,000,000**. Kasi hii ya ukuaji imechagizwa na kuongozeka kwa viwanda vidogo na vya kati, unafuu wa kodi kwenye malighafi za virutubisho, upatikanaji wa teknolojia za kisasa za usindikaji, soko la uhakika la vyakula vya mifugo, na kuwepo kwa mafunzo na elimu ya lishe bora ya mifugo kwa wafugaji nchini. Kati ya vyakula vilivyosindikwa, tani **610,470** ni vyakula vya kuku wa nyama na mayai, sawa na asilimia **68**, tani **197,505** ni vyakula vya nguruwe sawa na asilimia **22** na tani **89,775** ni vyakula vya ng'ombe wa maziwa na nyama, sawa na asilimia **10**.

Utafiti, Mafunzo na Huduma za Ugani

Utafiti wa Mifugo na Uvuvi

57. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia shughuli za utafiti wa mifugo na uvuvi nchini katika vituo nane (8) vya Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (**TALIRI**) na vituo vitano (5) vya

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania (*TAFIRI*). Aidha, jumla ya miradi **51** ya utafiti inayohusu uboreshaji wa mbari za mifugo, nyanda za malisho, na wingi na mtawanyiko wa samaki katika eneo la Ziwa Tanganyika na Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari (EEZ) imeratibiwa.

58. *Mheshimiwa Spika*, Wizara katika kuboresha utafiti wa mifugo na uvuvi nchini, inaendelea na zoezi la Uhuishaji wa Agenda za Utafiti wa Mifugo na Uvuvi za Mwaka 2020-2025 ili kuakisi Dira ya Taifa ya Maendeleo (Dira 2050) na Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi ya mwaka 2025. Lengo ni kuwaandaa na kuwahimiza wadau kufanya utafiti unaoendana na mahitaji ya soko na kusambaza matokeo ya utafiti yaliyohifadhiwa katika taasisi za utafiti kwa watumiaji.

59. *Mheshimiwa Spika*, Wizara kupitia Taasisi za Utafiti za TALIRI na TAFIRI imesambaza teknolojia **19** zilizoibuliwa kutokana na utafiti uliofanyika kwa lengo la kuwafikia wadau katika mnyororo wa thamani wa mifugo na uvuvi.

Teknolojia hizo zinahusu uboreshaji wa mbari za ng'ombe, mbuzi, kuku; udhibiti wa usugu wa vimelea vya magonjwa kwa dawa; uboreshaji wa nyanda za malisho ya mifugo; vyakula bora vya samaki, mfumo wa kidigitali wa kutambua maeneo yenye samaki baharini na kuuza samaki (*vua, uza, nunua kidigiti*); na uongezaji wa thamani wa mazao ya mifugo na uvuvi.

Mafunzo ya Mifugo na Uvuvi

60. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kuratibu, kuwezesha na kusimamia Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Mifugo na Uvuvi (*LITA na FETA*) kwa lengo la kuandaa wahitimu mahiri wa fani hizo. Udahili umeongezeka kutoka wanafunzi **6,013** mwaka 2024/2025 hadi **6,088** mwaka 2025/2026. Aidha, Wizara kupitia Wakala hizo, inaendelea na zoezi la kuhuisha mitaala mbalimbali ikiwemo Mtaala wa Mafunzo ya Usimamizi wa Bandari za Uvuvi na Lojistiki na Mtaala wa Teknolojia ya Uzalishaji wa Kuku. Lengo la kuanzisha mitaala hii ni sehemu ya utekelezaji wa Dira ya Maendeleo ya Taifa 2050, hasa kwa

ajili ya vijana na wanawake na kukidhi soko la wadau la uhitaji wa mabaharia watakaosaidia katika uendeshaji wa meli za uvuvi, uendeshaji wa bandari za uvuvi pamoja na kupata wataalam mahiri katika Tasmania ya kuku nchini kulingana na mahitaji ya sasa.

Huduma za Ugani

61. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha huduma za ugani nchini, Wizara imetoa mafunzo rejea kwa maafisa ugani wa mifugo na uvuvi **1,123** kutoka katika Halmashauri **184** nchini. Mafunzo yalitolewa yalihusu Usimamizi wa Sheria za Mifugo na Uvuvi; Uanzishwaji wa mashamba ya malisho ya mifugo; Mbinu bora za ukuzaji viumbemaji; Usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi na matumizi ya mifumo ya TEHAMA. Mafunzo hayo ni mwendelezo wa kuwapatia mafunzo rejea maafisa ugani nchini ambapo jumla ya Maafisa ugani **2,781** kati ya **5,006** waliopo wamepatiwa mafunzo rejea. Aidha, huduma za ugani zimeendelea kutolewa kupitia maonesho mbalimbali kwa wadau **276,314**

wa mifugo na uvuvi (Sabasaba, **42,311**; Nanenane **226,786**; na Maadhimisho ya Siku ya Chakula Duniani **7,217**).

Mradi wa BBT Project I (TALIRI - Kongwa)

62. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2025/2026, Wizara imeanza kutekeleza Mradi wa BBT Project I utakaotekelezwa kwa kipindi cha miaka mitano (**5**) katika Kituo cha TALIRI - Kongwa. Mradi huu unalenga kuwawezesha vijana na wanawake kujiajiri kupitia mnyororo wa thamani wa mazao ya mifugo, hususan unenepeshaji wa mbuzi kibiashara, uzalishaji wa malisho kwa kutumia teknolojia ya umwagiliaji, pamoja na uchakataji wa vyakula vya mifugo kibiashara. Aidha, mradi utawezesha vijana kupata mikopo yenye masharti nafuu kwa ajili ya kuanzisha na kuendeleza shughuli za uzalishaji.

63. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Aprili 2026, kazi zilizotekelezwa ni pamoja na kuingia mikataba ya ununuzi wa mitambo na vifaa vya shamba, vikiwemo magari matatu (**3**), malori mawili (**2**) ya kusafirishia mbuzi, magari mawili

(2) ya kubebea nyama yenye mfumo wa ubaridi, matrekta na vifaa vyake seti tano (5), mitambo ya kuvunia malisho seti tano (5), *Backhoe Loader* moja (1), pamoja na seti tatu (3) za mitambo ya kuvunia na kutengeneza majani vunde (*silage*). Aidha, nyaraka za zabuni kwa ajili ya ujenzi wa kituo atamizi cha unenepeshaji wa mbuzi na uzalishaji wa malisho zimekamilika. Kupitia mradi huu, miundombinu mbalimbali itajengwa ikiwemo mabanda ishirini na matatu (23) ya mbuzi yenye uwezo wa kuhifadhi mbuzi 23,000 kwa wakati mmoja, maghala matatu (3) ya kuhifadhia malisho, kiwanda cha kuchakata vyakula vya mifugo chenye uwezo wa kuchakata tani 40 kwa siku, pamoja na miundombinu ya makazi ya vijana 218 na ukumbi wa mafunzo. Vilevile, Wizara ipo katika hatua za majadiliano (*Negotiation*) ya kuingia mkataba na mزابuni atakayefanya ukarabati wa miundombinu ya Kituo cha TALIRI - Kongwa ili kuwezesha kituo hicho kuanza kudahili vijana mwezi Juni 2026.

64. Mheshimiwa Spika, Wizara inaendelea na utekelezaji wa programu ya Jenga Kesho Iliyo Bora (BBT) ambapo Serikali imetoa Shilingi **7,000,000,000** ili kuwawezesha vijana **308** kuwekeza katika miradi ya ufugaji samaki kwenye vizimba, kilimo cha mwani, ufugaji wa majongoo bahari na unenepeshaji wa kaa nchini. Aidha, Wizara imepokea jumla ya Shilingi **23,685,829,751** zilizotolewa na Rais, Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa ajili ya kuwawezesha vijana kupata mikopo yenye masharti nafuu ya kuwekeza katika Sekta za Mifugo na Uvuvi. Hadi Aprili 2026, Wizara imepokea na inaendelea kuchambua jumla ya maombi **3,004** ya vijana wanaohitaji kujishughulisha katika minyororo ya thamani ya Sekta za Mifugo na Uvuvi kupitia fedha hizi.

Upatikanaji na Usambazaji wa Chanjo za Magonjwa 13 ya Kipaumbele

65. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha udhibiti wa magonjwa ya mifugo nchini unafanyika kwa viwango vya kimataifa, uzalishaji wa chanjo za Wanyama umeendelea kuimarika ambapo hadi kufikia Aprili 2026, jumla ya chanjo

nane (8) za magonjwa ya kipaumbele zimezalishwa nchini ambazo ni Homa ya mapafu ya Ng'ombe (**CBPP**), Homa ya Mapafu ya Mbuzi (**CCPP**), Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (**PPR**), Kimeta (*Anthrax*), Mdondo (**ND**), Ugonjwa wa Kutupa Mimba (**Brucellosis**), Mapele Ngozi (**LSD**) na Gumboro (**IBD**). Aidha, hatua zaidi zinaendelea kuchukuliwa na Serikali ili kufanikisha uzalishaji wa chanjo ya Ugonjwa wa Miguu na Midomo (**FMD**), Mahepe (**Marek's**), Kichaa cha Mbwa (*Rabies*), Ndigana Kali (**ECF**) na Homa ya Bonde la Ufa (**RVF**).

66. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha upatikanaji wa chanjo za magonjwa yanayoathiri afya ya mifugo na biashara za kikanda na kimataifa pamoja na magonjwa yanayotoka kwa wanyama kwenda kwa binadamu, uzalishaji na usambazaji wa chanjo nchini umeongezeka kutoka dozi **728,153,645** mwaka 2024/2025 hadi kufikia dozi **750,331,970** Aprili, 2026. Aidha, uzalishaji na usambazaji wa chanjo ndani ya nchi umeongezeka kutoka dozi **153,952,375** mwaka 2024/2025 hadi kufikia dozi **200,920,210** Aprili, 2026. Kati ya

chanjo zilizozalishwa nchini, jumla ya dozi **63,641,885** zimezalishwa na Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) na dozi **137,278,325** zimezalishwa na Sekta Binafsi. Ongezeko hilo limechangiwa na juhudi mbalimbali za kuhamasisha wafugaji kuchanja mifugo yao ikiwemo; Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa ambayo imelenga kuhakikisha asilimia **70** ya Mifugo nchini inachanjwa.

Utekelezaji wa Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa

67. Mheshimiwa Spika, ili kuiwezesha Tanzania kufikia vigezo vya kimataifa katika biashara ya mifugo na mazao ya mifugo katika mwaka 2025/2026, Serikali imeendelea kusimamia Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa. Kupitia kampeni hiyo, Wizara imenunua na kusambaza jumla ya dozi **19,099,100** za chanjo ya Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP), Sotoka ya Mbuzi na Kondoo dozi **17,224,200** na Mdondo wa Kuku (ND) dozi **40,000,000**.

Aidha, Wizara imeratibu usambazaji wa vifaa vya kutolea chanjo vikiwemo *automatic syringe* (3,270), Sindano (32,700), buti (2,180), *ovaroli* (2,180), glovu 1,090, majokofu 90 na vishikwambi 4,500. Vilevile, Wizara imenunua na kusambaza pikipiki 700 kwa maafisa mifugo nchini ili kuwezesha utekelezaji wa zoezi la chanjo na utambuzi wa mifugo kitaifa.

68. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuratibu utekelezaji wa Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa ambapo hadi kufikia Aprili, 2026 jumla ya ng'ombe **9,115,297** sawa na asilimia **47.37** ya lengo wamechanjwa dhidi ya Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP), mbuzi na kondoo **2,672,237** sawa na asilimia **15.51** dhidi ya ugonjwa wa Sotoka (PPR) na kuku **38,833,603** sawa na asilimia **97.08** wamechanjwa dhidi ya Mdondo, Ndui na Mafua ya Ndege. Aidha, Jumla ya mifugo **2,566,887** imewekewa hereni za kielektroniki kwa ajili ya utambuzi.

69. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa umewezesha kufunguka kwa soko la chanjo za Tanzania kwa nchi za Botswana, Ghana na Mongolia. Aidha, utekelezaji wa Kampeni hiyo umewezesha kufunguka kwa soko la nyama la nchini Qatar na Ushelisheli, na soko la vifaranga vya kuku wa mayai kwa nchi za Siera Leone, Cote d'Ivoire na China. Pia, nchi za Congo DRC, Misri na Mauritius zimeonesha nia ya kufungua masoko yao ya nyama kwa Tanzania.

Baraza la Veterinari Tanzania

70. Mheshimiwa Spika, ili kudhibiti weledi wa watoa huduma za afya ya mifugo na kuimarisha utoaji wa huduma bora, katika Mwaka 2025/2026 Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania, imefanya ukaguzi wa vituo **1,256** vya kutolea huduma za afya ya wanyama katika Halmashauri **59**. Aidha, ili kuhakikisha wahitimu wa fani ya afya ya mifugo wanapata mafunzo ya ujuzi unaostahili, Baraza la Veterinari Tanzania limefanya ukaguzi katika vyuo **12** vya mafunzo ya afya na uzalishaji wa wanyama ambavyo ni Chuo Kikuu cha

Sokoine cha Kilimo (**SUA**), Kampasi za LITA Morogoro, Tengeru (Arusha), Temeke (Dar es Salaam), Madaba (Ruvuma), Mabuki (Mwanza), Kikulula (Kagera) na Chuo cha KARUCO (Kagera), Taasisi ya Kilimo na Mifugo Igabiro (Kagera), Chuo cha Mahinya (Ruvuma), Chuo Kikuu cha Teofilo Kisanji (Mbeya) na Chuo cha Sayansi na Teknolojia Chato (Geita). Ukaguzi huo umebainisha umuhimu wa kuimarisha mafunzo kwa vitendo ili wahitimu wawe na weledi wa kutosha.

71. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania limesajili madaktari **111** wa wanyama na kufanya idadi yao kufikia **1,098**. Kati ya hao wanaume ni **966** na wanawake ni **132**. Aidha, wataalam wasaidizi **565** wa afya ya wanyama wameandikishwa na kuorodheshwa na kufanya idadi yao kufikia **6,880** ambapo kati yao wanaume ni **4,344** na wanawake ni **2,536**. Pia, jumla ya leseni **70** zimetolewa kwa wataalam wa mifugo wakiwemo wakaguzi wa nyama **14**, wahimilishaji **25** na wataalam wa maabara **31** na kufanya wakaguzi wa nyama

kufikia **976**, wahimilishaji **101** na wataalam wa maabara za veterinari **115**. Vilevile, vituo **283** vya kutolea huduma za afya ya wanyama vilisajiliwa na kufanya jumla ya vituo vilivyosajiliwa kufikia **3,011**.

72. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia Baraza imeendelea kusimamia mafunzo kwa vitendo (*internship*) kwa wahitimu wa Shahada ya Udaktari wa Wanyama. Aidha, jumla ya wahitimu **98** wa udaktari wa wanyama wanaendelea na mafunzo hayo katika vituo **85** vilivyopo katika Mikoa mbalimbali. Pia, mitihani ya kuandikisha wataalam wa stashahada ya afya na uzalishaji wa wanyama imefanyika kwa wahitimu **1,657**.

Uzalishaji wa Samaki

73. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka 2025/2026 uzalishaji wa samaki umefikia tani **526,763.40** (tani **412,821.67** kutoka maziwa makuu, tani **52,229.99** kutoka katika bahari, na tani **12,610.27** kutoka katika mabwawa ya Mtera na Nyumba ya Mungu na maji mengine madogo na tani **49,101.47** kutoka

ufugaji wa samaki (Kiambatisho Na. 7A na 7B) zenye thamani ya Shilingi **4,902,953,248,000.73** ikilinganishwa na tani **490,372.83** za samaki zenye thamani ya Shilingi **3,124,076,643,000.38** zilizovunwa katika kipindi kama hiki mwaka 2024/2025. Hivyo, uzalishaji wa samaki nchini kutoka katika maji ya asili na ukuzaji viumbemaji umeongezeka kwa asilimia **7.4**. Hata hivyo, uzalishaji huu bado haukidhi mahitaji ya samaki ambayo ni wastani wa tani **1,254,000** kwa mwaka. Serikali imeendelea na hatua mbalimbali ili kukidhi mahitaji ya samaki nchini zikiwemo kudhibiti uvuvi usiozingatia sheria, kuhamasisha uwekezaji katika uvuvi wa bahari kuu, kuhamasisha na kuwekeza katika shughuli za viumbemaji pamoja na kuimarisha ulinzi wa rasilimali za uvuvi katika maji ya asili.

74. Mheshimiwa Spika, Tanzania imeendelea kuwa kinara wa uzalishaji wa mwani barani Afrika ambapo hadi Aprili, 2026 tani **132,479.29** za mwani zenye thamani ya shilingi **13,910,325,765** zimezalishwa ikilinganishwa na tani **88,615.2** zenye thamani ya shilingi **9,304,596,000** zilizozalishwa katika kipindi kama hiki mwaka 2024/2025, sawa na ongezeko la

asilimia **49.5**. Ongezeko hili linatokana na hatua za Serikali za kuhamasisha uzalishaji kwa kuwapatia wakulima wa mwani mafunzo, pembejeo, kuhamasisha matumizi ya bidhaa zitokanazo na mwani na kuimarika kwa soko.

Biashara ya Mazao ya Uvuvi

75. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, biashara ya mazao ya uvuvi katika soko la ndani imeendelea kuimarika ambapo hadi mwezi Aprili, 2026 jumla ya tani **439,673.63** zenye thamani ya shilingi **4,196,003,304.22** ziliuzwa katika soko la ndani ikilinganishwa na tani **422,639.10** zenye thamani ya shilingi **2,827,577,871.62** zilizouzwa mwaka 2024/2025. Kuimarika kwa biashara ya samaki katika soko la ndani kumetokana na kuimarika kwa miundombinu ya ubaridi ya kuhifadhi mazao ya uvuvi na miundombinu ya usafirishaji wa mazao ya uvuvi.

Usimamizi na Udhibiti wa Rasilimali za Uvuvi

76. Mheshimiwa Spika, Wizara ina jukumu la kusimamia, kulinda na kuendeleza rasilimali za uvuvi na kuhakikisha

zinatumika kwa njia endelevu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo. Katika kutekeleza jukumu hili, Wizara imeendelea kusimamia Sera ya Taifa ya Uvuvi, Sheria, Kanuni na Miongozo mbalimbali ya uvuvi ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa kwa kufanya yafuatayo:-

(a) Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi

77. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imehuisha Mwongozo wa Kitaifa wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi. Lengo la Mwongozo huu ni kuiwezesha Serikali, jamii ya wavuvi, na wadau wengine kushirikiana katika kusimamia, kulinda, kutunza, kuendeleza na kuvuna kwa njia endelevu rasilimali za uvuvi kwa manufaa ya kiuchumi, ajira, bioanuai, uhakika wa chakula kwa Taifa kwa kuzingatia Sera na Sheria za uvuvi zilizopo.

78. Mheshimiwa Spika, Wizara imefanya tathmini ya utendaji kazi wa Vikundi vya Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi (BMUs) vilivyoko katika Halmashauri za

Wilaya za Mpwapwa, Chamwino, Iringa, Nkasi, Uvinza, Kilwa, Lindi, Mafia na Mkuranga. Aidha, katika kuziimarisha BMUs, Wizara imevipatia vikundi 34 vya wavuvi madeli 99 kwa ajili ya kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi. Vilevile, Wizara, kwa kushirikiana na Shirika la *International Union for Conservation of Nature (IUCN)*, imeanzisha Jukwaa la Wadau wa Sekta ya Uvuvi katika Mkoa wa Mtwara kwa lengo la kuimarisha usimamizi shirikishi wa maeneo yaliyohifadhiwa pamoja na maeneo ya uvuvi kwa kuunganisha nguvu miongoni mwa wadau.

b) Udhhibiti na Elimu kuhusu Uvuvi Usiozingatia Sheria na Usimamizi wa Maeneo ya Mazalia ya Samaki

79. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi kwa lengo la kudhibiti uvuvi na biashara ya mazao ya uvuvi isiyozingatia sheria na kanuni katika Maziwa Makuu, Bahari na maji madogo, Wizara imefanya doria zenye siku kazi 4,202 sawa na asilimia 50.02 ya siku kazi 8,400 zilizopangwa kwa mwaka 2025/2026. Matokeo ya doria hizo yaliwezesha kukamatwa kwa zana mbalimbali

zisizoruhusiwa kisheria ikiwemo Nyavu za timba **4,768**, nyavu za makila **2,167**, nyavu za dagaa **475**, nyavu za kokoro **948** ikiwemo kokoro la mita **700** lililokamatwa katika Halmashauri ya Uvinza, kamba za kokoro mita **99,680**, vyandarua **63**, mitumbwi ya kasia **434**, injini za boti **124**, tanki za mafuta **22** na boti **172**. Pia, samaki wachanga kilo **12,720.81** na kaa hai wachanga kilo **4,312** walikamatwa. Vilevile, jumla ya watuhumiwa **1,047** waliokuwa wakifanya shughuli za uvuvi kinyume cha Sheria, Kanuni za Uvuvi na taratibu walikamatwa na kufikishwa katika vyombo vya sheria kwa hatua zaidi za kisheria. Aidha, elimu kwa vitendo ilitolewa kwa jamii za wavuvi katika mikoa ya Mwanza, Kagera, Geita, Kigoma na Simiyu.

80. Mheshimiwa Spika, elimu ya madhara ya uvuvi usioendelevu na usiozingatia sheria imetolewa katika mikoa ya Mwanza, Kagera, Geita, Simiyu, Katavi, Rukwa na Kigoma ambapo zaidi ya wananchi **20,000** wamefikiwa kupitia mikutano, semina na mafunzo ya muda mfupi kuhusu masuala ya Sheria, Kanuni za Uvuvi, Miongozo

pamoja na usalama wa majini na uokozi (*Maritime Safety and Security*).

81. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuimarisha vituo vya ulinzi na usimamizi wa rasilimali kwa kuvipatia boti **10** na pikipiki **40** kwa ajili ya kuimarisha usimamizi na ufuatiliaji wa shughuli za uvuvi. Aidha, Wizara inaendelea kuwezesha upatikanaji wa ndege nyuki mbili (**2**), gari tatu (**3**) na pikipiki **14** kwa ajili ya kuimarisha shughuli za ulinzi wa rasilimali za uvuvi katika maeneo ya Ukanda wa Ziwa Tanganyika na Bahari ya Hindi.

(b) Ukaguzi wa Mazao ya Uvuvi Yanayosafirishwa Ndani na Nje ya Nchi

82. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kuimarisha Uthibiti wa ubora, viwango na masoko ya mazao ya uvuvi kwa kufanya ukaguzi kwenye maeneo mbalimbali ikiwemo viwanja vya ndege, bandarini, mipakani, masoko ya samaki, viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi, maghala, mabucha ya samaki pamoja na mialo

yakupokelea samaki. Aidha, ukaguzi ulifanyika katika viwanda **22** vya kuchakata samaki, viwanda **45** vya kuhifadhi na kuchakata samaki hai (kamba kochi, kaa na samaki wa mapambo), mialo iliyosajiliwa **143** ya kupokelea samaki, masoko **6**, maghala pamoja na mabucha yaliyosajiliwa **527**, vituo **293** vya kugandisha samaki, viwanda **18** vya kuchakata mabondo, meli **4** za uvuvi wa kambamiti katika maji ya ndani na vyombo **1,890** vya kusafirisha mazao ya uvuvi. Vilevile, jumla ya vyeti **5,756** vya afya vilitolewa kwa ajili ya uhakiki wa mazao ya uvuvi yaliyosafirishwa kwenda nje ya nchi na sampuli **9,850** zilikusanywa na kuwasilishwa katika Maabara ya Taifa ya Uvuvi kwa ajili ya uchunguzi wa vimelea na unyevu.

83. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2025/2026, jumla ya vibali **245** vimetolewa vikijumuisha vibali **94** vya kuingiza chakula cha samaki kutoka nje ya nchi, vibali **76** vya kusafirisha mwani mkavu nje ya nchi, vibali **75** vya ukuzaji viumbemaji kibiashara. Aidha, leseni **9** za kusafirisha mwani kwenda nchi za China, Afrika Kusini, Hispania, Uingereza,

Marekani, Canada, Australia, Kenya, Burundi, Ufaransa, Korea na Denmark zimetolewa (*Kiambatisho Na.8*).

Maabara ya Uvuvi Tanzania

84. *Mheshimiwa Spika*, huduma za uchunguzi wa ubora wa samaki na mazao mengine ya uvuvi yanayouzwa kwenye masoko ya ndani, kikanda na kimataifa zimeendelea kuimarika nchini. Hadi kufikia Aprili, 2026, kiasi cha sampuli **2,756** za samaki na mazao mengine ya uvuvi, mazingira ya maji asili na ukuzaji viumbemaji zimefanyiwa uchunguzi wa vimelea na kemikali sawa na asilimia **91.80** ya lengo la sampuli **3,000**, ili kukidhi viwango vya ubora na usalama wa samaki na mazao mengine ya uvuvi kitaifa, kikanda na kimataifa kwa ajili ya kulinda afya ya jamii.

85. *Mheshimiwa Spika*, Maabara imeendelea kuhuisha hadhi ya ithibati kupitia ukaguzi wa kina uliofanyika Februari, 2026 na taasisi inayosimamia masuala ya ithibati katika Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (*Southern Africa Development Community Accreditation Service* -

SADCAS) na kuendelea kukidhi kiwango cha kimataifa cha umahiri wa upimaji wa Maabara cha ISO/IEC17025:2017. Hivyo, Maabara imeendelea kulinda ithibati katika njia za uchunguzi 19 za samaki na mazao mengine ya uvuvi na ubora wa maji.

Ukuzaji Viumbemaji

86. *Mheshimiwa Spika*, hadi kufikia Aprili, 2026, uzalishaji wa vifaranga vya samaki umefikia **202,657,335** ikilinganishwa na vifaranga **123,877,354** vilivyozalishwa mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la asilimia **63.6** (*Kiambatisho Na. 9*). Ongezeko hili limechangiwa na kuongezeka kwa idadi ya vitotoleshi kutoka **49** hadi **66**. Aidha, matumizi ya chakula bora cha samaki yamefikia tani **20,510.69** kutoka tani **15,226.67** za mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la asilimia **34.7** (*Kiambatisho Na. 10*) Kiasi hicho kinajumuisha tani **10,073.28** zilizozalishwa nchini na tani **10,437.4** kutoka nje ya nchi ikilinganishwa na tani **5,879.00** zilizozalishwa nchini na tani **9,347.67** kutoka nje ya nchi kwa mwaka 2024/2025.

87. Mheshimiwa Spika, pia , jumla ya wananchi **21,910** (Wanawake **11,469**; Wanaume **10,441**) wamepatiwa mafunzo kuhusu mbinu bora za ufugaji samaki na udhibiti wa magonjwa ikilinganishwa na wananchi **11,216** (Wanawake **6,000**; Wanaume **5,216**) kwa mwaka 2024/2025 sawa ongezeko la asilimia **95.3**. Pia, wakulima **5,595** wa mwani wamepatiwa mafunzo ya mbinu bora za uzalishaji, uhifadhi na uongezaji thamani zao la mwani ikilinganishwa na wakulima **2,563** mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la asilimia **118.3**

88. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kuwa shughuli za ukuzaji viumbemaji zinatekelezwa kwa kuzingatia sheria na kanuni bora, Wizara imefanya ziara za ukaguzi **193** za pembejeo na mazao ya ukuzaji viumbemaji yanayoingia na kutoka nje ya nchi kupitia Bandari ya Dar es Salaam na Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere. Vilevile, ukaguzi umefanyika katika vitotoleshi **26**, vizimba **711**, mabwawa **345**, matanki **23** na viwanda viwili (2) vya kutengeneza chakula cha samaki katika Mikoa tisa (9) ya

Mwanza, Kigoma, Mara, Kagera, Morogoro, Simiyu, Dodoma, Pwani na Dar es Salaam.

89. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika ukuzaji viumbemaji ambapo hadi kufikia Aprili, 2026. Pia, idadi ya miundombinu ya uzalishaji wa viumbemaji imeongezeka hadi kufikia mabwawa **35,720** na vizimba **3,343** ikilinganishwa na mabwawa **34,642** na vizimba **1,636** kwa mwaka 2024/2025 sawa na ongezo la asilimia **3.1** na **104.3** mtawalia. Ongezeko la vizimba limechangiwa na juhudi za Serikali za kutoa mikopo yenye masharti nafuu na kuanisha maeneo yanayofaa kwa ufugaji wa samaki kwa vizimba zilizovutia uwekezaji wa sekta binafsi. Vilevile, Wizara imeendelea kuhamasisha matumizi ya teknolojia za kisasa katika ufugaji wa samaki ambapo hadi kufikia Aprili, 2026 jumla ya matanki **353** yanayotumia mifumo wa kurejeleza maji (*Recirculation Aquaculture System - RAS* na *In-Pond Raceways System - IPRS*) yamesanikishwa katika maeneo mbalimbali nchini.

90. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kupandikiza samaki katika maji ya asili ili kuongeza upatikanaji wa samaki kwa lengo la kuhakikisha usalama wa chakula na lishe kwa wananchi. Hadi kufikia Aprili, 2026 Wizara imepandikiza vifaranga **844,000** vya samaki katika Ziwa Ikimba (**822,000**) lililopo Wilaya ya Bukoba; Bwawa la Haubi (**12,000**) lililopo Wilaya ya Kondoa-Dodoma na Bwawa la Gereza la Kwamngumi la Korogwe, Tanga (**10,000**).

D. TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

91. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia TALIRI imeendelea kufanya utafiti katika nyanja za mifugo na malisho ambapo miradi ya utafiti **13** na majaribio **38** inaendelea kutekelezwa. Aidha, matokeo ya utekelezaji wa miradi hiyo yamechangia katika kusambaza teknolojia bora za ng'ombe chotara wa nyama na maziwa. Jumla ya ng'ombe chotara **286** wa nyama na maziwa walizalishwa, ambapo ng'ombe wa nyama **112** na wa maziwa **56** tayari

wamesambazwa kwa wadau. Ng'ombe hao wa nyama walisambazwa katika mikoa ya Kilimanjaro (Siha na Hai), Dodoma (Bahi, Mpwapwa na Kongwa), Mwanza (Misungwi na Magu), Shinyanga (Kahama), Simiyu (Bariadi), Arusha (Longido na Monduli), Manyara (Babati na Simanjiro) na Morogoro (Morogoro DC). Vilevile, ng'ombe chotara wa maziwa walisambazwa katika Mikoa ya Tanga (Muheza na Tanga Jiji), Mbeya (Mbeya Jiji), Pwani (Mkuranga) na Dodoma (Kongwa, Mpwapwa na Bahi) kwa lengo la kuongeza uzalishaji wa mifugo na tija kwa wananchi.

92. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia TALIRI imeendelea kutunza na kuhifadhi Mbari za mifugo zenye sifa mbalimbali ikiwemo ukuaji, uhimilivu wa magonjwa na uzalishaji ambapo jumla ya mifugo **180** ya mbari tofauti za Mbuzi (*Gogo white, Buha, Sukuma, Norwegian, Toggenburg, Newala, Pare white, Sonjo Red, Galla, Malya, Boer, Crossbreeds*) na Kondoo wa asili (*Black Head Persian and Red Maasai*) wamezalishwa na kusambazwa katika mikoa ya Kilimanjaro (Siha), Pwani (Kisarawe), Dodoma (Mpwapwa), Dar es

Salaam (Ilala), Arusha (Longido na Arumeru) na Shinyanga (Kahama Mji). Vilevile, jumla ya mbuzi na kondoo chotara **480**, mbuzi wa asili walioboreshwa **415** na kondoo wa asili walioboreshwa **47** walizalishwa na kusambazwa katika mikoa ya Kilimanjaro (Siha), Dodoma (Dodoma Jiji, Mpwapwa na Bahi), Pwani (Kisarawe na Mkuranga), Mbeya (Mbeya Jiji), Dar-es-Salaam (Ilala) na Arusha (Longido na Meru).

93. *Mheshimiwa Spika*, Wizara kupitia Kituo cha Utafiti wa Mifugo Naliendele, inaendelea na utafiti wa kuboresha kuku wa asili aina ya Horasi ambaye ana sifa za ukuaji wa haraka, ustahimilivu wa mazingira magumu na uzito mkubwa ukilinganisha na kuku wengine wa asili. Utafiti huu unalenga kuzalisha na kuboresha kizazi cha kuku wa Horasi chenye uwezo wa kufikia wastani wa uzito wa gramu **1,500** ndani ya wiki **16** (miezi minne) na kutaga wastani wa mayai **200** kwa mwaka ikilinganishwa na kuku wa asili asiyeboreshwa ambaye hufikia uzito wa gramu kati ya **1,200** – **1,500** kwa mwaka na kutaga mayai kati ya **30-45** kwa

mwaka. Kituo kinazalisha kuku hao kupitia teknolojia ya uhimilishaji (*Artificial Insemination*), lengo ikiwa ni kuwa na uhakika wa taarifa za kitafiti kwa kila uzao. Kwa sasa Mradi umefikia hatua ya kizazi cha pili cha kuku hao na unatarajiwa kukamilika baada ya kizazi cha sita, huku kila kizazi kikifanyiwa tathmini ya mwaka mmoja.

94. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha upatikanaji wa malisho ya mifugo kwa wafugaji, Wizara kupitia TALIRI imefanya utafiti wa mbegu za malisho ambapo aina tisa (9) za mbegu hizo zimepata ithibati. Kufuatia ithibati hiyo Wizara na Taasisi zake pamoja na Sekta binafsi zimeanza utaratibu wa kuzalisha mbegu hizo kwa lengo la kuwafikia wafugaji wengi na kuepuka kuagiza mbegu nje ya nchi. Aidha, TALIRI imezalisha **kilo 7,354** za mbegu za nyasi za punje na kilo **13,300** za mbegu za nyasi za vipando zimezalishwa na kusambazwa katika mikoa ya Mwanza, Dodoma, Mbeya, Pwani, Manyara, Arusha, Kilimanjaro na Iringa. Pia, Taasisi imezalisha jumla ya marobota **48,571** ya hei ambapo marobota **36,370** yalisambazwa kwa wadau wa

mifugo katika mikoa hiyo kwa lengo la kuhamasisha kilimo cha malisho na faida ya uhifadhi wa malisho. Aidha, TALIRI imetoa mafunzo kwa wahimilishaji 40 kutoka mikoa mbalimbali nchini.

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania (TAFIRI)

95. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia TAFIRI imeendelea kufanya utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki wa tabaka la juu (*pelagic species*). Kwa awamu ya kwanza, utafiti umefanyika katika eneo la asilimia 10 ya maji ya Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari (*Exclusive Economic Zone - EEZ*) ya Tanzania, ambapo imebainika uwepo wa tani **10,582** za samaki. Aidha, TAFIRI ipo katika hatua za mwisho za kukamilisha utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki wa tabaka la juu katika Ziwa Tanganyika kwa kushirikiana na nchi za Jamhuri ya Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (DRC) na Jamhuri ya Zambia.

96. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia TAFIRI imefanya tathmini ya hali ya uvuvi wa aina tatu za jodari, yaani Jodari-machomakubwa (*Bigeye tuna*), Jodari-mapezinjano (*Yellowfin tuna*), na Sehewa-miraba (*Skipjack tuna*) katika Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari wa Tanzania. Matokeo ya tathmini hiyo yanaonesha uwepo wa kiasi cha tani **385,950** za Jodari machomakubwa, tani **927,723** za Jodari mapezinjano, na tani **103,289** za Sehewa-miraba kinachoweza kuvunwa katika Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari wa Tanzania kwa mwaka. Aidha, matokeo ya utafiti huu yanatoa taarifa muhimu kwa kampuni za uvuvi za TAFICO na ZAFICO katika kuweka mikakati ya uvuvi endelevu katika eneo la ukanda huu.

97. Mheshimiwa Spika, katika kuandaa mpango wa matumizi bora ya Bahari (*Marine spatial planning*), Wizara kupitia TAFIRI imefanya utafiti wa mazingira ya viumbemaji katika sakafu ya Bahari (*Bottom habitat mapping*) ili kutathmini hali ya mazingira, uwepo wa rasilimali za uvuvi na makazi yake. Utafiti unaonesha uwepo wa makazitete

(*sensitive habitats*) ikiwemo matumbawe, nyasi bahari na nyanda za sponji (*sponge beds*) katika kina cha maji cha zaidi ya mita **50** ambayo yanahitaji uangalizi maalum. Pia, utafiti umebaini uwepo wa bustani za matumbawe (*coral gardens*) ambazo ni vivutio vya utalii.

98. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia TAFIRI imewajengea uwezo wadau **60** kuhusu ufugaji wa samaki wa asili wa Ziwa Tanganyika kwa njia ya vizimba; watafiti na maafisa uvuvi **50** kuhusu utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki katika Ziwa Tanganyika na Bahari ya Hindi. Aidha, hadi kufikia Aprili 2026, jumla ya vifaranga **407,709** vya samaki vimezalishwa ambapo vifaranga **70,000** ni aina ya Sato wa Tanganyika (*Oreochromis tanganicae*), vifaranga **325,709** ni aina ya Sato wa Ziwa Victoria (*Oreochromis niloticus*), na **12,000** ni aina ya Sato wa Ziwa Nyasa (*Coptodon rendalii*). Pia, TAFIRI imeanza utafiti wa ukuzaji wa samaki aina ya Kuhe (*The giant cichlid-Boulengerochromis microlepis*) wanaopatikana Ziwa Tanganyika kwa njia ya vizimba ambapo kufanikiwa

kwa utafiti huu kunatarajiwa kuongeza uzalishaji wa samaki na kipato kwa wananchi.

99. Mheshimiwa Spika, Ufugaji wa samaki kwa njia ya vizimba unategemea ubora wa maji katika eneo husika. TAFIRI inaendelea kufanya utafiti kuhusu ubora wa maji kwenye Ziwa Victoria na Tanganyika katika maeneo tisa (9) ya ufugaji samaki yakiwemo maeneo matano (5) katika ghuba ya Mwanza, matatu (3) katika ghuba ya Shirati na eneo moja (1) la Katabe katika Ziwa Tanganyika. Aidha, matokeo ya utafiti huo yameonesha ubora wa maji katika maeneo hayo unakidhi viwango vinavyohitajika kuwezesha ukuaji wa samaki na uendelevu wa mazingira ya kufugia.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

100. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA) imeendelea kuimarisha mazingira ya kufundishia na kujifunzia kwa kukamilisha ufungaji wa viti-meza katika kumbi saba (7) za mihadhara kwenye kampasi za Morogoro (200), Madaba (100), Temeke (100), Buhuri

(200), Tengeru (150), Kikulula (50) na Mpwapwa (100). Aidha, LITA inaendelea na ujenzi wa kumbi za mihadhara tatu (3) katika Kampasi za Songwe, Madaba na Buhuri; hosteli nne (4) katika Kampasi za Kikulula, Buhuri, Madaba na Songwe; na jengo moja la utawala katika Kampasi ya Songwe.

101. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, LITA imeweza kudahili wanafunzi **4,996** katika ngazi ya Astashahada na Stashahada ikilinganishwa na wanafunzi **4,928** waliodahiliwa katika mwaka wa masomo 2024/2025. Ongezeko hilo limechangiwa na kuboreshwa kwa mazingira ya kufundishia na kujifunzia katika Kampasi zake nane (8). Aidha, kupitia Kampasi ya Buhuri mafunzo yametolewa kwa wafugaji na maafisa ugani wa mifugo **1,023** kuhusu ufugaji bora wa ng'ombe wa maziwa kutoka katika Halmashauri ya Wilaya ya Muheza kupitia mradi wa Maziwa Faida kwa ufadhili wa Serikali ya Ireland. Vilevile, katika kuimarisha umahiri wa wahitimu kwa njia ya mafunzo kwa vitendo, LITA ilipeleka wahitimu tisa (9) katika Chuo cha Shandong

nchini China kupitia programu ya kubadilishana wanafunzi kwa muda wa miezi mitatu.

102. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, LITA kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wa maendeleo imewajengea uwezo wakufunzi **219** katika nyanja mbalimbali, ambapo wakufunzi **174** kutoka Kampasi nane **(8)** za LITA na vyuo binafsi viwili **(2)** wamejengewa uwezo katika mbinu za utoaji mafunzo kwa kutumia mitaala mipya ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na Shirika la Kilimo Endelevu (SAT) na Baraza la Taifa la Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi (NACTVET). Aidha, wakufunzi **16** wa LITA wamejengewa uwezo katika teknolojia ya maziwa kwa kushirikiana na Chuo Kikuu cha Warsaw cha Poland; wakufunzi **12** katika teknolojia mpya za ufundishaji wa Moduli za Afya ya Mifugo nchini Hungary kupitia mradi wa EDUVET; wakufunzi nane **(8)** katika teknolojia ya uzalishaji wa kuku kwa kushirikiana na Kampuni ya Silverlands kutoka Iringa na Chuo cha AERES kutoka Uholanzi; na wakufunzi tisa **(9)** katika teknolojia ya uzalishaji wa

malisho kwa kushirikiana na Shirika la Kilimo Endelevu (SAT) lililopo Morogoro.

103. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia LITA kwa kushirikiana na wadau wa tasnia ya kuku imefanikiwa kuandaa rasimu ya Mtaala wa Teknolojia ya Uzalishaji wa Kuku ili kukidhi mahitaji ya wataalam mahiri katika Sekta ya Mifugo. Aidha, Mtaala huu utakuwa ni chachu ya kuongeza uzalishaji wa zao la kuku kwa jamii kwa kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa wajasiriamali ikiwemo vijana na wanawake wanaojihusisha na shughuli za ufugaji wa kuku pamoja na kupata wataalamu mahiri watakaoweza kujiajiri au kutoa huduma katika mnyororo wa thamani wa Tasnia ya kuku.

Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi Tanzania (FETA)

104. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia FETA imeendelea kutekeleza jukumu lake la msingi la kuandaa rasilimaliwatu yenye ujuzi, umahiri na ushindani katika Sekta ya Uvuvi. Jumla ya wanafunzi **1,092**

wamedahiliwa katika ngazi ya Astashahada na Stashahada katika Kampasi za Mbegani-Pwani (539), Nyegezi-Mwanza (443) na Kibirizi- Kigoma (110). Mafunzo haya yanazingatia mfumo wa umahiri (*Competence-Based Education and Training*), yakilenga kuzalisha wahitimu wabunifu, wanaojijiri na wenye uwezo wa kuongeza tija katika uchumi. Hatua hii inatekeleza malengo ya Dira 2050 ya kujenga uchumi shindani unaotegemea rasilimaliwatu yenye ujuzi, pamoja na kuongeza ajira kwa vijana. Hatua hizi zinalenga kupanua uwekezaji wa kimkakati katika mtajiwatu (*human capital*) ambao ni nguzo muhimu ya ukuaji wa uchumi endelevu.

105. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha mazingira ya uwekezaji na ushindani wa Sekta, FETA inaendelea kuboresha mitaala mitano (5) iliyopo na kuanzisha mitaala mipya kumi na mbili (12) inayozingatia mahitaji ya soko la ajira na mabadiliko ya Sayansi na Teknolojia. Mitaala hii inaandaliwa kwa kuzingatia miongozo ya NACTVET. Hatua hii inalenga kuongeza ubunifu, ujuzi wa kisasa na uwezo wa

wahitimu kushiriki kikamilifu katika uchumi wa viwanda na huduma. Miongoni mwa mitaala mipya iliyoanzishwa ni Mtaala wa Usimamizi wa Bandari za Uvuvi na Lojistiki ambao ni muhimu katika kusaidia uwekezaji mkubwa unaoendelea katika miundombinu ya Bandari za Uvuvi (Bandari ya Uvuvi ya Kilwa na ya Bagamoyo). Kupatikana kwa wataalam hawa kutaimarisha ufanisi katika matumizi ya miundombinu hiyo na kuongeza thamani ya uwekezaji wa Serikali katika sekta hii.

106. Mheshimiwa Spika, Wakala inaendelea kuratibu mafunzo ya Ubaharia yanayokidhi matakwa ya Mkataba wa Kimataifa wa Utoaji Mafunzo na Vyeti vya Wafanyakazi wa Meli za Uvuvi wa Mwaka 1995 F (*International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Fishing Vessel Personnel, 1995 STCW-F95*) pamoja na mafunzo ya Uangalizi wa Meli za Uvuvi Baharini (*Sea Observer Course*). Mafunzo haya yanalenga kutoa mabaharia wenye ujuzi na viwango vinavyokubalika kimataifa, kuongeza ubora wa mazao ya uvuvi na kulinda mazingira ya bahari. Kupitia

mafunzo haya, vyeti vya mabaharia kutoka Tanzania vitatambulika kimataifa, jambo litakalofungua fursa za ajira si tu ndani ya nchi kupitia meli za TAFICO na ZAFICO zinazovua kwenye Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari (EEZ), bali pia nje ya Nchi katika meli za uvuvi za mataifa mengine. Aidha, utekelezaji wa mafunzo haya utachochea ajira kwa vijana na wanawake, kuongeza mapato ya fedha za kigeni, kuimarisha udhibiti na usimamizi wa rasilimali za uvuvi, na kuongeza mchango wa sekta ya uvuvi katika Pato la Taifa.

107. Mheshimiwa Spika, katika kupanua wigo wa fursa za kiuchumi kwa wananchi, washiriki **7,459** walipatiwa mafunzo ya muda mfupi katika nyanja za uzalishaji, uchakataji, uhifadhi, ujasiriamali na masoko ambayo yalikusishia mbinu bora za ufugaji wa samaki wa kibiashara (**183**); ufugaji wa Majongoo Bahari (**208**); unenepeshaji wa Kaa (**157**); kilimo cha mwani (**293**); mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi wa vyuo vikuu (**730**); uchakataji wa mazao ya uvuvi (**1,564**); ufundi stadi wa matengenezo ya majokofu

na vipoza hewa (54); uendeshaji na usalama wa vyombo vidogo katika maziwa na bahari (147); masoko ya bidhaa za uvuvi, ujasiriamali, ubunifu na fedha (1,009); usalama kwenye maji, kuogelea na kujiokoa (209); mafunzo ya ulinzi na udhibiti wa rasilimali za uvuvi na uongozi kwa BMUs (94); mafunzo ya udhibiti ubora kwa wafanyakazi wa viwandani (254); na mafunzo ya lishe na usalama wa chakula kwa wanafunzi wa Shule za Msingi na Sekondari (2,557).

Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA)

108. *Mheshimiwa Spika*, katika kuimarisha upatikanaji wa uhakika wa chanjo za mifugo, Wizara kupitia TVLA imezalisha na kusambaza jumla ya dozi **63,641,885** za chanjo za aina saba (7) za magonjwa ya kipaumbele nchini sawa na asilimia **87.2** ya lengo la kuzalisha dozi **73,000,000**. Uzalishaji ulijumuisha chanjo dhidi ya magonjwa ya Mdondo (TEMEVAC I-2) dozi **59,384,000**; Kimeta dozi **358,000**; Chambavu dozi **74,700**; Homa ya Mapafu ya Ng'ombe dozi **3,500,400**; Kutupa Mimba dozi **3,785**; muunganiko wa Kimeta na Chambavu (TECOBLAX) dozi **186,000**; na Homa ya

Mapafu ya Mbuzi dozi **135,000**. Aidha, TVLA imeendelea kufanya tafiti **13** ambazo zinalenga kuibua teknolojia za uzalishaji wa chanjo za mifugo, udhibiti wa magonjwa ya mifugo na kuwajengea uwezo watafiti.

109. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026 hadi kufikia mwezi Aprili, 2026 TVLA kupitia maabara zake kumi (10) imefanya uchunguzi wa magonjwa ya wanyama ambapo jumla ya sampuli **63,440** zilifanyiwa uchunguzi na magonjwa mbalimbali yalitambuliwa yakiwemo Mdondo na Ndui kwa kuku, Homa ya Nguruwe, Kimeta, Ugonjwa wa Kutupa Mimba, Nagana, Ndigana Kali, Ndigana Baridi, Ugonjwa wa Midomo na Miguu na Homa ya Mapafu ya Ng'ombe. Ukilinganisha na mwaka 2024/2025 Wakala ilipima jumla ya sampuli **37,550** ikiwa ni ongezeko la sampuli **25,890**. Vilevile, Wakala imefanya uchunguzi wa ubora wa vyakula vya mifugo, ambapo jumla ya sampuli **1,873** za vyakula vya mifugo zimefanyiwa uchambuzi na ushauri wa kitaalam umetolewa kwa wazalishaji wa vyakula hivyo pamoja na wafugaji. Aidha, TVLA imeendelea kulinda

Ithibati ya ISO/IEC17025:2017 kwa vipimo 10 vya uchunguzi wa magonjwa kimaabara kupitia ukaguzi uliofanywa mwezi Oktoba 2025 na Taasisi inayosimamia masuala ya Ithibati katika nchi za SADC.

110. *Mheshimiwa Spika*, kutokana na mikakati ya Serikali ya Awamu ya Sita katika kutafuta na kuibua masoko ya nyama nje ya nchi, TVLA imefanikiwa kupima sampuli **3,810** kutoka kwa wanyama waliokusudiwa kuchinjwa kwa ajili ya kukidhi matakwa ya viwango vya soko la nchi ya Qatar. Sampuli hizo ni sawa na asilimia **30** ya wanyama wote waliokusudiwa kuchinjwa kwa mujibu wa vigezo vya Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (WOAH).

111. *Mheshimiwa Spika*, katika kutekeleza jukumu la kusajili na kuhakiki ubora wa viuatilifu kwa ajili ya mifugo, hadi kufikia Aprili, 2026 Wakala imetoa vibali **74** vya kuingiza viuatilifu kwa ajili ya mifugo sawa na asilimia **49.3** ya lengo la kutoa vibali **150**. Vibali hivyo vilihusisha uingizaji wa lita **725,081.34** za viuatilifu vya kimiminika pamoja na

kilo 10,000 za viambata vya kutengenezea viuatilifu. Vilevile, Wakala ilitekeleza programu za kutoa elimu kwa wadau wa mifugo kuhusu ubora na matumizi sahihi ya viuatilifu katika mikoja ya Dar es Salaam, Pwani, Arusha, Kilimanjaro, Dodoma, Mtwara, Singida, Iringa na Kigoma. Kupitia programu hizo, jumla ya wadau 312 walifikiwa kati ya wadau 400 waliolengwa, sawa na asilimia 78 ya lengo la mwaka 2025/2026.

112. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha utoaji wa huduma za Wakala, TVLA imeendelea kuboresha miundombinu ya vituo vya kutolea huduma za kimaabara kwa kuanza ujenzi wa jengo jipya la ghorofa nne (4) katika Kituo cha Wakala cha Kanda ya Kati Dodoma. Aidha, Wakala imeendelea na ukarabati wa majengo ya maabara na ununuzi wa vifaa, ambapo hadi Aprili, 2026 umefanyika ukarabati katika jengo la kituo cha Magonjwa Ambukizi na Bioteknolojia pamoja na Kituo cha Wakala Kanda ya Ziwa - Mwanza. Vilevile, Wakala imeendelea kuboresha miundombinu ya uzalishaji wa chanjo katika Taasisi ya

Uzalishaji wa Chanjo (*Tanzania Vaccines Institute -TVI*) iliyopo Kibaha - Pwani.

Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA)

113. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA) imeendelea kusimamia uvuvi katika Ukanda Maalumu wa Uchumi wa Bahari (EEZ) ambapo hadi mwezi Aprili, 2026, Mamlaka imetoa leseni **42** ambapo **leseni 40** ni kwa meli za kigeni na leseni mbili (**2**) kwa meli za Tanzania ikilinganishwa na leseni **30** zilizotolewa katika kipindi kama hiki mwaka 2024/2025. Aidha, DSFA imetoa jumla ya vibali **24** vya kuvua nje ya mipaka ya Tanzania, vibali viwili (**2**) vya uwakala wa meli, na vibali saba (**7**) kwa meli saidizi. Kupitia utoaji wa leseni na vibali hivyo, DSFA imekusanya jumla ya Shilingi **7,474,540,000** sawa na asilimia **46.14** ya lengo la kukusanya Shilingi **11,957,328,477** kwa mwaka 2025/2026.

114. *Mheshimiwa Spika*, DSFA imeendelea kuimarisha ulinzi na usalama wa rasilimali za uvuvi katika EEZ na nje ya mipaka ya Tanzania kwa kutekeleza maazimio ya kikanda na kimataifa yakiwemo ya Kamisheni ya Jodari ya Bahari ya Hindi (Indian Ocean Tuna Commission - IOTC) na Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (South West Indian Ocean Fisheries Commission - SWIOFC). Aidha, DSFA imeendelea kusimamia shughuli za uvuvi kwa kutumia mifumo ya kielektroniki ya ufuatiliaji wa mienendo ya meli (*Vessel Monitoring System - VMS* na *Automatic Identification System - AIS*) na kuweka Waangalizi wa Uvuvi katika meli zinazovua katika EEZ ya Tanzania.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU)

115. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia MPRU imeendelea kusimamia na kuendeleza maeneo **18** yenye hifadhi za bahari tatu (**3**) (Kisiwa cha Mafia - MIMP, Ghuba ya Mnazi na Maingilio ya Mto Ruvuma - MBREMP na Silikanti Tanga) na maeneo tengefu (**15**) katika

Bahari ya Hindi yenye jumla ya ukubwa wa kilomita za mraba **2,173**. Maeneo hayo yanahifadhi rasilimali muhimu za kimkakati (*critical strategic assets*) katika kuchochea urejeshwaji wa mifumo ikolojia na kuimarisha utalii endelevu wa bahari na fukwe. Rasilimali hizo ni pamoja na nyasi bahari (*seagrasses*); matumbawe; samaki aina ya Papa potwe, Silikanti, Kasa na Kaa ambao wameripotwa kutoweka au kuwa katika hatari ya kutoweka.

116. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, MPRU ilifanya jumla ya doria **1,056** zenye jumla ya masaa **7,392** ikilinganishwa na doria **948** zenye jumla ya masaa **6,566** katika mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la asilimia **11.4**. Aidha, MPRU imeendelea kushirikisha jamii katika uhifadhi wa rasilimali za bahari ambapo wanajamii **1,896** walipatiwa mafunzo ya uhifadhi wa rasilimali za bahari (**1,726**) na uzalishaji wa mwani (**170**), na kuanzisha vikundi **35** vya VICOBA na **67** vya usimamizi na uhifadhi (*Village Liaison Committee – VLC*) katika Hifadhi ya Kisiwa cha Mafia.

117. Mheshimiwa Spika, tathmini ya hali ya matumbawe zimeonesha kuwa kiwango cha matumbawe magumu katika Eneo Tengefu la Dar es Salaam (*Dar es Salaam Marine Reserves System - DMRS*) kilikuwa asilimia **48.44**, MBREMP asilimia **36.67**, na MIMP asilimia **26.3** ikilinganishwa na kiwango cha asilimia **25** kinachopendekezwa katika eneo la bahari Magharibi mwa Bahari ya Hindi. Ili kurejesha mifumo ikolojia ya bahari, MPRU kwa kushirikiana na Shirika la Uhifadhi wa Wanyamapori (*Wildlife Conservation Society - WCS*) iliweka baharini vipande vya matumbawe **7,224** katika eneo la Hifadhi ya Silikanti Tanga (TACMP) na vipande **12,500** katika Eneo Tengefu la Bahari Tanga (*Tanga Marine Reserves System - TMRS*). Vilevile, MPRU kwa kushirikiana na wanajamii ilipanda miche ya mikoko **32,000** katika MBREMP.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

118. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha Shirika la Uvuvi Tanzania, Wizara kupitia ufadhili wa Programu ya Kuendeleza Uchumi na Jamii (*Economic and Social*

Development Program-ESDP) ya Japan, imekamilisha ununuzi wa meli ya kisasa (TAFICO FV.01) ya uvuvi wa Bahari Kuu yenye urefu wa mita **22** ambayo ilizinduliwa rasmi tarehe 25 Aprili, 2026 na Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Meli ya aina hiyo ni ya kwanza kumilikiwa na Serikali kupitia Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) na itaendesha shughuli za uvuvi wa bahari kuu kwa utaratibu wa Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (PPP). Aidha, upatikanaji wa meli hii ni hatua ya kimkakati katika kuimarisha Shirika la TAFICO na kutumia fursa za uchumi wa buluu katika kufanya mageuzi kwenda uvuvi wa kisasa na uzalishaji wenye tija ili kuliwezesha shirika kujiendesha kibiashara na kuongeza mchango wa sekta ya Uvuvi katika pato la Taifa.

119. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026 Wizara kupitia TAFICO chini ya Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (*Agricultural and Fisheries Development Program-AFDP*), imekamilisha ununuzi wa mtambo wenye uwezo wa kuzalisha tani 10 za barafu kwa siku, na usanikishaji wake

unaendelea; Ukarabati wa gati lenye urefu wa mita **70** kwa ajili ya kuegesha meli na ununuzi wa magari mawili **(2)** ya ubaridi yenye uwezo wa kubeba uzito wa tani **10** kila moja kwa ajili ya kusafirishia mazao ya uvuvi. Aidha, Upembuzi Yakinifu, Uandaaji wa Michoro na Tathmini ya Athari za Kimazingira na Kijamii (ESIA) ya mradi wa ujenzi wa kiwanda cha kuzalisha chakula cha samaki (*Fish Feed Mill*) chenye uwezo wa kuzalisha tani **30** kwa siku kinachotarajiwa kujengwa Ilemela-Mwanza, umekamilika; Uandaaji wa michoro na makisio ya gharama za ujenzi wa kiwanda cha kuchakata mazao ya Uvuvi (*Fish Processing Plant*) kinachotarajiwa kujengwa Kilwa Masoko-Lindi umekamilika. Vilevile, mchakato wa ununuzi wa meli mbili **(2)** za uvuvi wa Bahari Kuu na Ujenzi wa ghala la ubaridi lenye uwezo wa kuhifadhi samaki tani **80** hadi **120** kwa siku unaendelea.

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

120. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Aprili, 2026 NARCO imekusanya jumla ya Shilingi **8,209,281,656.22** ikilinganishwa

na kiwango cha Shilingi **5,975,044,928.56** kilichokusanywa kwa kipindi kama hiki kwa mwaka 2024/2025 ikiwa ni ongezeko la asilimia **27.2**. Mapato haya yanatokana na mauzo ya nyama, ada za vitalu, mauzo ya ng'ombe wazazi, na mazao mengine ya mifugo. Aidha, mwezi Aprili mwaka 2024 NARCO ilikabidhiwa na kuanza rasmi uendeshaji wa Machinjio ya Dodoma ambapo imeongeza mapato kutoka Shilingi **821,407,167** hadi kufikia **1,066,000,000** mwezi Aprili, 2026 ikiwa ni ongezeko la asilimia **23**. Mapato haya yametokana na kukusanya ada ya uchinjaji ng'ombe **28,541** na Mbuzi/Kondoo **70,214**. Pia, NARCO imefanya ukarabati wa Machinjio ya Dodoma awamu ya kwanza hadi kufikia asilimia 80 ili kuongeza ufanisi. Ukarabati huo utasaidia kuboresha huduma za uchinjaji na uchakataji kwa wafanyabiashara binafsi wanaouza nyama nje ya nchi.

121. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia NARCO imeendelea kuimarisha Sekta ya Mifugo kwa kushirikisha Sekta Binafsi kwakuwa na wawekezaji wa kimkakati ambapo NARCO imeingia makubaliano na kampuni za Kahama *Fresh*

Ltd (KFL), Union Meat Co Ltd (UMAL), Liam Ranch Ltd (LRL) na *Tanzania Game and Livestock Breeders (TGLB)* kwa lengo la kuzalisha kosaafu bora za mifugo kufikia soko la ndani na nje ya nchi kwa kuboresha mnyororo wa thamani. Maeneo yaliohusika ni Ranchi ya Kikulula (Mkoa wa Kagera) na Ruvu (Mkoa wa Pwani), Mzeri Hills (Mkoa wa Tanga) na West Kilimanjaro (Mkoa wa Kilimanjaro) mtawalia. Hadi sasa wawekezaji hao wamewekeza ng'ombe bora wa nyama na maziwa **5,163** na mbuzi na kondoo **7,675**.

122. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, NARCO imezalisha jumla ya ndama **3,065** (*Friesian 12, Brahman 86, Limosin 13, Simental 60* na *Boran 2,894*) sawa na asilimia **64** ya lengo la kuzalisha ndama **4,799**; ukilinganisha na ndama **2,312** waliozaliwa katika kipindi kama hiki mwaka 2024/2025. Vilevile, NARCO imezalisha na kuuza tani **360.13** za nyama, sawa na asilimia **55** ya lengo la kuzalisha na kuuza tani **653.25** za nyama; ukilinganisha na tani **232.6** zilizozalishwa na kuuzwa katika kipindi kama hiki kwa mwaka 2024/2025. Imenenepesha na kuchinja ng'ombe

1,599, sawa na asilimia **64** ya lengo la kunenepesha na kuchinja ng'ombe **2,500**. Imeuza Mitamba/Madume **125** kwa wafugaji kwa lengo la kuboresha kosaafu za mifugo ikiwa ni sawa na asilimia **14.2** ya lengo la kuuza Mitamba/Madume **733**.

123. Mheshimiwa Spika, katika kuboresha na kuruhusu ukuaji wa malisho, NARCO imefyeka na kuondoa vichaka ekari **1,866** kwa ajili ya kuboresha na kuruhusu ukuaji wa malisho katika Ranchi za Kongwa (ekari **182**), Ruvu (ekari **220**) na West Kilimanjaro (ekari **232**), Missenyi (ekari **726**), Mzeri Hills (ekari **80**) na Kikulula (ekari **426**), ukilinganisha na ekari **600** zilizofyekwa na kuondoa vichaka katika kipindi kama hiki kwa mwaka 2024/2025, ikiwa ni ongezeko la asilimia **68**. Imeanzisha mashamba mapya ya Juncao ambapo ekari **340** zimelimwa na kupandwa katika Ranchi za Kongwa na Ruvu. Aidha, NARCO imezalisha marobota **35,000** ya hei, sawa na asilimia **61** ya lengo la kuzalisha marobota **57,307**; imetoa ushauri wa kitaalamu kwa wafugaji **237**; na imetoa

mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi **378** kutoka katika Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo nchini.

Bodi ya Nyama Tanzania

124. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia Bodi ya Nyama Tanzania imeendelea kusimamia shughuli za uzalishaji na biashara ya nyama kwa kufanya ukaguzi katika maeneo ya uzalishaji na biashara ya nyama. Ukaguzi huo unalenga kuhakikisha nyama na bidhaa zake zinakidhi viwango vya Kitaifa na Kimataifa ambapo hadi kufikia mwezi Aprili, 2026 jumla ya wadau **12,538** wamekaguliwa katika mikoa mbalimbali ikilinganishwa na wadau **10,082** waliokaguliwa katika mwaka 2024/2025.

125. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Bodi ya Nyama imeendelea kutekeleza jukumu la kuwatambua na kuwaratibu wadau mbalimbali wanaofanya shughuli za uzalishaji kwenye mnyororo wa Tasnia ya nyama. Hadi mwezi Aprili, 2026 jumla ya wadau **10,569** wametambuliwa na kusajiliwa baada ya kukidhi vigezo. Biashara zilizosajiliwa ni pamoja na viwanda na miundombinu ya

kuzalisha nyama, wafanyabiashara wa mifugo na nyama, wasafirishaji wa nyama nje na magari ya kubebea nyama. Aidha, katika kuhakikisha ubora na usalama wa nyama na bidhaa zake, Bodi imetoa mafunzo kwa wasindikaji na wauzaji wa nyama **13,114** katika mikoa ya Arusha (**1,053**), Dar-es-Salaam (**3,005**), Iringa (**120**), Kagera (**280**), Katavi (**213**), Kigoma (**274**), Manyara (**225**), Dodoma (**773**), Geita (**325**), Kilimanjaro (**453**), Lindi (**163**), Mara (**338**), Mbeya (**1,220**), Morogoro (**379**), Mwanza (**613**), Pwani (**507**), Ruvuma (**459**), Shinyanga (**487**), Simiyu (**136**), Songwe (**201**), Tanga (**452**), Mtwara (**91**), Morogoro (**379**), Njombe (**348**), Singida (**229**) na Tabora (**712**).

Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB)

126. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Bodi ya Maziwa Tanzania imesajili jumla ya wadau **558** wa Tasmania ya Maziwa kati ya **800** waliolengwa sawa na asilimia **69.8**. Wadau waliosajiliwa ni pamoja na wazalishaji **115**; wafanyabiashara **125**; wasindikaji **25**; wakusanyaji **40**; wasafirishaji **95**; waingizaji maziwa nchini **45**; Wauzaji

maziwa nje ya nchi **27**, Wasambazaji wa maziwa **31**; na maghala ya kuhifadhia maziwa **55**. Katika zoezi hilo, elimu kuhusu Sheria ya Tasnia ya Maziwa na Kanuni zake ilitolewa. Aidha, ili kuendelea kurasimisha biashara ya maziwa na kupunguza uuzaji holela wa maziwa, Bodi imewezesha uanzishwaji wa sehemu maalumu za kuuzia maziwa (*milk selling points*) **38** katika mikoa ya Dar es Salaam (11), Mbeya (10), Dodoma (3), Arusha (3), Morogoro (3), Iringa (3) Mwanza (2), Kilimanjaro (2) na Geita (1).

127. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Bodi imeendelea kusimamia uzingatiaji wa Sheria ya Tasnia ya Maziwa ambapo katika mwaka 2025/26, jumla ya wadau **1,051** kati ya **1,200** waliolengwa sawa na asilimia **87.6** walikaguliwa katika Kanda ya Kaskazini (**131**), Kanda ya Kati (**103**), Kanda ya Ziwa (**216**), Kanda ya Mashariki (**458**), na Nyanda za Juu Kusini (**143**). Hatua stahiki zilichukuliwa kwa waliokiuka sheria. Aidha, ili kuongeza tija katika mnyororo wa thamani wa maziwa, kukuza kipato cha wadau wa Tasnia sambamba na kuongeza mchango wake katika Pato la Taifa, jumla ya

wadau **638** kati ya **1,200** waliolengwa sawa na asilimia **53** walipatiwa mafunzo katika maeneo ya ufugaji wa kibiashara wa ng'ombe wa maziwa (**439**) na usindikaji wa maziwa (**199**).

128. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Bodi imeendelea na utekelezaji wa Mpango wa Unywaji Maziwa Shuleni (SMP) kwa lengo la kujenga utamaduni wa unywaji wa maziwa na kuboresha afya ya watoto. Hadi kufika Aprili, 2026 shule zinazoshiriki katika mpango huo ziliongezeka kwa asilimia **56** hadi kufikia shule **218** kutoka shule **140** mwaka 2024/2025. Aidha, idadi ya watoto wanaokunywa maziwa shuleni kupitia Mpango huo imefikia **114,000**.

E. MIRADI YA MAENDELEO

Miradi ya Maendeleo chini ya Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II)

129. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kusimamia utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa Bandari ya Uvuvi Kilwa Masoko wenye thamani ya Shilingi

280,585,849,982.73 ambapo hadi kufikia Aprili, 2026 ujenzi huo umefikia asilimia **97**. Ujenzi umehusisha gati lenye urefu wa mita **315** ambalo limekamilika kwa asilimia **100**; Jengo la utawala asilimia **98**; Jengo la kuzalishia barafu, kuhifadhia, kuandalia samaki pamoja na soko la kuuzia samaki asilimia **96**; Kituo cha kusambazia maji safi asilimia **96**; Kituo cha zimamoto asilimia **80**; Kituo cha kupozea umeme asilimia **97**; Kituo cha kuzalishia gesi ya naitrojeni asilimia **95**; ujenzi wa miundombinu ya kuegesha magari asilimia **96**; Tanki za kuhifadhia mafuta na Karakana ya kutengenezea meli umefikia asilimia **97**.

130. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia ASDP II imeendelea na ujenzi wa masoko sita (**6**) ya samaki ya Tunduma asilimia **35**, Kyamkwikwi (Muleba) asilimia **26**, Masuche (Momba) asilimia **14**, Manda (Ludewa) asilimia **40**, Zingibari (Mkinga) asilimia **65**, Kasanga (Kalambo) asilimia **95** na kukamilisha ujenzi wa Soko la Samaki Mbamba bay (Nyasa). Aidha, ujenzi wa mialo mitatu (**3**) ambapo Chato beach (Chato) umefikia asilimia **97**,

Kalungu (Nkasi) asilimia 5 na Ng'ombo (Nyasa) asilimia 48. Pia, Wizara imeendelea na ujenzi wa vituo viwili (2) vya ukuzaji viumbemaji vya Nyengedi asilimia 32 na Ruvula ambapo ujenzi wake umekamilika kwa awamu ya kwanza. Vilevile, Wizara imeendelea na ujenzi wa vituo vya ulinzi na usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi ambapo vituo vya Simiyu (Busega) na Nyakalilo (Sengerema) vimekamilika na kituo cha Sota (Rorya) awamu ya pili umefikia asilimia 45.

131. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia ASDP II imekamilisha ujenzi wa vituo saba (7) vya kukusanyia maziwa ambavyo ni Omurushaka (Karagwe), Masama (Hai), Ngaramtoni (Arusha), Mwasonga (Kigamboni), Misufini (Morogoro), Maswa (Simiyu) na Komuge (Rorya). Aidha, ujenzi wa vituo vitatu (3) unaendelea Msomera (Handeni) asilimia 85, Makambako asilimia 70 na Kwemakame (Lushoto) asilimia 70. Aidha, ujenzi wa minada 23 unaendelea ikiwemo minada 17 ya awali, minne (4) ya upili na miwili (2) ya mipakani (**Kiambatisho Na.11**). Vilevile, mabwawa matatu (3) ya

Msomera (Handeni), Kwekikwembe (Kilindi) na Kaiwang (Kiteto) kwa ajili ya kunyweshea mifugo, maghala mawili (2) ya Langwira (Mbarali) na Vikuge (Kibaha) pamoja na ujenzi wa mfumo wa umwagiliaji Vikuge unaendelea.

132. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia ASDP II imeendelea na ujenzi pamoja na ukarabati wa miundombinu ya uvuvi na ukuzaji viumbemaji ili kukamilisha awamu ya kwanza ya ujenzi wa kituo cha kuendeleza ukuzaji viumbemaji bahari cha Ruvula-Mtwara. Vilevile, Wizara imeendelea kuimarisha utendaji wa vituo vitano (5) vya kuendeleza ukuzaji viumbemaji vya Machui (Tanga), Ruhila (Ruvuma), Nyengedi (Lindi), Mwamapuli (Tabora) na Kingolwira (Morogoro) kwa kuvipatia vitendea kazi ili kuboresha mazingira ya kazi na kutoa huduma za ugani na uzalishaji vifaranga.

133. *Mheshimiwa Spika*, katika kutekeleza Mkakati wa Kudhibiti Magonjwa ya Mifugo na kuendelea kukidhi vigezo vya biashara ya mifugo na mazao yake katika masoko ya kikanda na kimataifa,

Wizara kupitia ASDP II inaendelea kutekeleza Kampeni ya Kitaifa ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo kwa kununua na kusambaza chanjo za magonjwa ya kipaumbele. Aidha, jumla ya hereni za kidijitali **36,323,300** zimenunuliwa kwa ajili ya utambuzi wa ng'ombe **19,099,100** pamoja na mbuzi na kondoo **17,224,200** watakaopatiwa chanjo. Mifugo yote itakayochanjwa itatambuliwa kwa hereni hizo na taarifa zake kuingizwa kwenye Mfumo wa Utambuzi na Ufuatiliaji wa Mifugo. Lengo la utambuzi huu ni kukidhi matakwu ya masoko ya kikanda na kimataifa yanayohitaji utambuzi wa kila mnyama na mazao yake, kurahisisha ufuatiliaji na udhibiti wa magonjwa, wizi wa mifugo, pamoja na kuwawezesha wafugaji kupata mikopo na bima. Vilevile, hatua hii itawezesha Serikali na wadau kupanga na kuboresha huduma za mifugo kwa kuzingatia takwimu sahihi za idadi ya mifugo na wafugaji, pamoja na kuwezesha kutambua ubora wa mbegu za mifugo.

134. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026 Wizara imeendelea kutekeleza Mradi wa Mageuzi ya Tasnia ya Maziwa na Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Smart Dairy Transformation Project - C-SDTP*) unaotekelezwa kwa kipindi cha miaka **10** katika mikoa minane (**8**) ya Tanzania Bara, ambapo hadi Aprili, 2026 kaya

469 za wanufaika zilitambuliwa; kilo 1,000 za mbegu za malisho zilisambazwa kupitia mashamba darasa 19 ya wafugaji na ekari 28 zilipandwa malisho. Aidha, mashamba mawili (2) ya kuzalisha mitamba ya Kitulo na Sao Hill yalifanyiwa tathmini ili yaweze kutumika kama chanzo cha uhakika cha uzalishaji wa mitamba ya ng'ombe bora wa maziwa; upembuzi yakinifu wa mifumo ya usambazaji maji kwa ajili ya mifugo umefanyika katika Halmashauri za Meru, Arusha, Siha na Moshi; na kufanya maboresho ya mfumo wa taarifa za mifugo wa UTAMBUZI (*National Animal Health and Identification System*). Vilevile, vikundi 162 vya wafugaji vyenye wanachama 9,019 vilitambuliwa ili vishirikishwe kwenye shughuli za mradi; na mikutano ya majukwaa ya wadau walioko kwenye mnyororo wa thamani wa tasnia ya maziwa iliratibiwa na kufanyika katika Halmashauri 21 zinazotekeleza mradi.

135. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026 Wizara imeendelea kuimarisha upatikanaji wa mbegu na malisho kwa kununua vifaa shamba (*drum mowers 2, hay rakes 2, hay bailers 2 na forage harvester 1*) kwa ajili ya mashamba ya Vikuge (Kibaha) na Langwira (Mbarali). Aidha, kazi ya

kuondoa vichaka na mimea vamizi katika eneo la malisho hekta **2,000** la Kijiji cha Msomera imekamilika, hivyo kufanya eneo lililoboreshwa katika kijiji hicho kufikia hekta **4,000** ambazo zitachangia kuimarika kwa upatikanaji wa malisho na uwezo wa eneo hilo kuhudumia mifugo mingi.

Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi

(Agriculture and Fisheries Development Program - AFDP)

136. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara kupitia Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi AFDP imekamilisha ujenzi wa vichanja **40** vya kukaushia dagaa katika Halmashauri ya Kilwa (Lindi) na uchimbaji wa kisima kirefu katika Kituo cha Ukuzaji Viumbemaji Kingolwira (Morogoro). Aidha, ujenzi wa Soko la Samaki Kipumbwi (Tanga) umefikia asilimia **45**, ujenzi wa mabwawa **10** na ukarabati wa kitotoleshi katika kituo cha Kingolwira umefikia asilimia **98** na **75** mtawalia. Aidha, ujenzi wa jengo la mafunzo na ofisi - Boma Road (Morogoro) umefikia asilimia **86** na ujenzi wa kituo cha Rubambagwe (Geita) umefikia asilimia **62**. Kukamilika kwa miundombinu hiyo

kutapunguza upotevu wa mazao baada ya kuvunwa, kuimarisha mazingira ya kibiashara katika mnyororo wa thamani wa uzalishaji wa mazao ya uvuvi, huduma za ugani na kuongeza uzalishaji wa vifaranga vya samaki.

137. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026 Wizara, kupitia AFDP imetoa mafunzo kwa wanufaika **20,564** ikiwemo wakuzaji viumbemaji **4,333**, wavuvi wadogo **8,917** na wachakataji wadogo **7,314** katika Halmashauri za Wilaya ya Songea, Mbinga, Namtumbo, Tunduru, Nyasa, Igunga, Nzega, Uyui, Bukombe, Chato, Geita, Pangani, Bagamoyo, Mafia na Kilwa. Mafunzo hayo yalilenga kuwapatia stadi za usimamizi bora wa mabwawa ya samaki, kuwajengea uwezo wa kutengeneza chakula cha samaki cha gharama nafuu, kuwawezesha kuzingatia kanuni bora za ukuzaji wa viumbe maji, kuhusu mbinu bora za uhifadhi na uchakataji wa mazao ya uvuvi, mbinu za uvuvi endelevu unaozingatia mabadiliko ya Tabianchi, lishe na jinsia. Pia, jumla ya maafisa ugani wa uvuvi na ukuzaji viumbemaji **20** wamejengewa uwezo.

Mradi wa Mkopo wa Masharti Nafuu (*Extended Credit Facility- ECF*)

138. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2025/2026 Wizara imeendelea na usimamizi na ufuatiliaji wa mradi wa kutoa mikopo ya masharti nafuu ya vizimba na pembejeo za kufugia samaki zenye thamani ya shilingi **7,529,391,121.21** katika mikoa ya Mara, Simiyu, Mwanza, Kagera, Geita, Katavi, Rukwa, Ruvuma, na Kigoma. Hadi kufikia Aprili, 2026, jumla ya tani **460.07** za samaki zenye thamani ya Shilingi **3,594,963,147.84** zimevunwa kutoka katika vizimba **301** vya vikundi **73** na kufanya marejesho ya Shilingi **3,033,495,795.97**. Aidha, Wizara inaendelea na usimamizi na ufuatiliaji wa mikopo hii ili kuhakikisha inatekelezwa kwa tija na kwa maslahi ya jamii.

139. *Mheshimiwa Spika*, katika utekelezaji wa ahadi ya Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya kutoa Shilingi **200,000,000,000** kwa vijana ndani ya siku **100** baada ya kuingia madarakani, Wizara ya Mifugo na Uvuvi imepokea Shilingi **23,685,829,751.00** kwa

ajili ya kukopesha vijana. Kati ya fedha hizo ukopeshaji wa boti za uvuvi pamoja na vifaa vyake ni Shilingi **9,551,151,629**, ufugaji samaki kwa vizimba Shilingi **9,384,678,122** na BBT mifugo Shilingi **4,750,000,000**. Aidha, mikopo hiyo imejikita katika kuwapatia vifaa na pembejeo za ufugaji wa samaki kwa vizimba, boti na zana za uvuvi, ufugaji wa kuku, nguruwe, mbuzi na kondoo na uchakataji wa mazao ya uvuvi na ukuzaji viumbemaji.

Mradi wa Kukuza Usimamizi Endelevu wa Uvuvi na

Ukuzaji Viumbe Maji wa Bahari Tanzania - TASFAM

140. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Mradi TASFAM imewajengea uwezo jumla ya wakulima wa mwani na wafugaji wa majongoo bahari **1,178** (wanawake **845** na vijana **333**) kuhusu mbinu bora za kilimo cha mwani na uchakataji, na mbinu bora za ufugaji wa majongoo bahari katika mikoa ya Lindi, Mtwara, Pwani na Dar es Salaam. Mafunzo hayo yalilenga kuimarisha mbinu bora za kilimo cha mwani na uchakataji na ufugaji wa majongoo bahari. Vilevile, TASFAM inaendelea na upembuzi yakinifu katika maeneo ya ujenzi

wa mialo ya samaki katika maeneo ya Miseti, Shuka, Kilwa Kivinje, Kisiju na Mchinga I. Pia TASFAM inaendelea na upanuzi wa soko la samaki la Bagamoyo pamoja na ujenzi wa vituo vya uvuvi na ukuzaji viumbemaji katika maeneo ya Tawalani na Lindi. Hali kadhalika, mradi huo umewezesha ujenzi wa maghala manne (4) ya kuhifadhia mwani katika maeneo ya Naumbu, Songosongo, Ndumbani na Kiegeani pamoja na ujenzi wa gati katika kisiwa cha Mbudya.

F. UTEKELEZAJI WA MIRADI YA KIKANDA

141. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Programu ya SADC ya Kuhamasisha Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi na Ukuzaji viumbe maji endelevu (*PROFISHBLUE*) kikanda imekabidhi vifaa 10 vya usimamizi wa mwenendo wa vyombo vya uvuvi (*vessel monitoring system -VMS*) vilivyosanikishwa kwenye boti za wavuvi katika Ziwa Tanganyika mkoa wa Kigoma, ambavyo vinasaidia usalama na ufuatiliaji wa vyombo vya uvuvi. Aidha, Kupitia mradi huu Wizara imeandaa na kuchapisha Kitabu cha Mapishi ya Samaki na Mazao ya Uvuvi (*A recipe book for fish and fishery*

products). Pia, mradi huo umewajengea uwezo wajasiriamali wadogo na wa kati (*Small and Medium Enterprises - SMEs*) **110** kuhusu taratibu za kupata nembo za ubora na viwango. Vilevile, Mradi umewezesha kufanyika kwa utafiti wa kuangalia wingi na mtawanyiko wa samaki katika Ziwa Tanganyika ambao unatarajiwa kukamilika mwezi Mei, 2026.

142. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) kupitia Mradi wa Kikanda wa FISH4ACP unaotekelezwa katika Ukanda wa Ziwa Tanganyika imeimarisha miundombinu ya uvuvi kwa lengo la kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvunwa katika Halmashauri za Wilaya za Kigoma, Uvinza, Tanganyika, Kalambo na Manispaa ya Kigoma Ujiji kwa kuwezesha usanikishaji na ununuzi wa *Solar Tents* **24**; Majiko banifu **24**; Muiyobozi *burner* (vyumba vya kukausha dagaa kwa mkaa wakati wa mvua) **20**; Mtambo wa kuzalisha barafu **1** wenye uwezo wa kuzalisha tani **24** kwa siku na wenye sehemu ya kukaushia dagaa kilo **300** kwa siku;

majokofu yanayotumia nishati ya jua **10**; Mabini (*Ice bin* **20**); pamoja na madeli ya kubebea barafu (*ice box*) **20**.

MASUALA MTAMBUKA

Dawati la Mitaji na Uwekezaji

143. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha mazingira ya uwekezaji, kuchochea uzalishaji na kuongeza tija katika sekta mifugo na uvuvi, Wizara kupitia Dawati la Mitaji na Uwekezaji imewaunganisha wadau wa Sekta Binafsi na taasisi za umma ili kuongeza ajira na mchango wa sekta hizi katika Pato la Taifa. Katika mwaka 2025/2026 Wizara kwa kushirikiana na benki za CRDB, NMB, TADB na TCB imewezesha upatikanaji wa mikopo yenye thamani ya Shilingi **698,138,626,000**. Kati ya fedha hizo, Shilingi **417,690,000,000** zilitolewa kwa Sekta ya Uvuvi (wanufaika **27,214**) kwa ajili ya vizimba, viwanda, boti, ujenzi wa mabwawa ya samaki na wafanyabiashara wa samaki. Aidha, Shilingi **280,448,836,000** zilitolewa kwa Sekta ya Mifugo (wanufaika **5,356**) kwenye Tasnia ya Maziwa, usindikaji wa mazao ya mifugo,

unenepeshaji wa mifugo, viwanda vya uzalishaji chakula cha mifugo, kilimo cha malisho, na ufugaji wa kuku.

144. Mheshimiwa Spika, katika kuhamasisha uwekezaji, katika mwaka 2025/2026 Wizara imefanikiwa kuhamasisha wadau katika mikoa **14** ya Arusha, Kilimanjaro, Tanga, Mwanza, Simiyu, Geita, Kagera, Mara, Njombe, Morogoro, Kigoma, Dar es Salaam, Pwani na Lindi ili kubaini maeneo mapya ya kimkakati ya uwekezaji, hususan katika mnyororo wa thamani ya mazao ya nyama, maziwa, na samaki. Aidha, Wizara imetoa mafunzo ya uandaaji wa maandiko ya kibiashara kwa vyama vya ushirika **12** (Ilemela **2**, Ukerewe **3**, Mafia **2**, Bagamoyo **2**, Nyamagana **3**) na vikundi **28** (Uvinza **2**, Kigoma **4**, Bukoba **6**, Chato **4**, Geita **2**, Nyamagana **4**, Musoma **3**, Rorya **3**) vya wajasiriamali. Pia, zaidi ya wadau **428** wametembelewa na kupewa ushauri wa kitaalam wakiwemo wazalishaji wa chakula cha mifugo; wachakataji wa samaki; wavuvi wadogo na wa kati; wafugaji wa ng'ombe wa maziwa na kuku; pamoja na

wafugaji wa samaki katika vizimba na mabwawa. Ufuatiliaji unaonesha kuwa, kati ya biashara zilizopatiwa ushauri, asilimia **40** kati ya hizo zimeongeza uzalishaji ndani ya miezi **6-12**, ishara ya matokeo chanya ya huduma za ugani zenye mwelekeo wa kibiashara.

Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi

145. Mheshimiwa Spika, Wizara katika kutekeleza matakwa ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya mwaka 2004 na kanuni zake, inaendelea na tathmini ya athari kwa mazingira na jamii kwa mradi wa ujenzi wa Bandari ya Uvuvi ya Bagamoyo inayolenga kubaini na kudhibiti athari zinazoweza kujitokeza katika mradi. Tathmini ya utekelezaji wa kazi hiyo imefikia asilimia **25**. Aidha, Wizara inaendelea na tathmini kwa miradi mingine **32** ambapo kati ya hiyo, miradi mitano (**5**) ikiwemo ukarabati wa jengo la Mvuvi House, ujenzi wa Kituo cha TAFIRI -Dar - Centre Kunduchi, ujenzi wa national Mariculture resource centre, jengo la utawala (MIMP)-Mafia na majengo ya soko la samaki Bagamoyo tathmini imekamilika.

Utawala Bora, Jinsia na VVU/UKIMWI

146. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha utawala bora, Wizara imefanikiwa kuhamasisha watumishi **113** kushiriki bonanza la michezo na mashindano ya SHIMIWI, ili kuimarisha afya ya watumishi na kupunguza Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza. Vilevile, katika kuimarisha utoaji huduma kwa wananchi jumla ya watumishi **89** wameajiriwa, **77** wamepandishwa vyeo, **22** wamebadilishwa kada na **8** wameteuliwa katika nafasi mbalimbali za uongozi.

147. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Afya na wadau wengine imeendeleza mikakati ya kupambana na kudhibiti VVU/UKIMWI na Magonjwa Sugu Yasiyoambukizwa Mahala pa kazi. Aidha, katika Mwaka 2025/2026 Wizara ilihamasisha jumla ya watumishi **1,041** kujikinga na VVU/UKIMWI na Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza kwa kutoa vifaa kinga na kuhamasisha watumishi kupima afya zao kwa hiari ambapo jumla ya watumishi **107** walihamasishwa na kupima afya kwa Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza ambayo ni shinikizo la juu la

damu, uwiano wa uzito na urefu na kiwango cha sukari kwenye damu.

Teknolojia ya Habari na Mawasiliano

148. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2025/2026, Wizara imeendelea kusimamia na kuhakikisha mifumo ya TEHAMA ya Wizara inatoa huduma bora kwa wananchi na inasomana na mifumo mingine ndani ya Serikali. Mifumo hiyo ni pamoja na *Mifugo Integrated Management Information System (MIMIS)* inayotumika kwenye usimamizi na utoaji wa vibali mbalimbali vya kusafirisha mifugo na mazao yake, na Mfumo wa UTAMBUZI unaotumika katika kampeni ya chanjo na utambuzi wa mifugo. Mifumo hiyo pia imeunganishwa na mfumo wa TAUSI wa OWM-TAMISEMI unaotumika kukusanya maduhuli ya Serikali. Aidha, Wizara imeendelea kutumia Mfumo wa Ukusanyaji Maduhuli ya Sekta ya Uvuvi (*Fisheries Revenue Collection Information System - FiRCIS*) pamoja na Mfumo wa Usimamizi wa Taarifa za Uvuvi na Ukuzaji Viumbemaji (*Fisheries and Aquaculture Information Management System - FAIMS*) ambao unasaidia

katika ukusanyaji wa takwimu za mavuno ya samaki; Wavuvi kufikia maeneo yanayobashiriwa kuwa na mkusanyiko wa samaki; na Utabiri wa hali ya hewa. Matumizi ya mfumo huo yamesaidia kupunguza gharama za uvuvi wa kubahatisha. Pia, mfumo huo umewezesha wauzaji na wanunuzi wa bidhaa za uvuvi kufanya biashara kupitia jukwaa la soko la Mnada wa Mtandaoni (*Digital Auction*). Vilevile, Wizara inaendelea na zoezi la kukamilisha usanifu na kutengeneza Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini ya Mifugo na Uvuvi (*Livestock and Fisheries Monitoring and Evaluation System - LFMES*).

G. MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA 2026/2027

149. Mheshimiwa Spika, Mpango na Bajeti wa (Fungu 99) - Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka 2026/2027 umeandaliwa kwa kuzingatia Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2026/2027; Dira ya Taifa ya Maendeleo (2050); Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano Awamu ya Nne (FYDP IV) kwa kipindi cha 2026/2027 - 2030/2031; Mpango Kabambe wa Kilimo

(2050), Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa Mwaka wa Fedha 2026/2027; Ilani ya Chama Cha Mapinduzi ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2025 na Malengo Endelevu ya Maendeleo ya Mwaka 2030 (*Sustainable Development Goals – SDGs, 2030*).

150. Mheshimiwa Spika, Mpango na Bajeti wa Wizara umezingatia Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II) na Mpango wa Mabadiliko ya Sekta ya Mifugo (*Livestock Sector Transformation Plan – LSTP*) kwa Kipindi cha Mwaka 2022/2023 hadi 2026/2027; Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Uvuvi wa Mwaka 2022/2023-2036/2037; na Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi ya Mwaka 2021/2022 – 2026/2027. Masuala mengine yaliyozingatiwa wakati wa kuandaa Mpango na Bajeti hiyo ni pamoja na; Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006, Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015, Sera ya Taifa ya Uchumi wa Buluu ya Mwaka 2024 na masuala mtambuka (ikiwemo jinsia, mazingira, usalama wa chakula na lishe, mabadiliko ya Tabianchi, UKIMWI na ajira kwa watoto).

Vipaumbele vya Mpango

151. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Mpango na Bajeti wa Wizara Mifugo na Uvuvi utatekelezwa kupitia vipaumbele vifuatavyo:

1. Kuongeza uzalishaji, masoko na thamani ya mazao ya mifugo na uvuvi

Mikakati ya utekelezaji;

- i) Kuboresha mbari za mifugo na viumbemaji ikiwemo madume, mitamba na vifaranga vya samaki;
- ii) Kuimarisha upatikanaji wa malisho, mbegu za malisho, vyakula vya mifugo na samaki, na upatikanaji wa maji kwa kuzingatia hifadhi ya mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi;
- iii) Kuimarisha afya ya mifugo na viumbemaji na huduma bora za maabara na mifumo ya utambuzi wa mifugo;
- iv) Kuimarisha mifumo ya kidigitali katika uzalishaji, masoko na biashara ya mazao ya mifugo na uvuvi;
- v) Kuimarisha matumizi ya zana, mitambo na teknolojia za kidigiti katika uzalishaji wa mazao ya mifugo na uvuvi, ufuatiliaji wa bidhaa na huduma za ugani; na

- vi) Kuimarisha ubia na sekta binafsi katika kukuza chapa (*brand*) na uthibitishaji wa bidhaa za mifugo na uvuvi za Tanzania katika masoko ya kimataifa.
2. Kuimarisha ulinzi na usimamizi wa rasilimali za mifugo na uvuvi
- Mikakati ya utekelezaji;**
- i) Kufanya mapitio ya sheria, miongozo na kanuni zinazosimamia rasilimali za mifugo na uvuvi;
 - ii) Kuanzisha vyombo maalum vya utendaji kwa ajili ya kusimamia na kulinda rasilimali za mifugo na uvuvi;
 - iii) Kuboresha vituo vya ulinzi na usimamizi wa rasilimali za mifugo na uvuvi;
 - iv) Kurasimisha biashara za mazao ya mifugo na uvuvi ili kudhibiti uuzaji holela; na
 - v) Kutenga maeneo muhimu (*critical habitats*) ya hifadhi na mazingira ya bahari na maji mengine.
3. Kuhamasisha uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi
- Mikakati ya utekelezaji;**

- i) Kuimarisha Programu ya Jenga Kesho iliyo Bora (BBT) ili kuchagiza na kujenga uwezo wa vijana na wanawake kujiajiri katika shughuli za mifugo, uvuvi na ukuzaji viumbemaji;
- ii) Kuimarisha uwezo wa kuvua samaki katika bahari kuu na maji mengine kwa kuwawezesha wavuvi kupata vifaa vya kisasa vya uvuvi na ukuzaji viumbemaji;
- iii) Kuimarisha uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa njia ya ubia kati ya Serikali na Sekta binafsi ili kuboresha utendaji wa Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) na Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO); na kuboresha miundombinu ya mifugo na uvuvi;
- iv) Kuongeza kiwango cha upatikanaji wa mitaji na dhamana kwa ajili ya kuongeza mchango wa Sekta za Mifugo na Uvuvi katika jitihada za kukuza uchumi na kuongeza ajira;
- v) Kuimarisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa katika kuongeza uwekezaji na biashara kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi; na
- vi) Kutambua na kuhamasisha uendelezaji wa maeneo maalum ya uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi.

4. Kuimarisha utafiti, mafunzo na huduma za ugani kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi

Mikakati ya utekelezaji;

- i) Kuboresha huduma za utafiti, mafunzo na ugani kwa wafugaji, wavuvi na wakuzaji viumbemaji;
- ii) Kuimarisha uwezo wa miundombinu na rasilimaliwatu katika taasisi za utafiti na mafunzo ya Mifugo na Uvuvi;
- iii) Kutoa mafunzo yenye ithibati kwa mabaharia wa meli za uvuvi wa bahari kuu, waendeshaji wa vyombo vya uvuvi, waangalizi na wakaguzi wa uvuvi;
- iv) Kuimarisha ushirikiano wa kitaifa, kikanda na kimataifa katika utafiti, mafunzo na huduma za ugani katika Sekta za Mifugo na Uvuvi;
- v) Kuimarisha uwezo wa taasisi katika kuhaulisha teknolojia za kuongeza uzalishaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi; na
- vi) Kuwekeza katika utafiti wa ufanisi wa matumizi ya chakula cha wanyama, udhibiti wa magonjwa na mifumo ya ufugaji inayostahimili mabadiliko ya Tabianchi.

Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2026/2027

152. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Fungu 99, limepangiwa kukusanya maduhuli ya Shilingi 166,000,000,000 kati ya kiasi hicho, Shilingi 94,496,998,000 zinatarajiwa kukusanywa kupitia Sekta ya Mifugo na Shilingi 71,503,002,000 kupitia Sekta ya Uvuvi. Aidha, mchanganuo wa makisio ya makusanyo hayo kwa kila kifungu umeainishwa katika **Jedwali Na. 2:**

Jedwali Na.2: Mchanganuo wa Makisio ya Maduhuli kwa Mwaka 2026/2027

GFS Code	Chanzo	Bajeti Iliyoidhinishwa 2026/2027
Mifugo		
14220379	Export fee	440,000,000
14230183	Receipts from veterinary charges	46,497,998,000
14220218	Compounds fee	1,300,000,000
14220217	Movement Permit Fee other than Livestock Market	969,000,000
14220174	Livestock Movement Permit	28,210,000,000
14220175	Livestock market fee	7,490,000,000

GFS Code	Chanzo	Bajeti Iliyoidhinishwa 2026/2027
14230194	Sales of Semens and liquid nitrogen	430,000,000
14230206	Receipts from sales of heifer	1,760,000,000
14230207	Receipts from sales of seeds and hay	400,000,000
14220189	Vaccination fees	7,000,000,000
Jumla Mifugo		94,496,998,000
Uvuvi		
14230171	Fishing & Export License	3,045,000,000
14230170	Export Royalty	30,192,000,000
14220222	Import Royalty	12,050,002,000
14220217	Movement Permit	13,358,000,000
14230168	Exclusive Economic Zone Fishing License	7,400,000,000
14220216	Receipt from Sale of Laboratory Services	3,800,000,000
14220213	Prawn Fishing License	124,000,000
14230241	Receipts from Sale of Fingerlings	660,000,000
14220161	Other Administrative Fee	874,000,000
Jumla Uvuvi		71,503,002,000
Jumla Kuu		166,000,000,000

H. MIRADI NA SHUGHULI ZITAKAZOTEKELEZWA MWAKA 2026/2027

Kuimarisha Miundombinu ya Mifugo na Uvuvi

153. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuboresha miundombinu ya uvuvi ikiwemo: Kukamilisha usanifu wa kina na kuanza Ujenzi wa Bandari ya Uvuvi ya Bagamoyo, kukamilisha ujenzi wa masoko matatu (3) ya uvuvi ya Manda (Ludewa), Zingibari (Mkinga) na Kasanga (Kalambo), kukamilisha ujenzi wa mialo mitatu (3) ya Ng'ombo (Nyasa), Chifunfu (Sengerema), na Igabiro (Bukoba) na kujenga kituo cha kuendeleza ukuzaji viumbemaji cha Mwamapuli na kukamilisha ujenzi wa vituo vitatu (3) vya Ruhila, Kunduchi na Rubambagwe. Aidha, Wizara itaendelea kukamilisha ujenzi wa kituo kimoja (1) cha Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi cha Sota (Rorya).

154. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara imepanga kuongeza uzalishaji wa mbegu za malisho kufikia tani **150** kwa kuendelea kuimarisha miundombinu katika mashamba ya Vikuge (Pwani) na Langwira

(Mbeya) kwa kujenga mifumo ya umwagiliaji, maghala manne (4) ya kuhifadhia mbegu na malisho, ukarabati wa nyumba 10 za watumishi, ofisi tatu (3), na ununuzi wa trekta mbili (2) zenye vifaa vyake vya kisasa.

155. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, katika mikakati ya kuongeza mauzo ya nyama nje ya nchi Wizara kupitia NARCO imepanga kuendelea na ukarabati wa machinjio ya Dodoma kwa awamu ya pili. Aidha, Wizara itaendelea na ukamilishaji wa ujenzi wa vituo vitatu (3) vya kukusanyia maziwa katika maeneo ya Msomera, Lushoto na Makambako na ujenzi wa vibanda 10 vya kusanikisha jenereta. Wizara itaendelea kuboresha mbari za mifugo nchini kwa kukiwezesha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kwa kununua vifaa vya kisasa vya maabara pamoja na madume sita (6) ya uzalishaji wa mbegu bora. Sambamba na hilo, Wizara imepanga kuendeleza mashamba ya kuzalisha mitamba ya Ngerengere na Mabuki kwa kuchimba visima viwili (2) virefu na kukarabati mabwawa mawili mtawalia. Pia, Wizara itaendelea kuimarisha mashamba ya

kuzalisha mitamba (LMUs) kwa lengo la kusambaza mitamba bora kwa wananchi. Katika utekelezaji huo, jumla ya mifugo ya mbegu **120** itanunuliwa pamoja na vitendea kazi stahiki, huku shughuli za uchimbaji wa visima na ukarabati wa mabwawa zikitekelezwa ili kuhakikisha upatikanaji endelevu wa maji na malisho bora kwa mifugo.

156. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kutekeleza Mradi wa Mageuzi ya Tasnia ya Maziwa kwa Kuzingatia Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Smart Dairy Transformation Project - C-SDTP*) kwa kuimarisha uzalishaji, tija na ushindani. Aidha, kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:- Kutoa mitamba bora ya ng'ombe wa maziwa yenye mimba kwa kaya **1,600**, zikiwemo zinazomilikiwa na wanawake asilimia **40** na vijana asilimia **30**; Kuweka teknolojia ya uzalishaji wa nishati kwa njia ya biogas katika kaya **4,300**; na kuwapatia mafunzo wafugaji wa ng'ombe wa maziwa **7,800** kupitia vikundi vya Mashamba Darasa **288** ya Mifugo.

Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Kitaifa

157. Mheshimiwa Spika, Serikali kwa Mwaka 2026/2027 imepanga kuendelea na Kampeni ya Chanjo na Utambuzi wa Mifugo Awamu ya Pili nchi nzima kwa kuchanja mifugo dhidi ya magonjwa ya Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP) dozi **11,000,000** Sotoka ya mbuzi na kondoo (PPR) dozi **13,000,000**, Kideri, Ndui na Mafua ya kuku dozi **2,000,000**, kuongeza chanjo mpya ya ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Mbuzi dozi **3,000,000** na vifaa vitakavyotumika kuvalisha hereni (*ear tag applicators*) **1,840**. Aidha, Wizara itaendelea kuratibu uchanjaji wa magonjwa mengine ya kipaumbele ikiwemo Kichaa cha Mbwa, Kutupa Mimba, Mapele Ngozi, Ndigana Kali, Kimeta na Ugonjwa wa Miguu na Midomo katika maeneo mbalimbali nchini kwa kushirikiana na Sekta Binafsi na Mamlaka za Serikali za Mitaa.

Utafiti, Mafunzo na Huduma za Ugani ya Mifugo na Uvuvi

158. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia katika kampasi tisa (9) za LITA na tano (5) za

FETA. Aidha, Wizara itaratibu na kuwezesha mafunzo kwa Wakufunzi (*Teaching Methodology*) kutoka Kampasi za FETA na LITA na vyuo binafsi vinavyotumia Mitaala ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Pia, Wizara itaendelea kuratibu Vituo nane (8) vya TALIRI, vitano (5) vya TAFIRI na Taasisi mbalimbali zinazofanya utafiti ili kuhakikisha zinakidhi vigezo na kuzingatia Agenda za Utafiti wa Mifugo na Uvuvi na mahitaji ya kisera.

159. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha utoaji wa huduma za ugani kwa kuhaulisha maarifa na teknolojia mpya kwa wafugaji, wavuvi na wakuzaji viumbemaji. Aidha, Wizara itaendelea kutoa elimu kupitia Maonesho ya Sabasaba; Nanenane; Siku ya Ushirika Duniani; Siku ya Chakula Duniani; na Siku ya Mvuvi Duniani. Pia, kuendelea kuhamasisha uanzishwaji na uendelezaji wa vikundi na vyama vya ushirika vya wafugaji, wavuvi na wakuzaji viumbemaji katika Halmashauri 184 pamoja na kutoa mafunzo rejea kwa Maafisa ugani 1,000 wa mifugo na uvuvi.

160. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kutekeleza Programu ya Jenga Kesho Iliyo Bora (BBT) kwa vijana na wanawake **700** wanaohitaji kujiajiri katika Sekta za mifugo na uvuvi kwa kuwapatia mikopo yenye masharti nafuu. Lengo la programu hii ni kuongeza upatikanaji wa fursa za ajira na mazao ya mifugo na uvuvi kwa ajili ya lishe na malighafi za viwanda nchini.

Mradi wa BBT Kongwa- Project I

161. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Mradi wa *BBT Kongwa Project I* unaofadhiliwa na Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) itaongeza ushiriki wa vijana na wanawake katika mnyororo wa thamani wa mbuzi, kondoo na malisho. Mradi huu utatekelezwa kwa muda wa miaka mitano (5) kwa gharama ya Dola za Marekani **32,300,000** sawa na takribani Shilingi **82,000,000,000** za kitanzania. Aidha, Mradi utawezesha vijana **2,175** kujiajiri katika unenepeshaji wa mbuzi kibiashara, kilimo cha malisho kwa umwagiliaji, na kuchakata vyakula vya mifugo katika

Kituo cha TALIRI Kongwa. Vilevile, katika mwaka wa fedha 2026/2027, Mradi utajenga miundombinu mbalimbali ikiwemo mabanda **23** yenye uwezo wa kufuga mbuzi na kondoo **23,000** kwa wakati mmoja, kuchimba visima **12** virefu vya maji, majosho **15**, mabirika **69**, maghala matatu (**3**) ya kuhifadha malisho, ghala moja (**1**) la vyakula vya mifugo, hostel mbili (**2**) kwa ajili ya vijana wa kike **100** na wakiume **118** kwa wakati mmoja, pamoja na ukarabati wa Ofisi ya Kituo cha TALIRI Kongwa. Aidha, Wizara itazalisha malisho kibiashara, mradi utahusisha ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji kwa kutumia teknolojia ya *Centre Pivot*, itakayowezesha kuongeza tija katika uzalishaji wa malisho kutoka marobota **150** hadi **450** ya hei kwa ekari kwa mwaka.

Sekta ya Uvuvi

162. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Maabara ya Taifa ya Uvuvi itaendelea kutoa huduma ya uchunguzi wa samaki na mazao mengine ya uvuvi, ubora wa maji na udongo katika maeneo ya uzalishaji wa samaki ili kufuatilia ubora na usalama wa mazao ya uvuvi. Maabara

imepanga kufanya uchunguzi wa sampuli 3,500 za samaki, mazao mengine ya uvuvi, ubora wa maji na udongo na ukuzaji viumbemaji. Aidha, Wizara itaendelea kuimarisha Maabara kwa kununua vifaa vya kisasa vya upimaji wa sampuli; Kukarabati jengo la Maabara ya Dar es Salaam; na Kutoa elimu kwa umma kuhusu ubora na usalama wa samaki na mazao mengine ya uvuvi ili kulinda afya ya jamii.

163. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kusimamia upatikanaji na matumizi sahihi ya takwimu za uvuvi kwa kuwajengea uwezo wakusanyaji takwimu za uvuvi, kuwatambua wavuvi na shughuli zao nchini, kufanya sensa za uvuvi katika Bahari ya Hindi, Ziwa Victoria, Tanganyika, Nyasa na Rukwa; na maji madogo ili kuandaa na kutekeleza mikakati madhubuti ya kuleta ufanisi katika usimamizi na uendelevu wa rasilimali za uvuvi.

164. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha ulinzi, usimamizi, udhibiti na uhifadhi wa rasilimali za uvuvi kwa kufanya doria zenye siku kazi

8,400, kuweka maboya ya kuonesha mipaka ya maeneo ya mazalia ya samaki katika Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika na Bahari ya Hindi. Aidha, Wizara itaendelea kuimarisha usimamizi shirikishi kwa kufanya tathmini na kujenga uwezo wa vikundi vya usimamizi wa rasilimali za uvuvi (BMUs na CFMAs).

165. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kusimamia uthibiti wa ubora, viwango na masoko ya mazao ya uvuvi kwa kufanya kaguzi za kawaida **9,200**; Kaguzi za robo mwaka **800**; Kuwajengea uwezo wakaguzi **80** na wadau **1,500**; Kuimarisha Vituo **20** vya Uthibiti wa Ubora na Masoko ya Mazao ya Uvuvi kwa kuvipatia vitendea kazi; na Kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvunwa kwa kuwapatia mafunzo wachakataji **200** wa mazao ya uvuvi na kuhamasisha matumizi ya teknolojia rafiki na kusanikisha mitambo ya kuzalisha barafu na vichanja vya kukaushia Dagua.

166. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha uzalishaji wa vifaranga na utoaji wa huduma bora za ugani kwa kusimamia na kuendesha vituo nane (8) vya Kuendeleza Ukuzaji Viumbemaji (Ruhila – Ruvuma, Kingolwira – Morogoro, Mwamapuli – Tabora, Machui – Tanga, Nyengedi – Lindi, Ruvula – Mtwara, Dar es Salaam na Rubambagwe - Geita). Aidha, Wizara itaendelea kuhamasisha uwekezaji na usimamizi wa uzalishaji wa pembejeo muhimu za ufugaji samaki ili kuzalisha vifaranga **317,642,400** na tani **53,813.11** za chakula cha samaki. Vilevile, Wizara itapandikiza vifaranga vya samaki **15,000,000** katika maji ya asili ili kuongeza upatikanaji wa samaki. Pia, Wizara inatarajia kutoa huduma za ugani kwa wakuzaji viumbemaji **20,000** ili waweze kuzalisha kwa tija na kufuata sheria, kanuni na mbinu bora. Pia, wakulima **2,500** wa mwani watapatiwa elimu kuhusu uongezaji thamani na matumizi ya bidhaa za mwani na kusanikisha vizimba kumi (10) baharini kwa ajili ya majaribio. Vilevile, Wizara itaendelea kutoa miongozo mbalimbali ya elimu kuhusu mbinu bora za ukuzaji viumbemaji ili kuendana na mahitaji ya sasa.

167. *Mheshimiwa Spika*, ili kuhakikisha kuwa shughuli za ukuzaji viumbemaji zinatekelezwa kwa kuzingatia Sheria na Kanuni, katika mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kufanya ukaguzi katika mnyororo wa thamani wa ukuzaji viumbemaji na kuhamasisha matumizi ya mbinu bora katika mikoa sita (6) ya Mwanza, Pwani, Ruvuma, Kigoma, Mara na Tanga. Pia, Wizara itaendelea kuhamasisha matumizi ya mbinu bora za uzalishaji na udhibiti wa magonjwa katika maeneo ya ufugaji wa samaki, vitotoleshi na viwanda vya kuchakata chakula cha samaki nchini.

Miradi ya Maendeleo chini ya Programu ya ASDP II

168. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha uendeshaji wa vituo nane (8) vya kuendeleza ukuzaji viumbemaji (Ruvula, Machui, Rubambagwe, Ruhila, Nyengedi, Mwamapuli, Kingolwira na Dar es Salaam) kwa kuvipatia vitendea kazi kwa lengo la kuongeza uzalishaji. Aidha, Wizara itaandaa mpango na

mwongozo wa kusimamia na kuendeleza ufugaji wa samaki kwa vizimba.

169. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha ulinzi na usimamizi wa rasilimali za uvuvi katika Ziwa Victoria, Tanganyika, Nyasa, Bahari ya Hindi na Maji madogo kwa kununua Ndege Nyuki moja (1), maboya 79, mizani moja (1) inayohamishika. Aidha, Wizara itaboresha mfumo wa usajili na ukusanyaji wa taarifa za wadau wa uvuvi kwa njia ya kielektroniki ili kuwezesha urasimishaji wa Sekta ya Uvuvi.

Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (AFDP)

170. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kukamilisha ujenzi wa Soko la Samaki Kipumbwi – Pangani; ujenzi wa vyumba viwili vya ubaridi vyenye uwezo wa kuhifadhi tani 40 za samaki (Pangani na Bagamoyo); ujenzi wa vichanja 40 vya kukaushia Dagaa (Mafia na Pangani); na ujenzi wa mahema 11 ya kukaushia

mazao ya uvuvi kwa kutumia nishati ya jua (*solar tents*) (Kilwa, Pangani na Mafia).

171. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea na ukarabati na upanuzi wa miundombinu katika vituo vya Kingolwira (Morogoro), Ruhila (Ruvuma), Mwamapuli (Tabora) na kukamilisha ujenzi wa kituo kipya cha Rubambagwe (Geita). Kazi zitakazofanyika ni pamoja na ujenzi na ukarabati wa mabwawa, vitotoleshi, majengo, mifumo ya usambazaji maji na ununuzi wa vitendea kazi ili kuongeza ufanisi wa vituo.

Mradi wa Mkopo wa Masharti Nafuu (*Extended Credit Facility- ECF*)

172. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kutekeleza miradi ya maendeleo kupitia Mikopo ya Masharti Nafuu ya boti za uvuvi, vizimba na unenepeshaji wa mifugo kwa ajili ya vijana na wanawake kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais – Maendeleo ya Vijana (OR – MV), Ofisi ya Waziri Mkuu, Tawala za Mikoa na Serikali za

Mitaa (OWM – TAMISEMI), na Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB).

Mradi wa Kukuza Usimamizi Endelevu wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji wa Bahari Tanzania - TASFAM

173. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027 Wizara imepanga kuanza ujenzi wa mialo mitano (5) ya Miseti – Mikindani (Mtwara), Kisiju – Pwani, Shuka, Mtama, Mchinga na Kilwa Masoko – (Lindi); Kujenga kiwanda cha kuchakata daga Mkoani Tanga katika mwalo wa Kipumbwi kitakachomilikiwa na TAFICO; Upanuzi wa soko la samaki Bagamoyo – Pwani; Kutoa mikopo ya vikundi vya wanawake na vijana kwa ajili ya zana za uvuvi na ukuzaji viumbemaji katika Ukanda wa Pwani; Kujenga vituo vya Uvuvi na Ukuzaji Viumbemaji cha Tawalani (Tanga) na Kilwa masoko (Lindi). Aidha, kazi nyingine ni pamoja na kununua Meli ya Mafunzo na Utafiti ya Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA) yenye urefu wa mita 30; kujenga Jengo la Mihadhara na kununua vifaa vya maabara katika Kampasi ya FETA Mikindani Mtwara; kukamilisha Ujenzi

wa Kituo cha Taifa cha Ukuzaji Viumbemaji (*National Mariculture Resource Centre*) – Kunduchi; Ujenzi wa maghala manne (4) ya kuhifadhia zao la Mwani katika mikoa ya Pwani, Mtwara, Tanga na Lindi; Kukamilisha Jengo la Utawala la Hifadhi ya Bahari Mafia; Ujenzi wa Jengo la Utawala na Makumbusho ya Uvuvi na kununua vifaa vya utafiti kwa ajili ya Maabara katika Kituo cha TAFIRI, Kunduchi Dar es Salaam; Kukarabati na kuweka vifaa vya Maabara ya Uvuvi (Mvuvi House) Dar es Salaam; Kufanya utafiti wa uwingi na mtawanyiko wa samaki wa baharini; na Kuandaa Mpango wa Upangaji wa Maeneo ya Mavuvi (*marine spatial planning*).

TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

174. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI) itaendelea kufanya utafiti wa mifugo na malisho katika maeneo mbalimbali ya kiupaumbele ambayo ni; uboreshaji

na uendelezaji wa mbari za mifugo, uchambuzi na uhifadhi wa kosaafu za mifugo mbalimbali ya asili yenye sifa maalum, uendelezaji wa nyanda za malisho, uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho, lishe na ubora wa vyakula vya mifugo. Vilevile, taasisi itaendelea kutekeleza miradi ya utafiti inayolenga kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi ili kuongeza kasi ya usambazaji wa teknolojia bora za mifugo, Aidha, TALIRI itaendelea kuwashirikisha wadau wa Sekta Binafsi kwa kuwapa mafunzo juu ya uzalishaji wa teknolojia hizo kwa viwango sahihi ili kusambaza kwa wahitaji. Pia, taasisi itaendelea kusimamia ujenzi wa jengo la ghorofa tano (5) jijini Dodoma litakalokuwa ofisi za makao makuu ya taasisi zilizopo chini ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Sekta ya Mifugo).

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania (TAFIRI)

175. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia TAFIRI itaendelea kufanya utafiti katika maeneo ya kipaumbele nane (8) kama ifuatavyo; tathmini ya wingi na mtawanyiko wa rasilimali za uvuvi za kipaumbele katika

maji ya Kitaifa na Ukanda wa Uchumi wa Bahari; Kuzalisha vyakula bora vya samaki; Kubaini maeneo yanayofaa kwa ufugaji samaki kwa vizimba katika maziwa na bahari; Ufugaji wa samaki aina ya Kuhe (*Boulengerochromis microlepis*) katika Ziwa Tanganyika; Kilimo cha tija cha Mwani; Mbinu bora za uvuvi wa kambamiti kwa wavuvi wadogo; na Uzalishaji wa vifaranga vya samaki wa baharini; ufuatiliaji wa ongezeko la asidi baharini na athari zake kwa viumbemaji; na Tathmini ya kiasi cha hewa ya ukaa katika mikoko na nyasi bahari ili Taifa liweze kunufaika. Aidha, TAFIRI inatarajia kuzalisha jumla ya vifaranga vya samaki 1,000,000 vya maji chumvi na baridi.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

176. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027 LITA itaendelea na ukamilishaji wa miradi ya miundombinu ya kujifunzia na kufundishia ambayo ni hosteli sita (6), kumbi sita (6) na jengo la utawala moja katika kampasi za Songwe, Madaba, Tengeru, Kikulula, Mabuki na Buhuri. Aidha, LITA itadahili wanafunzi 5,938 katika ngazi ya Astashahada na

Stashahada. Pia, LITA itaendelea kuwaongezea ujuzi wa kitaalam Wakufunzi ili kuendana na mabadiliko ya Sayansi na Teknolojia pamoja na kuimarisha ushirikiano na wadau mbalimbali wa elimu wa ndani na nje ya nchi ili kubadilishana teknolojia na uzoefu, kuboresha mbinu za utoaji mafunzo na kuanzisha miradi ya pamoja ya mafunzo, utafiti na maendeleo.

Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA)

177. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, FETA itaendelea kutoa mafunzo ya muda mrefu na mfupi ili kuendelea kupata wataalam mahiri katika Sekta ya Uvuvi. Wakala itaendelea kuboresha miundombinu ya mafunzo kwa Kampasi zake tano (5) ikiwepo ununuzi wa meli ya kisasa ya mafunzo na utafiti. Aidha, itaendelea kudahili na kutoa mafunzo ya muda mrefu kwa wanafunzi **1,200** na mafunzo ya muda mfupi kwa wadau **8,500**. Vilevile, kuwaongezea ujuzi wa kitaaluma wakufunzi **85** ili kuendana na mabadiliko ya Sayansi na Teknolojia. Pia, Wakala itaendelea kushirikiana na wadau mbalimbali wa elimu

ndani na nje ya nchi ili kubadilishana teknolojia na uzoefu kwa ajili ya kuboresha mbinu za utoaji mafunzo.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU)

178. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) itaendelea kusimamia hifadhi za bahari tatu (3) na maeneo tengefu (15), kutekeleza mradi wa uhifadhi na usimamizi wa pamoja maeneo ya hifadhi yaliyopo katika mpaka wa Tanzania na Kenya katika Wilaya ya Mkinga na Diani-Chale (Kenya) ili kuweza kusimamia kwa pamoja rasilimali zinazopatikana katika eneo hilo. Pia, Wizara itaendelea kuimarisha miundombinu ya utalii wa kiikolojia (*Ecotourism*) na kutangaza fursa za uwekezaji ikiwemo biashara ya Kaboni ya Buluu na ujenzi wa vivutio vya utalii wa bahari na fukwe.

179. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia MPRU itaendelea kuimarisha usimamizi wa hifadhi za bahari na maeneo tengefu kwa kuendesha doria na

kudhibiti uvuvi usiozingatia sheria; kuwekeza katika tafiti na ufuatiliaji wa mifumo ikolojia ya bahari; kuhamasisha na kuwezesha shughuli mbadala za kiuchumi; kuimarisha miundombinu na vitendea kazi, ikiwemo vifaa vya doria na matumizi ya teknolojia za kisasa katika kudhibiti uharibifu wa mifumo ikolojia; kutoa elimu na uhamasishaji kwa umma; na kuimarisha ushirikiano na wadau mbalimbali, wakiwemo taasisi za Umma, Sekta Binafsi na Washirika wa Maendeleo.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

180. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Serikali itaendelea kuliimarisha Shirika la Uvuvi Tanzania ili liweze kushiriki kikamilifu katika uvunaji wa rasilimali za Bahari Kuu, ikiwa ni sambamba na malengo ya kuimarisha Sera ya Uchumi wa Buluu na kuhakikisha rasilimali hizi zinawanufaisha Watanzania. Hivyo, Wizara itaendelea kuwekeza katika Uvuvi wa Bahari Kuu ambapo uwekezaji huo unaakisi dhamira ya Serikali katika kutekeleza sera na mikakati ya kukuza uchumi wa buluu. Pia, Wizara

italiwezesha shirika kununua meli mbili (2) za uvuvi wa Bahari Kuu kati ya nne (4) zilizopo kwenye mpango; ambazo zitaweza kuvua katika Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari (EEZ) ambapo awali haukuweza kufikiwa kutokana na kukosekana kwa meli za aina hiyo. Vilevile, TAFICO itatekeleza mpango fungamanishi utakaojumuisha bandari za uvuvi, mifumo ya ubaridi, viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi na masoko ili kuongeza tija katika uvunaji endelevu na matumizi ya rasilimali za uvuvi wa Bahari Kuu.

181. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) itakamilisha ujenzi wa ghala la ubaridi lenye uwezo wa kuhifadhia samaki tani **100** kwa wakati mmoja; Kukamilisha ujenzi wa kiwanda cha kuzalisha chakula cha samaki (*Fish Feed Mill*) chenye uwezo wa kuzalisha tani **30** kwa siku; Kukamilisha ujenzi wa kiwanda cha kuchakata mazao ya uvuvi (*Fish Processing Plant*) Kilwa Masoko-Lindi, chenye uwezo wa kuchakata tani **10** kwa siku kupitia Programu ya Kuendeleza

Sekta ya Kilimo na Uvuvi (*Agriculture and Fisheries Development Program-AFDP*).

182. Mheshimiwa Spika, TAFICO kupitia Mradi wa TASFAM itajenga kiwanda cha kuchakata Dagaa na samaki katika Mwalo wa Kipumbwi, Pangani-Tanga. Hatua hii itaiwezesha TAFICO kutumia kikamilifu fursa zitokanazo na Uchumi wa Buluu na kuongeza mchango wa Sekta ya Uvuvi katika Pato la Taifa. Vilevile, Shirika litaimarisha ushirikiano na Sekta Binafsi katika biashara ya mazao ya uvuvi, pamoja na kukuza ubadilishanaji wa uzoefu na utaalamu katika uvuvi wa Bahari Kuu.

Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA)

183. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Serikali kupitia DSFA inapanga kutoa leseni **81** na vibali **40**, sambamba na kufanya mapitio ya Kanuni za Usimamizi na Uendelezaji wa Uvuvi wa Bahari Kuu ili kuongeza ufanisi katika utendaji wa Mamlaka. Aidha, DSFA itaendelea

kuvutia wawekezaji wa ndani na nje ya Nchi na kusimamia utekelezaji wa makubaliano kati yake na wadau wa uvuvi wa Bahari Kuu.

184. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, DSFA itaendelea kujitangaza sambamba na kutoa elimu kwa wadau kuhusu vivutio na fursa zinazopatikana katika eneo la Bahari Kuu ikiwa ni pamoja na kuwezesha utumiaji wa Bandari ya Uvuvi ya Kilwa Masoko.

185. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, DSFA itaendelea kuimarisha ulinzi na usalama wa rasilimali za uvuvi katika EEZ kwa kuboresha mifumo ya ufuatiliaji ya mienendo ya meli (*Vessel Monitoring System - VMS na Automatic Identification System - AIS*); Kuboresha Programu ya Waangalizi wa Uvuvi (*Fishery Observer Programme*) katika meli; Kufanya ukaguzi wa meli kabla na baada ya kuchukua leseni; na Kufanya doria za anga kwa kutumia Ndege nyuki (*Patrol Drone*) katika eneo la Ukanda Maalum wa Kiuchumi

wa Bahari (EEZ) kwa kushirikiana na nchi jirani na Jumuiya za Kikanda.

Bodi ya Nyama Tanzania (TMB)

186. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Bodi ya Nyama Tanzania imepanga kufanya ukaguzi kwa wadau **17,988** wanaojishughulisha na uzalishaji na biashara kwenye mnyororo wa thamani wa nyama. Aidha, Bodi imepanga kufanya utambuzi na usajili wa wadau wa *Tasnia ya Nyama* **19,336** ili kuhakikisha nyama na bidhaa za nyama zinazozalishwa zinakidhi viwango vya kitaifa na kimataifa. Vilevile, Bodi imepanga kutoa mafunzo ya ufugaji kibiashara kwa wafugaji wapatao **300** kupitia vikundi **10** ili kuboresha upatikanaji wa malighafi bora kwa viwanda vya nyama na kutoa elimu ya uandaaji na uuzaji wa nyama kwa kuzingatia taratibu zilizopo kwa wahudumu **20,000** wa maduka ya nyama.

Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB)

187. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB) imepanga kutoa mafunzo ya ufugaji bora na matumizi ya teknolojia za kisasa za uzalishaji wa maziwa kwa wadau **1,200** wa Tasnia ya Maziwa; kusajili na kurasimisha biashara kwa wadau **800**; kufanya ukaguzi wa wadau **1,200** katika maeneo ya uzalishaji wa maziwa, vituo vya kukusanyia maziwa, viwanda vya kusindika maziwa, vituo vya biashara ya maziwa, bandari na vituo vya mipakani. Aidha, Bodi imepanga kusajili wadau **800** na kuwawezesha kurasimisha biashara zao. Vilevile, Bodi imepanga kutoa mafunzo kwa wakaguzi **155** wa maziwa kuhusu sheria na utaalum wa kuzingatia katika ukaguzi wa maziwa; kuwezesha uanzishwaji wa vyama vitano (**5**) vya ushirika wa wadau wa Tasnia ya Maziwa; kuimarisha mifumo ya takwimu kupitia Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA); kukuza mawasiliano miongoni mwa wadau wa Tasnia ya Maziwa na kujenga uwezo wa watumishi wa Bodi kupitia Mradi wa Mageuzi ya Tasnia ya Maziwa na Mabadiliko Tabianchi (C-SDTP).

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

188. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia NARCO imepanga kuzalisha ndama **4,652**; Kuuza mitamba **657** kwa wafugaji ili kuboresha kosaafu za Mifugo; Kunenepesha na kuchinja ng'ombe **6,012** na kuuza tani **784** za nyama; Aidha, NARCO itaendeleza maeneo ya malisho ya ukubwa wa ekari **1,400** katika Ranchi za Kongwa, Ruvu, Kalambo, Mkata, Mzeri na West Kilimanjaro; Kuzalisha marobota **60,000** ya malisho. Vilevile, Kampuni imepanga kutoa ushauri wa kitaalam kwa wafugaji **450** katika vijiji vinavyozunguka Ranchi za NARCO; na kutoa mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi **500** kutoka katika vyuo vya mafunzo ya mifugo nchini.

Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA)

189. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia TVLA itaendelea kutoa huduma za uchunguzi, utambuzi wa magonjwa na uzalishaji wa chanjo kwa ajili ya udhibiti wa magonjwa ya mifugo nchini. TVLA itazalisha jumla ya dozi **129,130,000** za chanjo zikijumuisha Mdondo

(TEMEVAC) dozi **120,000,000**; Homa ya Mapafu ya Ng'ombe dozi **5,500,000**; Kimeta na Chambavu (TECOBLAX) dozi **1,000,000**; Kimeta dozi **800,000**; Chambavu dozi **600,000**; Kutupa Mimba kwa Ng'ombe dozi **30,000**; Homa ya Mapafu ya Mbuzi dozi **1,200,000**. Aidha, TVLA itafanya uchunguzi wa sampuli **65,000** dhidi ya magonjwa ya mifugo na kushauri namna ya kudhibiti magonjwa hayo. Vilevile, Wakala itafanya uchambuzi na uhakiki wa ubora wa sampuli **6,000** za vyakula vya mifugo kutoka kwa wazalishaji. Pia, Wakala inatarajia kusomesomesha watumishi **28** kwa ngazi ya elimu ya juu, kufadhili miradi mitatu (**3**) ya utafiti na kuwajengea uwezo watumishi **50** katika utafiti wa chanjo na magonjwa ya mifugo.

190. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha miundombinu ya maabara, Wakala itaendelea na ujenzi wa jengo la maabara Kanda ya Kati Dodoma na maabara ya uzalishaji wa chanjo za virusi TVI - Kibaha; Kununua mashine na vifaa vya uzalishaji wa chanjo; Kukarabati majengo ya maabara katika Maabara Kuu ya Veterinari iliyopo Temeke; Kuimarisha

mbari za mifugo na uzalishaji malisho katika shamba la Mivumoni - Tanga; Kuanza ujenzi wwa maabara Kanda ya Magharibi - Kigoma; Kuboresha vitendea kazi vikiwemo magari na samani za ofisi katika vituo 13; na Kununua vitendanishi vya uchunguzi wa magonjwa ya mifugo katika maabara.

MASUALA MTAMBUKA

Dawati la Mitaji na Uwezesaji

191. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara kupitia Dawati la Mitaji na Uwekezaji itaendelea kuhamasisha uwekezaji kwenye Sekta ya Mifugo na Uvuvi kwa kuibua maeneo mapya ya uwekezaji, kufanya utafiti wa mnyororo wa thamani na masoko, kuwaunganisha wawekezaji na taasisi za fedha, na kufanya ufuatiliaji wa mwenendo wa uwekezaji nchini. Aidha, Dawati litaendelea kuzihamasisha kampuni za Bima ili ziendeleo kuingia katika Sekta za Mifugo na Uvuvi. Pia, katika kuhakikisha kwamba Sekta Binafsi inashiriki kikamilifu katika maendeleo ya Sekta

za Mifugo na Uvuvi litaandaa Mkakati wa ushiriki wa Sekta Binafsi (*Private Sector Engagement Strategy*).

Utawala Bora, Jinsia na VVU/UKIMWI

192. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha utoaji wa huduma kwa umma kupitia utekelezaji wa Mkakati wa Kuzuia na Kupambana na Rushwa na kuelimisha watumishi kuhusu Miongozo, Kanuni na Sheria za Utumishi wa Umma. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Afya itaendelea kutoa elimu kwa watumishi **1,041** kuhusu udhibiti wa VVU/UKIMWI na Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza Mahali pa Kazi, uzingatiaji wa lishe bora, uzingatiaji wa mazoezi na kuwezesha watumishi **150** kushiriki katika bonanza pamoja na SHIMIWI.

Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi

193. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara imepanga kufanya Tathmini ya Athari za Mazingira katika miradi ya ujenzi wa minada ya mifugo, mialo na masoko ya

samaki. Aidha, Wizara imepanga kutoa elimu kwa wafugaji na wavuvi **1,000** katika ukanda wa pwani, kaskazini na nyanda za juu kusini kuhusu utunzaji wa mazingira kwa uvuvi na ufugaji unaostahimili mabadiliko ya tabianchi. Vilevile, Wizara itaendelea kuandaa Mpango kazi wa Mazingira kwa Sekta ya Uvuvi pamoja na kufanya Tathmini ya Athari za Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Change Vulnerability Assessment*) na kuandaa Mpango wa kukabiliana na Mabadiliko ya Tabianchi kwa ukanda wa Pwani.

194. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027 Wizara itafanya ukaguzi wa mazingira kwa miradi kumi (**10**) ya uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ili kuhakikisha uzingatiaji wa Sheria, Kanuni na Miongozo ya usimamizi wa mazingira. Pia, Wizara itaendelea na utekelezaji wa Mkakati wa Kitaifa wa Matumizi ya Nishati Safi ya Kupikia, pamoja na kuanzisha Mtandao wa *Blue Carbon Tanzania* kwa jamii katika ukanda wa Pwani.

195. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, katika kuimarisha uratibu wa masuala ya mazingira katika Sekta za Mifugo na Uvuvi, Wizara imepanga kuandaa Mpango wa Kwanza wa Mazingira utakaotekelezwa kwa miaka mitano kuanzia mwaka 2027/2028 hadi 2032/2033. Mpango huo, utaweka miongozo na mikakati ya kuhakikisha shughuli zote za Sekta hizo zinafanyika kwa kuzingatia uhifadhi wa mazingira, matumizi endelevu ya rasilimali na kukabiliana na athari za Mabadiliko ya Tabianchi.

196. *Mheshimiwa Spika*, Wizara itafanya tathmini ya athari kwa mazingira na jamii katika miradi ya ujenzi wa masoko mawili (2) ya samaki ya Kalumbu na Kasanga (Rukwa) na mialo miwili (2) ya Ng'ombo (Ruvuma) na Masuche (Songwe) ili kuhakikisha miradi hiyo inazingatia viwango vya Kitaifa vya usimamizi wa mazingira na kulinda ustawi wa jamii zinazozunguka maeneo ya miradi. Aidha, Wizara itafanya tathmini ya viashiria vya hatari za Mabadiliko ya Tabianchi katika shughuli za uvuvi katika Ukanda wa Pwani kwa lengo la kuandaa mpango wa kukabiliana na athari za

Mabadiliko ya Tabianchi utakaoimarisha ustahimilivu wa Sekta ya Uvuvi na jamii zinazotegemea rasilimali za bahari.

Ufuatiliaji na Tathmini

197. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kuimarisha mifumo ya ufuatiliaji na tathmini kwa miradi na programu mbalimbali zinazotekelezwa kwa lengo la kuongeza ufanisi na uwajibikaji. Kazi hii itafanyika kupitia uanzishaji wa mfumo wa kidijiti wa ufuatiliaji na tathmini pamoja na kuimarisha ukusanyaji na matumizi sahihi ya takwimu katika uandaaji, utekelezaji wa mipango ya maendeleo na utoaji wa maamuzi.

Teknolojia ya Habari na Mawasiliano

198. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kukamilisha usanifu na kutengeneza Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini ya Mifugo na Uvuvi (*Livestock and Fisheries Monitoring and Evaluation System - LFMES*). Aidha, Wizara imepanga kusanifu na kutengeneza mfumo wa dashbodi ya Kisekta ili kurahisisha ufuatiliaji wa utekelezaji

wa mipango, ahadi na maagizo ya viongozi na kusaidia kufanya maamuzi yaliyotokana na taarifa na takwimu (*Informed Decision*). Pia, Wizara itaendelea kufanya maboresho kwenye mifumo yake ya TEHAMA na kuifungamanisha na mifumo mingine ndani ya Serikali. Vilevile, Wizara imepanga kuboresha miundombinu pamoja na ununuzi wa vifaa vya TEHAMA ili kuongeza ufanisi na kasi ya usimamizi wa rasilimali za Mifugo na Uvuvi.

Ushirikiano wa Kitaifa, Kikanda na Kimataifa

199. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2026/2027, Wizara itaendelea kushirikiana na taasisi za kikanda na kimataifa ili kuimarisha mahusiano katika uwekezaji, masoko na utafiti zinazohusu Sekta ya Mifugo na Uvuvi. Aidha, Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imechaguliwa kuwa mwenyeji wa Kongamano la Dunia la Ukuzaji Viumbemaji kwa mwaka 2026 (*World Aquaculture Conference - WA26T*) litakalofanyika sambamba na Kongamano la Ukuzaji Viumbemaji Afrika (*Aquaculture Africa - AFRAQ26*) kwa lengo la kubadilishana uzoefu katika tasnia ya ukuzaji viumbemaji. Kauli mbiu ya

kongamano ni *“Aquaculture Driving Blue Transformation”* inayoakisi umuhimu wa tasnia ya ukuzaji viumbemaji katika kuchochea ukuaji wa Uchumi wa Buluu. Kongamano litasaidia kutangaza fursa za uwekezaji ili kuongeza uzalishaji wa mazao ya ukuzaji viumbemaji sanjari na Dira 2050.

I. HITIMISHO

200. *Mheshimiwa Spika*, ninapo hitimisha Hotuba yangu, naomba kutumia fursa hii kuwashukuru wote waliochangia kwa namna moja au nyingine katika kuiwezesha Wizara kutekeleza majukumu yake na kwa mafanikio katika Mwaka 2025/2026, ambayo yametokana na ushirikiano na misaada ya kifedha na kiufundi kutoka kwa Washirika wa Maendeleo, ikiwemo mashirika mbalimbali ya kitaifa na kimataifa, taasisi za fedha za kitaifa na kimataifa, Asasi Zisizo za Kiserikali, Sekta Binafsi, Mamlaka za Serikali za Mitaa, pamoja na Waheshimiwa Wabunge na Madiwani.

201. *Mheshimiwa Spika*, naomba kutumia fursa hii kuzitambua na kuzishukuru nchi za Japan, Korea Kusini, Uingereza, Uholanzi, Ireland, Saudi Arabia, Umoja wa Falme za Kiarabu, Oman, Ivory coast, Canada, Ushelisheli, Norway, Marekani, Jumuiya ya Ulaya, Jamhuri ya Watu wa China, Ethiopia, Jordan, Bahrain, Kuwait, Vietnam, Qatar, Comoro na Misri; kwa kuchangia katika maendeleo ya Sekta ya Mifugo na Uvuvi. Naomba pia kutambua na kuzishukuru

jumuiya za kikanda ambazo ni Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Kamisheni ya Umoja wa Afrika (AU), Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) na Umoja wa Nchi za Ulaya (EU).

202. Mheshimiwa Spika, ninapenda kuzishukuru Taasisi zinazoendelea kushirikiana nasi zikiwemo:- Mamlaka ya Usimamizi wa Ziwa Tanganyika (*Lake Tanganyika Authority - LTA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (South West Indian Ocean Fisheries Commission - SWIOFC), Shirika la Maendeleo la Kiserikali la Nchi za Afrika Mashariki (IGAD), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi wa Jodari ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Tuna Commission - IOTC*), Kamisheni ya Kimataifa ya Usimamizi wa Nyangumi (*International Whaling Commission - IWC*), Kamisheni ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Commission - IOC*), Taasisi ya Usimamizi wa Uvuvi Ziwa Victoria (*Lake Victoria Fisheries Organization - LVFO*), Jumuiya ya Nchi zilizopo katika Mwambao wa Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Rim Association - IORA*), *Western Indian Ocean Marine Science*

Association (WIOMSA), na Taasisi ya Wanawake wa Afrika katika Rasilimali za Mifugo na Kilimo-Biashara (African Women in Animal Resource Farming and Agribusiness - AWARFA).

203. Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii, kutambua pia mchango wa mashirika mengine tunayoshirikiana nayo katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ambayo ni: *Heifer International, Green Climate Fund, French Development Agency, Shirika la Afya Duniani (WHO), Shirika la Kimataifa la Nguvu za Kiatomiki (International Atomic Energy), Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP), Shirika la Misaada la Poland (Polish Aid), Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (UNICEF), Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (WOAH), Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD), Taasisi ya Rasilimali za Wanyama ya Umoja wa Afrika (AU-IBAR), Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo (ILRI), OPEC Fund for International Development, Taasisi ya Utafiti wa Kilimo ya Ireland (TEAGASC), Serikali*

ya Uholanzi, na Serikali ya Japan kupitia Programu ya Uchumi na Maendeleo ya Jamii (*Economic and Social Development Programme - ESDP*), na *Overseas Fishery Cooperation Foundation* (OFCF) ya Japan.

204. Mheshimiwa Spika, nazishukuru pia taasisi za kifedha na Wadau wa Maendeleo kwa ushirikiano wao hasa, Benki ya Dunia (WB), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Korea (KOICA), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Japan (JICA), Shirika la Maendeleo ya Uswisi (SDC), Shirika la Ushirikiano la Ujerumani (GIZ), *United Nations University* (UNU), Idara ya Maendeleo ya Kimataifa ya Uingereza (DfID), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Sweden (SIDA), Shirika la Misaada la Ireland (*Irish Aid*), na mashirika ya IAEA, UNIDO, CIAT, ASARECA, CCARDESA na GEF kwa michango yao katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi.

205. Mheshimiwa Spika, napenda kuyashukuru Mashirika na Taasisi za hiari za *Gates Foundation, World Wide Fund for Nature (WWF), The Nature Conservancy (TNC), Wildlife Conservation Society (WCS), International Union for Conservation of Nature (IUCN), Overseas Fisheries Cooperation Foundation (OFCF)* ya Japan, *Vetaid, Care International, OXFARM, Welcome Trust, World Vision, FARM Africa, Land O' Lakes, Building Resources Across Communities (BRAC), World Society for Protection 143 of Animals (WSPA), Global Alliance for Livestock and Veterinary Medicine (GALVmed), Institute of Social Studies (ISS), International Land Coalition (ILC), British Gas International, Sea Sense, SmartFish, Marine Stewardship Council (MSC), Gatsby Africa* pamoja na Mashirika na Taasisi mbalimbali za humu nchini zinazojihusisha na uendelezaji wa Sekta za Mifugo na Uvuvi.

206. Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee nimpongeze na kumshukuru tena Mheshimiwa **Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kuliongoza Taifa letu kwa weledi, umahiri na maarifa

pamoja na maelekezo anayotupatia kama Wizara kuhakikisha rasilimali za Mifugo na Uvuvi zinachangia katika Uchumi wa Buluu ili kukuza uchumi wa Taifa kwa maendeleo endelevu.

207. *Mheshimiwa Spika*, nitumie fursa hii tena kuwashukuru na kuwapongeza Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo; Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti; Kamati ya Kudumu ya Sheria Ndogo; Kamati ya Uongozi; Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali; Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala, Katiba na Sheria kwa maoni na ushauri unaolenga kuboresha na kuimarisha Sekta za Mifugo na Uvuvi. Aidha, niwashukuru wadau mbalimbali katika Sekta za Mifugo na Uvuvi, wafugaji na wavuvi. Ninapenda kuwaahidi kwamba Wizara itaendelea kusimamia Sekta za Mifugo na Uvuvi na kuunga mkono juhudi za wafugaji, wavuvi, wasindikaji na wafanyabiashara wa bidhaa za mifugo na uvuvi.

208. *Mheshimiwa Spika*, ninaomba kurejea tena kutoa shukrani zangu za dhati kwa Mheshimiwa Ng'wasi Damasi Kamani (Mb), Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi kwa ushauri na ushirikiano wake katika kusimamia majukumu ya Wizara. Aidha, natoa pia shukrani zangu kwa Bi. Agnes Kisaka Meena, Katibu Mkuu, Dkt. Fabian Magawa Madele, Naibu Katibu Mkuu (Mifugo) na Prof. Mohammed Ali Sheikh, Naibu Katibu Mkuu (Uvuvi), Wakurugenzi pamoja na Watendaji wote wa Wizara na Taasisi zake kwa kazi nzuri wanazozifanya.

MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA KWA

MWAKA 2026/2027

209. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2026/2027, Wizara ya Mifugo na Uvuvi inaomba kutumia jumla ya Shilingi 433,379,125,000.00. Kati ya fedha hizo, Shilingi 98,279,420,000.00 ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi 335,099,705,000.00 ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo Mchanganuo ni kama ifuatavyo:-

(i) Fedha za Matumizi ya Kawaida: Shilingi
98,279,420,000

- Matumizi ya Mishahara: (PE) Shilingi
49,452,723,000

- Matumizi Mengineyo: (OC) Shilingi
48,826,697,000

(ii) Fedha za Matumizi ya Maendeleo: Shilingi
335,099,705,000

- Fedha za Ndani Shilingi
193,795,218,000

- Fedha za Nje Shilingi
141,304,487,000

210. Mheshimiwa Spika, naomba nitoe shukrani zangu za dhata kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia inapatikana katika tovuti ya Wizara: www.mifugouvuvu.go.tz.

211. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Kiambatisho Na. 1A Idadi ya Mifugo Kuanzia Mwaka 2019 Hadi 2025

Aina ya Mifugo	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ng'ombe	32,186,600	33,928,391	35,256,637	36,584,883	37,913,129	39,241,375	40,569,621
Mbuzi	20,000,000	24,568,396	25,574,446	26,580,497	27,586,547	28,592,597	29,598,648
Kondoo	5,535,468	8,516,990	8,802,462	9,087,935	9,373,407	9,658,880	9,944,352
Nguruwe	2,015,600	3,208,495	3,439,362	3,670,229	3,901,096	4,131,962	4,362,829
Kuku	79,134,500	87,659,580	92,799,956	97,940,332	103,080,708	108,221,085	113,361,461

Kiambatisho Na. 1B Thamani ya mifugo 2025/2026

Na.	MNYAMA	AINA	IDADI	IDADI	GHARAMA	THAMANI
	Kuku	Asili	47,391,131	49,754,408	15,000	746,316,120,000
		kuku wa kisasa	55,689,577	58,466,677	8,000	467,733,416,000
	Jumla					1,214,049,536,000

Kiambatisho Na. 2: Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo Kuanzia Mwaka 2014/2015 Hadi 2024/2025

Aina ya zao	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/2024	2024/2025	2025/2026
Uzalishaji wa Nyama (Tani)												

Ng'ombe	319,112	323,775	394,604	471,692	479,071	486,736.10	508,355.17	526,350.95	544,983.8	612,808.50	666,227.02	689,811.46
Mbuzi/Kondoo	124,745	129,292	144,597	92,999	94,453	95,964.30	102,137.22	107,791.38	113,781.8	162,693.35	181,661.89	192,552.75
Nguruwe	54,360	79,200	18,899	37,191	37,773	38,377.40	41,467.82	44,420.33	47,583.1	55,912.42	58,775.14	61,784.42
Kuku	99,540	104,292	63,597	78,110	79,332	80,601.30	86,205.78	91,403.99	96,915.6	132,442.28	147,449.98	156,341.21
Jumla	597,757	636,559	621,697	679,992	690,629	701,679.1	738,165.99	769,966.65	803,264.3	963,856.55	1,054,114.03	1,100,489.85
Uzalishaji wa Maziwa ('000' Lita)												
Ng'ombe wa Asili	1,381,451	1,423,288	1,460,900	1,608,099	1,874,923	2,101,789	2,170,461	2,345,650.13	2,400,000	2,637,863	2,605,008.45	2,826,414.58
Ng'ombe wa Maziwa	677,275	703,979	626,100	792,044	803,538	900,766	930,923	1,102,421.52	1,200,000	1,299,246	1,404,976.87	1,392,114.64
Mbuzi wa Maziwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34,694	0	0
Jumla	2,058,726	2,127,267	2,087,000	2,400,143	2,678,461	3,002,555	3,101,384	3,448,071.65	3,600,000	3,971,803	4,009,985.32	4,218,529.22

Kiambatisho Na 3A & 3B

Uzalishaji wa Malisho, Chakula cha Mifugo na Mbegu za Malisho

Kiambatisho 3A: Uzalishaji wa Mbegu na Malisho katika Mashamba ya Serikali 2025/2026

1. Uzalishaji wa Hei

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Shamba (Hekta)	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho	Marobota ya Hei Yaliyozalishwa
VIKUGE -PSF	Kibaha	515	385	Rhodes grass	5,314
LANGWIRA - PSF	Mbeya	294	173	Rhodes grass	2,297
TALIRI -UYOLE	Mbeya	200	70	Rhodes grass, Napier grass, Desmodium	13,000
TALIRI KONGWA	Kongwa	891.96	160	Cenchrus Ciliaris	11,656
TALIRI MABUKI	Mwanza	1,100	11.2	Mixed native spp	5,000
TALIRI WEST KILIMANJARO	Siha	5,177.28	168	Cenchrus Ciliaris, Themeda Triandra, Rhodes, bean straw	1,766
TALIRI MPWAPWA	Mpwapwa	120	80	Cenchrus Ciliaris	13,403
TALIRI TANGA	Tanga	386	300	Cenchrus Ciliaris	3,200
TALIRI NSIMBO	Maili Kumi	416.95	3.2	Rhodes grass	546
LITA MABUKI	Mwanza	916	15	Native spp, Rhodes grass	1,464
LITA TENGERU	Arusha	32	26	Native spp, Rhodes grass	8,215
LITA MADABA	Ruvuma	52.4	16	Rhodes grass	4,500
LITA BUHURI	Tanga	334	11.2	Rhodes grass	6,048
LITA SONGWE	Songwe	34	30	Rhodes grass	14,326
MABUKI LMU	Mwanza	7,440	20	Rhodes na blue pea	11,064
SAOHILL LMU	Mafinga	6,565	1,003	Rhodes grass	21,000
MATI UYOLE	Mbeya	23.18	57.201	Rhodes grass	2,016

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Shamba (Hekta)	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho	Marobota ya Hei Yaliyozalishwa
NARCO-KONGWA	Dodoma	13,663	750	Rhodes	40,000
NARCO-RUVU RANCHI	Pwani	7,381	240	Rhodes	1,500
JUMLA		45,541.77	3,518.80		166,315

2. Uzalishaji wa Saileji

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Shamba (Hekta)	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho	Uzalishaji wa Saileji (tani)
VIKUGE -PSF	Kibaha	515.00	385	Juncao	23.443
LANGWIRA - PSF	Mbeya	294.00	173	Juncao	10.579
KITULO LMU	Njombe	4,875	4,775	White clover, Cock's foot	50
NARCO-KONGWA	Dodoma	13,663	750	Juncao	40
JUMLA		19,347	6,083		124.02

3. Uzalishaji wa Mbegu

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Shamba (Hekta)	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Mbegu Zilizozalishwa	Malengo (kg)	Kiasi cha Mbegu (kg) 2025/2026
VIKUGE - PSF	Pwani	515	385	Rhodes grass, Buffel	5,000	500.65
				Juncao	50,000	60,252
				Legume	6000	533.23
LANGWIRA- PSF	Mbeya	294	173	Rhodes grass	2,500	300
				Juncao	40,000	28,837
TALIRI UYOLE	Mbeya	200	40	Rhodes grass	5,000	2,460
				Napier	20,000	25
				Desmodium	500	800
TALIRI KONGWA	Kongwa	891.96	200	Cenchrus Ciliaris	1,000	300
TALIRI MPWAPWA	Mpwapwa	48	48	Medicago Sativa	100	38
				Rhodes grass	500	300
				Cenchrus Ciliaris	500	300
TALIRI TANGA	Tanga	40	40	Cenchrus Ciliaris	200	100
LITA MADABA	Ruvuma	52.4	16	Rhodes grass	700	437
LITA SONGWE	Songwe	34	30	Rhodes grass	1,000	878
MABUKI LMU	Mwanza	7,744	20	Rhodes grass	180	214
				Blue pea	100	40
SAOHILL LMU	Mafinga	0	60	Chloris gayana	4,000	1,250
MATI UYOLE	Mbeya	23.18	22.88	Rhodes grass	700	684
NARCO -	Dodoma	515	385	Juncao	9,000	6,000

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Shamba (Hekta)	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Mbegu Zilizozalishwa	Malengo (kg)	Kiasi cha Mbegu (kg) 2025/2026
KONGWA						
JUMLA		10,357.54	1,419.88		85,980	104,248.90

Kiambatisho 3B: Uzalishaji wa Mbegu na Malisho katika Mashamba ya Wadau 2025/2026

1. Uzalishaji wa Malisho (Hei)

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho Yanayolimwa	Uzalishaji wa Hei (Marobota)
Steven Habakuki Nsyenge	Mafinga	3.2	Super napier	5,000
Ilandutwa	Ihemi - Iringa	106.8	Rhodes, Mahindi	20,000
Kibebe Farm	Mafinga	480	Rhodes, natural	620
Kahama Fresh	Kahama	160	Rhodes, mahindi, juncao, Bracharia	3,600
Julias Shoo	Tanga	8.8	Napier, Juncao, Panicum, Sugargraze, Mahindi	5,000
Hydrote	Ruvu Ranch	24	Rhodes grass	3,000
Kalinga	Tanga	14	Rhodes, Alfalfa, Desmodium	800
Shamba Kubwa	Morogoro	20	Rhodes	20,000
Marko Nangay Malley	Chalinze	32	Panicum spp	15,000
Kalokola Dairy and Beef Ranch	Kagera	6.8	Rhodes, Supernapier	6,000
J.A Ranches	Kagera	1000	Rhodes	10,000
Shafa	Iringa	123.2	Rhodes, Supernapier	2,900

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho Yanayolimwa	Uzalishaji wa Hei (Marobota)
Kimoruway Sekemi	Mvomero-Lubungo	20	Cenchrus ciliaris	1,000
Tashi	Singida	9.6	Rhodes	127
Mzee Maloloi	Mvomero	4	Rhodes	2,500
Sumeno Saidi	Wami-Mvomero	1.6	Rhodes	500
Maloloi Malongo	Mlama Mvomero	4.4	Rhode, Juncao	5,000
Mwarabu Chadibwa	Luhindo-Mvomero	3.2	Rhodes	1,500
Charles Mwalongo	Luhindo Mvomero	2.8	Rhodes, Cenchrus	25,000
John Mwambuchi	Ibumila-Njombe	0.16	Rhodes, Desmodium	460
Rahel Mhema	Ikando-Njombe	0.64	Rhodes, Brachiria, setaria	300
Fatuma Myamba	Ikando-Njombe	0.24	Guatemala, Rhodes	120
Happy Nchena	Ikando-Njombe	0.32	Rhodes, Chyman	60
Rahel Nyagawa	Ikando-Njombe	0.08	Rhodes, Guatemala	30
John Nyagawa	Ibumila-Njombe	0.16	Rhodes, Setaria, signal congo, Acacia	46
Sophia Mwenda	Ibumila-Njombe	0.08	Rhodes, Elephant grass	100
Fred Rulambo	Ilunda-Njombe	0.8	Natural grass, Rhodes	90
JKT Mafinga	Mafinga	320	Rhodes	6,570
JUMLA		2,346.88		130,323

2. Uzalishaji wa Saileji

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho Yanayolimwa	Uzalishaji wa Saileji (tani)
Katangara Farm	Tanga	40	Juncao, mahindi	1,600
JEAA Vetagro Solution Ltd	Kagera-Misenyi	65	Juncao, Supernapier	540
Theophas Kasonzo	Njombe	4.8	Juncao	5,000
Ilandutwa	Ihemi -Iringa	106.8	Rhodes, Mahindi	4,500
Kahama Fresh	Kahama	160	Rhodes, mahindi, juncao, Bracharia	216
Mill Innovative Animal Nutrition	Arusha	182	Super napier, juncao, bracharia	614
Julias Shoo	Tanga	8.8	Napier, Juncao, Panicum, Sugargraze, Brachar	105
Budjet Energies	Bagamoyo	20	Red super napier, Juncao, bracharia	20
Jeremia Temu	Dodoma	0.8	Juncao	14
Victor Mwita	Dodoma-Bahi	2.8	Juncao, Super napier, maize, sugar graze	15
Dotto Lushu	Kisarawe	32	Sugar graze, super napier	200
Mtukura Farm	Kagera	80	Supernapier	200
Kalokola Dairy and Beef Ranch	Kagera	6.8	Rhodes, Supernapier	360
KIBASA Farm	Iringa	4	Rhodes	12,000
Haji Hussen	Kagera	5.6	Juncao	240
Edson	Arusha	8.4	Sugar graze	201

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho Yanayolimwa	Uzalishaji wa Saileji (tani)
VET-FARM Company	Mkuranga	4.8	Sugar graze	40
Gabriel Bura	Morogoro	0.8	Sugar graze	10
Abdallah Mwandu	Morogoro	1.6	Juncao	50
(Haijulikani)	Arusha	2.4	Juncao	60
Gadiel Nko	Arusha	0.8	Juncao	25
Asuguliwe Mwalukase	Arusha	0.8	Juncao	40
Senyigogo	Sengerema	0.8	Juncao	40
(Kibaha Kongowe)	Kibaha	0.8	Juncao	20
(Kibaha Tumbi)	Kibaha	1.6	Juncao	60
(Musoma)	Musoma	1.2	Juncao	30
Njiro Pillar Kirenga	Arusha	1.2	Juncao	50
Vivian Kimaro	Arusha	0.4	Juncao	25
Mama Mchungaji	Arusha	2	Juncao	60
Flora Shayo	Arusha	0.8	Juncao	10
Wallaet Agrovet	Arusha	2	Juncao	100
Mama Mollel	Arusha	2	Juncao	60
Mama Teddy	Arusha	1.2	Juncao	60
Aloyce Mboke	Dodoma	0.6	Juncao	10
Alphonse Kashato		0.4	Rhodes grass	6
Tashi	Singida	9.6	Rhodes	210
Philipo Msalaba	Kisarawe	2	Juncao, Super napier	600

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Eneo la Uzalishaji (Hekta)	Aina za Malisho Yanayolimwa	Uzalishaji wa Saileji (tani)
Donald Mejitii	Bahi Dodoma	11.2	Juncao	40
Nuru	Arusha	4	Juncao	560
Dkt. Sabaya Olturumen	Arusha usaliver	2.8	Juncao, Super napier, alfa alfa, Bracharia	40
Mercy Max	Arusha - Manyire	1.6	Juncao na Supper napier	360
Al haji Shakiru (Dangote)	Muleba - Kagera	40	Juncao	100
JUMLA		825.2		28,431

3. Uzalishaji wa Mbegu za Malisho 2025/2026

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Aina ya Malisho Yanayolimwa	Kiasi cha Mbegu Kilichozaishwa (Kg)
Steven Habakuki Nsyenge	Mafinga	Rhodes	700
Theophas Kasonzo	Njombe	Juncao	5,000
Mill Innovative Animal Nutrition	Arusha	Sugar graze	1,533
Yahya Ramia	Chalinze - Pwani	Rhodes	950
Ilandutwa	Ihemi - Iringa	Rhodes na Mahindi	3,000
Allan Tuni	Kibaha	Rhodes	500
Shamba Kubwa	Mvomero	Juncao, Rhodes	50,200
Lushu Farm	Kisarawe	Supper napier	50,000
JEAA Vetagro Solution Ltd	Misenyi	Juncao	90,000
Hydrote	Ruvu Ranch	Rhodes	150

Jina la Shamba	Mahali Lilipo	Aina ya Malisho Yanayolimwa	Kiasi cha Mbegu Kilichozaishwa (Kg)
Budget Energies	Bagamoyo	Juncao, Super napier, Red napier	3,000
Hosea Mkidzi	Njombe	Alfa alfa	185
Lydia Mmary	Moshi	Alfa alfa, Lablab, Juncao	1,100
Victor Mwita	Dodoma-Bahi	Juncao	2,300
Donald Mejitii	Bahi Dodoma	Juncao	2,000
Allan Tuni	Kibaha	Juncao	230
Dkt. Sabaya Olturumen	Arusha Usa liver	Juncao, Super napier, alfa alfa na Bracharia	58,333
Mercy Max	Arusha - Manyire	Juncao na Supper napier	33,333
Philipo Msalaba	Arusha	Juncao, Super napier	3,000
Mzee Maloloi	Mvomero	Rhodes	170
Sumen Saidi	Mvomero	Rhodes	145
Mwarabu Chadibwa	Luhindo Mvomero	Rhodes	120
John Mwambuchi	Ibumila-Kichiwa	Rhodes, Desmodium, Lucina, Napier, Chyman	100
Rahel Mhema	Ikando-Kichiwa	Rhodes, Brachiria, setaria, napier	20
Fatuma Myamba	Ikando-Kichiwa	Guatemala, Rhodes, Napier	15
JKT Mafinga	Mafinga	Rhodes	900
John Nyagawa	Ibumila-Kichiwa	Rhodes, Setaria, signal congo, Acacia	15
JUMLA			306,999

Ufuatiliaji na Utambuzi wa Miundombinu ya Maji Mwaka 2025/2026

Na.	Wilaya	Idadi ya Malambo/Mabwawa	Visima		Idadi ya Mifugo Inayohudumiwa		
			Serikali	Binafsi	Ng'ombe	Mbuzi	Kondoo
1	Bunda	8	0	0	16,196	0	0
2	Butiama	21	0	0	112,702	3,037	2,548
3	Rorya	39	0	0	100,574	54,317	42,789
4	Musoma	14	0	0	61,501	24,348	30,606
5	Tarime	19	0	0	32,583	0	0
6	Serengeti	28	0	0	155,486	0	0
7	Buchosa	3	0	0	18,467	6,849	2,535
8	Kongwa	8	0	4	36,400	0	0
9	Mpwapwa	38	39	5	0	0	0
10	Bahi	14	6	4	21,122	6,804	0
11	Dodoma Jiji	8	6	1	0	0	0
12	Mkuranga	0	2	2	8,151	1,634	274
13	Kilwa	4	0	4	0	0	0
14	Manyoni	19	2	13	105,551	62,784	18,572
JUMLA		223	55	33	668,733	159,773	97,324

Kiambatisho Na. 4 Mauzo ya Samaki na Mazao ya Uvuvi Nje ya Nchi hadi April, 2026

Mazao	Uzito (tani)	Samaki wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Ushuru
Aquarium fish	0.00	209,772	939,441.86	2,456,123,765.43	318,926,103.38
Cowries	1,492.06		1,144,330.82	2,991,795,703.78	263,874,962.85
Cuttle Fish	0.12		772.08	2,018,569.40	177,240.24
Dried Dagua/ L. Vict	8,994.19		5,480,935.07	14,329,630,705.07	2,083,999,641.78
Dried Dagua/ Marine	741.49		2,487,350.99	6,503,054,794.66	186,569,535.98
Dried Dagua/L.Tang	218.84		6,283,615.06	16,428,197,387.63	163,651,091.36
Dried Fish from lakes	1,996.93		382,008.50	998,742,112.32	321,947,858.26
Dried Fish Migebuga	138.45		2,867,626.03	7,497,264,876.77	69,582,818.08
Dried Furu	472.14		170,367.82	445,418,136.70	117,567,817.59
Dried Maws	317.23		67,380,451.25	176,162,820,770.39	2,780,563,985.78
Dried Sangara/Kayabo	58.13		102,406.05	267,735,486.65	44,004,629.28
Dry Fish	2.80		4,176.08	10,918,145.20	575,669.85
Fish Chest	896.45		638,806.19	1,670,126,851.83	211,052,944.46
Fish Head	1,401.07		265,368.54	693,792,779.58	143,418,136.46
Fish Meals	41.90		5,252.82	13,733,244.60	2,095,030.26
Fish Offcuts	297.96		258,175.34	674,986,515.13	57,291,922.69
Frames	160.40		31,592.87	82,597,980.89	8,074,440.60
Fresh Fillets	3.82		18,126.17	47,389,971.35	974,508.17
Fresh water shrimps	388.67		72,741.11	190,177,991.03	7,249,899.53
Frozen Crabs	13.31		48,029.03	125,569,496.73	12,697,967.85
Frozen Dagua/L.Tang	49.15		201,831.50	527,678,366.53	45,990,168.18
Frozen Fillets	8,998.59		75,897,956.48	198,431,412,322.71	2,282,533,075.53
Frozen Fin Fish	6.49		29,080.43	76,029,324.90	3,282,115.77
Frozen Fish Migebuga	195.63		464,849.41	1,215,325,528.78	161,423,605.45
Frozen Octopus	691.93		7,211,496.59	18,854,097,263.54	1,985,883,913.81
Frozen Prawns Headless	0.19		1,899.24	4,965,465.60	300,387.51
Frozen Prawns headless	0.09		376.31	983,856.00	177,094.08
Frozen Prawns Head-on	0.89		3,817.42	9,980,450.78	1,794,015.88
Frozen Squids	5.03		20,107.86	52,571,006.45	7,719,158.04

Live Crabs	497.72		3,035,773.59	7,936,878,261.99	672,257,763.56
Live Lobster	62.94		1,145,080.62	2,993,756,020.32	256,929,871.55
Nile Perch Fish Offcuts	146.79		187,628.26	490,544,700.40	36,802,952.66
Nile Perch H&G	1,411.97		8,932,088.15	23,352,497,869.31	940,343,908.73
Shell Cover	2.71		16,247.22	42,477,538.96	1,283,256.26
Smoked/Fried/Sun dried	2,954.25		758,950.83	1,984,238,998.11	231,666,735.92
Seaweed	5,328.00		2,139,799.96	5,594,400,000.00	Exempted
Jumla	37,988.30	209,772.00	188,628,557.54	493,159,932,259.50	13,422,684,227.38

Kiambatisho Na. 5 Hali ya Viwanda vya Kusindika Ngozi

Na	Jina la kiwanda	Uwezo wa kusindika vipande		Usndikaji wa sasa	
		Ngozi ya ng'ombe	Ngozi ya mbuzi/kondoo	Ngozi ya ng'ombe	Ngozi ya mbuzi/kondoo
1	Himo tanneries and planters	216,000	900,000	75,000	200,000
2	Ace leather LTD	1,800,000	12,000,000	50,000	27,000
3	Phiss tannery	0	1,200,000	0	900,000
4	Kilimanjaro International Leather Co. Ltd	1,800,000	4,320,000	360,000	85,000
	Jumla kuu	3,816,000	18,420,000	485,000	1,212,000

Kiambatisho Na. 6 Viwanda vinavyozalisha Viatu vya Ngozi nchini

MAUZO YA MAZAO YA MIFUGO NA UVUVI NDANI NA NJE YA NCHI KWA MWAKA (2020/21-2024/25)

Biashara Ya Mazao Ya Mifugo Na Uvuvi	2020/21		2021/22		2022/23		2023/24		2024/25	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import
Vifaranga wa kuku wazazi (PS) (Idadi)	1,949,505	878,640	81,660	2,641,616	221,773	954,485	480,987	762,786	17,984,893	649,761
Vifaranga wa kuku wa nyama(DOC)(Idadi)	1,427,471	20,400	417,186	2,052,534	410,320	2,305,390	884,892	645,172	3,741,217	1,635,838
Mayai (Parent stock) (Idadi)	942,043	116,310	2,885,859	1,756,760	4,853,152	426,920	7,835,992	986,160	17,984,893	649,761
Nyama ya Mbuzi na Kondoo (Kg)	1,500,000	-	8,743,095	-	14,461,587	2,263	12,446,453	9,112	11,889,741	2,392
Nyama ya Ng'ombe (Kg)	274,000	213,025	1,671,095	282,096	239,413	309,189	1,298,547	336,136	1,200,038	519,201
Ng'ombe hai (idadi)	22,944	877	23,356	2,851	20,536	5,144	283,194	84,947	46,753	5,237
Mbuzi/Kondoo hai (Idadi)	106,099	339	39,951	237	37,157	1,024	251,603	78,872	119,143	119,143
Maziwa (Its)	401,738	3,120,448	26,854	2,920,960	207,194	2,929,388	125,127	2,501,017	556,758	3,225,895
vyakula vya mifugo (tani)	632,270	422,881	211,594	190,675	321,940	62,514	430,464	89,322	451,117	112,159
Ngozi (Kgs)	30,399	137	3,869,087	51,759	4,468,687	44,410	6,357,031	129,100	7,427,395	400,607
Pembe za ng'ombe (Kg)	170,296	410	775,549	19,240	876,479	95,600	1,180,116	40,640	1,015,232	13,000
Samaki (tani)	41,320	6	40,750	5	40,722	9	52,539	13	54,211	90

Kiambatisho Na. 7A: UZALISHAJI WA MAZAO YA MIFUGO NA UVUVI (2020/21-2024/25)

Uzalishaji Wa Mazao Ya Mifugo Na Uvuvi 2020/21	2020/21		2021/22		2022/23		2023/24		2024/25	
	Uzalishaji(tani)	Thamani(tzs)	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani
Uzalishaji wa Nyama nchini (tons)	738,166		769,967	-	803,264		963,857		1,054,144	
Uzalishaji wa Samaki nchini	483,756	2,418,780,000	482,878	2,897,670,000	484,073	3,146,470,000	486,789	3,406,680,000	529,668	4,584,190,000
Uzalishaji wa maziwa kutoka Ng'ombe wa asili (Lita)	2,171,428,809	3,257,140.00	2,384,728,261	3,577,090.00	2,427,621,210	3,641,430.00	2,637,862,734	3,956,790.00	2,686,689,951	4,030,030.00
Uzalishaji wa maziwa kutoka Ng'ombe walioboreshwa (Lita)	930,612,347	1,395,920.00	1,022,026,398	1,533,040.00	1,195,694,029	1,395,920.00	1,299,245,824	1,948,870.00	1,323,295,050	1,984,940.00

Uzalishaji Wa Mazao Ya Mifugo Na Uvuvi 2020/21	2020/21		2021/22		2022/23		2023/24		2024/25	
	Uzalishaji(tani)	Thamani(tsz)	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani	Uzalishaji	Thamani
Jumla ya uzalishaji wa Maziwa nchini (Lita)	3,102,041,156	4,653,060.00	3,406,754,659	5,110,130.00	3,623,315,239	5,037,350.00	3,937,108,559	5,905,660.00	4,009,985,001	6,014,970.00

Kiambatisho Na. 7B: Uzalishaji Wa Mazao ya Ukuzaji Viumbemaji Nchini Kutoka Julai, 2025 Hadi Aprili, 2026

Na.	Zao	Kiasi (Kg)	Bei (Tzs)	Thamani (Tzs)
1	Samaki	49,056,500	7,000	343,395,500,000
2	kamba miti	13,672	25,000	341,800,000
3	Kaa	397	30,000	11,910,000
4	Jongoo bahari	30,900	21,400	661,260,000
5	Mwani mbichi	132,479,293	105	13,910,325,765
Jumla ndogo		181,580,762		358,320,795,765
Na.	Zao	Kiasi (Vipande)	Bei (Tzs)	Thamani (Tzs)
1	Lulu	270	10,000	2,700,000
Jumla ndogo		270		2,700,000
				358,323,495,765

Uvunaji wa samaki na Nguvu ya Uvuvi hadi April, 2026

Maji	Wavuvi	Vyombo	Uzito (Tani)	Thamani TZS '000	Mchango wa uzalishaji wa samaki (Asilimia)
Ziwa Victoria	102,779	31,074	354,887.43	3,386,850,396.95	74.30%
Ziwa Tanganyika	32,757	12,409	53,155.48	507,286,692.87	11.13%

Ziwa Nyasa	5,550	2,632	4,778.76	45,605,867.33	1.00%
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	3,406.83	32,512,904.11	0.71%
Bwawa la Mtera	1,738	998	4,675.26	44,618,122.46	0.98%
Bwawa la Nyumba ya Mungu	783	432	1,786.48	17,049,198.87	0.37%
Maji Madogo	5,489	2313	2,741.70	26,165,261.02	0.57%
Uvuvi mdogo Baharini	53,035	9,242	52,229.99	498,454,335.12	10.93%
Jumla	205,559	60,886	477,661.93	4,558,542,778.73	100.00%

Kiambatisho Na. 8: Makampuni yaliyopewa Vibali vya Kusafirisha Mwani Nje ya Nchi hadi kufikia Aprili, 2026

Na	Jina la Kampuni	Kiasi (Tone)	Nchi
1	Zanea Seaweed Co. Limited	3,478.3	Denmark
2	Jyf Bros Enterprises Limited	28.0	China
3	Asili Kwanza Company Ltd	2.8	Uingereza, Afrika Kusini & Malawi
4	Mwani Mariculture Limited	1,637.2	Ufaransa & Uispania
5	Tanga Seaweed Company Ltd	40.0	Denmark
6	Ledo Biashara Company Limited	84.0	China
7	Inново International Trading Limited	46.2	Uispania
8	Mwani Mwema Company	11.1	Marekani, Ghana, Kanada & Australia
9	Bio lofty company limited	0.2	Ufaransa & Africa kusini
Jumla kuu		5,328	

Kiambatisho: Na.9: Uzalishaji wa vifaranga vya samaki hadi Aprili, 2026

Na	JINA	Mkoa	Aprili, 2026	2024/2025
A. Vitotoleshi vya Wizara				
1	Ruhila	Ruvuma	853,000	1,347,358
2	Mwamapuli	Tabora	873,829	517,438
3	Kingolwira	Morogoro	650,779	505,992
4	Nyengedi	Mtwara	62,087	-
		Jumla ndogo	2,439,695	2,370,788
B. Vitotoleshi vya Taasisi za Umma				
1	FETA - MBEGANI	Pwani	2,700,000	-
2	FETA - NYEGEZI	Mwanza	3,600,000	1,210,500
3	TAFIRI - Mwanza	Mwanza	407,709	986,500
4	SUA Model Farm	Morogoro	1,850,000	1,687,500
5	832 KJ Ruvu JKT	Pwani	2,719,275	3,622,500
6	822 KJ Rwamkoma JKT	Mara	664,378	820,838
7	837 KJ Chita JKT	Morogoro	916,800	1,162,400
8	836 KJ Mbwani JKT	Pwani	96,681	77,385
		Jumla ndogo	12,954,843	9,567,623
C. Vitotoleshi vya Sekta Binafsi				
1	Tangreen Investment	Mwanza	11,132,813	12,843,750
2	Tanlapia Ltd	Pwani	14,812,820	18,980,626
3	Eden Agri Aqua	Dar es Salaam	3,300,000	3,200,000
4	Zhong Zhi Cage Co. LTD	Mwanza	5,608,125	6,577,500
5	SAMEKI Limited	Mwanza	45,000,000	6,699,174
6	RG Hatchery	Morogoro	3,869,159	5,058,879
7	Righa's Safina (Big Fish)	Dar es Salaam	3,922,500	2,040,475
8	Mataya Fish Farm	Bagamoyo	725,114	961,819
9	Konga Agribusiness	Mwanza	4,331,115	2,574,820
10	John Kasegenya	Mwanza	12,960,000	3,667,850
11	My Fish	Mwanza	1,800,000	1,347,500

12	AquaEco Hatcheries	Mwanza	2,700,000	1,020,019
13	Soagro Co Ltd	Ruvuma	900,000	538,000
14	Judasa Aqua Farm	Pwani	525,985	697,313
15	Renata hatchery	Kagera	275,234	362,478
16	Kisarawe Fish farm	Pwani	327,891	377,188
17	Rofacol Company Ltd	Mbeya	437,063	582,250
18	Langa Langa Fish Farm	Simiyu	833,081	1,108,775
19	Sharif Rajabu Fish Farm	Mwanza	407,550	542,400
20	Lake Fresh Farm	Simiyu	3,826,125	2,047,500
21	Raphael Fish Farm	Mwanza	1,696,730	256,306
22	Dkt. Charles Tizeba	Mwanza	3,440,456	517,275
23	Dayone Sotfcom Farm	Mwanza	168,089	222,118
24	Ruvu Fish Farm	Pwani	3,177,446	3,786,595
25	TAKE Fish Farm	Mara	3,990,240	1,315,320
26	JP Company Ltd	Dar es Salaam	5,250,000	6,950,000
27	Kidia One Fish Farm	Bagamoyo	585,000	70,480
28	Tanganyika Aquahub	Rukwa	973,313	1,047,750
29	Minhui Farm	Mwanza	7,075,313	4,183,750
30	Alphakrust Fish Farm	Mafia	2,988,375	1,499,400
31	Masagajr Farm	Kigoma	1,187,025	1,580,200
32	Tanlake Samaki Ltd	Kigoma	1,464,375	1,862,500
33	Rutale Aquaculture Centre	Kigoma	393,938	521,250
34	Nashra Fish Farm	Singida	173,063	228,750
35	Big Best Company	Mwanza	8,421,750	2,200,000
36	Rofi Fishing Company	Mwanza	2,415,300	3,220,000
37	Triram Fish Farm	Dar es Salaam	7,163,250	9,550,000
38	Refaca Aqua Product Co.	Arusha	523,688	96,250
39	Smart Aquatic Consultancy	Bagamoyo	-	266,058
40	Kisiwa Fish Farm (ZALOX)	Mwanza	-	691,625
41	OVS Aqua Ssplier	Dar es Salaam	1,125,000	-
42	Jason Valley hatchery	Songwe	975,000	-
43	Jawlet Farms Limited	Mara	1,875,000	-
44	Aqua Haven Hatchery	Dar es Salaam	675,000	-

45	Husein Fish farm	Pwani	525,000	-
46	Chaula Farm	Pwani	1,125,000	-
47	Caroline Shio fish farm	Dodoma	42,500	-
48	Friend Agri Aqua Farm	Dar es Salaam	525,000	-
49	Nyakalamba Farm	Dodoma	525,000	-
50	Mayamaya Fish Farm	Dodoma	487,500	-
51	Satina Fish Farm	Mara	1,920,000	-
52	Blue Tilapia	Pwani	1,725,000	-
53	Mavanja Aqua Limited	Dar es Salaam	2,025,000	-
54	Pascal Hatchery	Iringa	712,500	-
55	Kennedy Catfish Hatchery	Pwani	480,000	-
		Jumla ndogo	183,524,422	111,293,943
D. Vifaranga vya Kambamiti				
56	Alphakrust Fish Farm	Pwani	3,738,375	645,000
		Jumla ndogo	3,738,375	645,000
	Jumla kuu ya uzalishaji		202,657,335	123,877,354

Kiambatisho Na. 10: Upatikanaji wa chakula cha samaki hadi kufikia Aprili, 2026

Na.	Jina	Mkoa	Aprili, 2026	2024/2025
A : Chakula kilichoalishwa nchini (Tani)				
1	Eden Agri Aqua Services	Dar es Salaam	20	120
2	Panicum Company LTD	Dar es Salaam	-	206
3	Tanfeed	Morogoro	49.2	95
4	Hill Feeds/Salibaba Pellets Co.	Pwani	-	108
5	ZhongZhi Company	Mwanza	20	180
6	Tizeba Fish Farm	Mwanza	70.4	144
7	Novfeed (I) Ltd	Dar es Salaam	57	76
8	Backbone Co. Ltd	Pwani	6,000.00	4,950.00
9	Raphael Mgema	Mwanza	1.68	-

10	Rofi Farming	Mwanza	3855	-
	Jumla Ndogo		10,073.28	5,879.00
	B : Chakula kilichoingizwa kutoka nje ya (Tani)			
1	TanGreen Agriculture Ltd	Mwanza	2,777.00	4,477.00
2	Afrik Feeds Tanzania Limited	Dar es Salaam	24	433
3	Tanlapia Limited	Pwani	3.5	225
4	JP Fish Feeds LTD	Mwanza	575	654.75
5	SAMEKI Limited	Mwanza	708	946.9
6	Tanlake Samaki	Kigoma	54	36.39
7	Konga Agribusiness Co. LTD	Mwanza	85	165.5
8	Tanzania Zhongzhi Co.LTD	Mwanza	675	598
9	Mwanza Minhui Aquatic Product Co. LTD	Mwanza	1,998.00	999
10	Big Best Company	Mwanza	2,327.20	385
11	Koudijs Aquaculture Ltd	Dar es Salaam	364.62	144
12	Nyamagati Agrofarm Ltd	Mara	88.5	23
13	Maze Intercorp Ltd	Dar es Salaam	-	106
14	Aquasol Company	Mara	-	2
15	TAKE Fish Farm	Mara	-	11
16	Modeco Vet Center	Morogoro	-	13.63
17	Maisha Samaki Co. LTD	Pwani	-	28
18	Owners General Supply	Mwanza	-	97
19	Lawrence Kajigili	Dar es Salaam	-	2.5
20	Deha global	Mwanza	147.5	-
21	Kasegenya	Mwanza	103.1	-
22	Ryba Fresh Africa	Mwanza	324.99	-
23	Caroline Shio	Dodoma	45	-
24	Rofi Farming Co. Ltd	Mwanza	27	-
25	Alphakrust	Pwani	110	-
	Jumla Ndogo		10,437.41	9,347.67
	JUMLA KUU		20,510.69	15,226.67

Kiambatisho Na. 11: Minada ya Mifugo hadi kufikia Aprili, 2026

MINADA YA AWALI, UPILI, NA MPAKANI

	JINA LA MNADA	WILAYA	MKOA
	MINADA YA AWALI;		
1	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Mkongeni	MVOMERO	MOROGORO
2	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Kibinda	BARIADI	SIMIYU
3	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Randa	RORYA	MARA
4	Ujenzi wa Mnada wa Awali Kasamwa	BUKOMBE	GEITA
5	Ujenzi wa Mnada wa Awali Bukombe	BUKOMBE	GEITA
6	Ujenzi wa Mnada wa Awali Gwandi	CHEMBA	DODOMA
7	Ujenzi wa Mnada wa Awali Huzi	CHAMWINO	DODOMA
8	Ujenzi wa Mnada wa Awali Kintinku	MANYONI	SINGIDA
9	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Majimoto	MPIBWE	KATAVI
10	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Utengule	MBARALI	MBEYA
11	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Lugodalutali	MAFINGA	IRINGA
12	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo Kilyamatundu	SUMBAWANGA	RUKWA

13	Ujenzi wa Mnada wa Awali wa Mifugo – Nzoka.	MOMBA	SONGWE
14	Ujenzi wa mnada wa Awali wa Ushirika - Nzega	NZEGA	TABORA
15	Ujenzi wa mnada wa Awali wa Luaguza	LUSHOTO	TANGA
16	Ujenzi wa mnada wa Awali wa Bitaragulo	BUNDA	MARA
17	Ujenzi wa mnada wa Awali wa Malampaka	MASWA	SIMIYU
MINADA YA UPILI;			
18	Ujenzi wa mnada wa Upili wa Msomera – awamu ya II	HANDENI	TANGA
19	Ujenzi wa mnada wa Upili wa Meserani – awamu ya II	MONDULI	ARUSHA
20	Ujenzi wa mnada wa Upili wa Weruweru – awamu ya II	HAI	KILIMANJARO
21	Ujenzi wa mnada wa Upili wa Mhunze – awamu ya II	KISHAPU	SHINYANGA
MINADA YA MPAKANI;			
22	Ujenzi wa mnada wa Mpakani wa Horohoro – awamu ya II	MKINGA	TANGA
23	Ujenzi wa mnada wa Mpakani wa Mtukula – awamu ya II	MISENYI	KAGERA

Bandari ya uvuvi kilwa

Waziri wa Mifugo na Uvuvi Mhe. Balozi Dkt Bashiru Ally Kakurwa akikagua Ng'ombe wa Maziwa waliopo katika Shamba la Mifugo Kituro lililopo katika mkoa wa Iringa.

Wizara ya Mifugo na Uvuvi
P.O. BOX 2847 Mtumba,
Dodoma Tanzania

barua@mlf.go.tz
+255 (0)22 2861908
+255 26 2322610
+255 (0)22 2861908